ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ὑπὸ ΘΕΜ. Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

... «Ἡ γὰρ ἐνέργεια τοῦ νοῦ ζωή»
Ἀστοτέλης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀσχολούμενοι ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν, ὡς ἐκ τοῦ δημοσιογραφικοῦ μας ἐπαγγέλματος, μὲ τὴν μελέτην τῶν μεγάλων Ἑλληνικῶν προβλημάτων καὶ ἐν γένει μὲ τὴν ἔρευναν τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, παρετηρήσαμεν μίαν σημαντικωτάτην ἔλλειψιν. Ὅτι δηλαδὴ ἡ λύσις πολλῶν ἐκ τῶν προβλημάτων τούτων χωλαινει ἐπικινδύνως, ἐν ᾧ ὑπάρχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν λύσιν των.

Βαθυτέρα ἔρευνα τοῦ φαινομένου τούτου μᾶς ἔπεισεν, ὅτι ἡ χώρα μας παρουσιάζει περίπου ἕνα ἀνοργάνωτον σύνολον, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως δύο τινῶν κυρίως, ἤτοι : τὸ μὲν ὀργανωτικῶν γνώσεων καὶ ἱκανοτήτων τῶν ἀναλαμβανόντων νὰ χειρισθοῦν ἑκάστοτε τὰ προβλήματα τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν λύσιν των. Τὸ δὲ ὀργανωτικῶν κανόνων καὶ μεθόδων, πρὸς ἐφαρμογήν των ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων.

Περαιτέρω μελέτη τοῦ θέματος ἐπέτοεψε νὰ σχηματίσωμεν τὴν γνώμην, ὅτι παρ' ὅλην τὴν πρόοδον καὶ τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐπιστήμης σήμερον, οὐδὲ κἂν εἰδικὸς τις κλάδος τῆς γνώσεως ἡ ἐπιστήμη ὑπάρχει εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπάρχει, ἁρμόδιος νὰ παρέχῃ τοὺς κανόνας τῆς ὀργανώσεως, πρὸς ἐφαρμογὴν εἰς τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ νὰ καταρτίζῃ ὀργανωτάς. Νὰ μᾶς δίδῃ δηλαδὴ ἀνθρώπους ἱκανούς, μετὰ εἰδικὰς σπουδὰς βεβαίως, νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς ὀργανώσεως κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καὶ ν' ἀποδίδουν τὰ ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ ὀργανωτικῆς ἀπόψεως.

Πραγματικὰ πᾶν ὅ,τι γίνεται εἰς τὸν τομέα αὐτὸν τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα σπουδῶν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν ἐμπειρίας καὶ ἐμφύτων τρόπον τινά, ἱκανοτήτων ὡρισμένων ἀτόμων. Ἐξαιρεῖται βεβαίως ἡ «Ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας» (Rationalisation), ἡ ὁποία ἔχει, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, εἰδικὴν ἀποστολὴν δὲν παρουσιάζει δυνατότητας γενικεύσεως. Δὲν παρέχει δηλαδὴ ὀργανωτικοὺς κανόνας, ἐπιδεκτικοὺς ἐφαρμογῆς εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς.

Ἐντεῦθεν συνελάβομεν τὴν ἰδέαν τῆς συμβολῆς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὸ πνευματικὸν στερέωμα τοῦ κόσμου κενοῦ καὶ δημιουργίαν

τοῦ ἐλλείποντος κλάδου τῆς γνώσεως, ὁ ὁποῖος νὰ καταρτίζῃ ὀργανωτάς. Νὰ παρέχῃ δηλαδὴ τοὺς ὀργανωτικοὺς κανόνας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων νὰ ἐπιτυγχάνεται ὄχι μόνον ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας πλέον, μὲ τὴν ὁποίαν ἀσχολεῖται σήμερον ἡ Rationalisation, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Ἀπεκαλέσαμεν δὲ τὸν κλάδον αὐτὸν τῆς γνώσεως «Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην» ἢ «Ἐπιστήμην τῆς ὀργανώσεως» (Science de l'organisation, Science of Organisation).

Ἐκτοτε πολλαὶ μελέται μας ὀργανωτικῆς φύσεως διὰ διάφορα ἑλληνικὰ προβλήματα ἐδημοσιεύθησαν εἰς πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, τινὰς τῶν ὁποίων μνημονεύομεν καὶ ἐν συνεχείᾳ. Ὑπὸ ὁλοκληρωμένην ὅμως μορφὴν καὶ μὲ σχετικὴν πληρότητα δὲν ἐνεφανίσαμεν μέχρι σήμερον τὰς ὡς ἄνω σκέψεις μας περὶ «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης» [1]. Μὲ σημαντικὴν ὅθεν καθυστέρησιν ὀφειλομένην εἰς λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μας, ἤτοι εἰς τὸν ἐκραγέντα ἐν τῷ μεταξὺ Β' Παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὰς μεταπολεμικὰς συνθήκας, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν διατύπωσιν καὶ ἐμφάνισιν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου σκέψεών μας ὑπὸ ὁλοκληρωμένην μορφήν.

Ὁμιλοῦντες περὶ «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης», θεωροῦμεν χρήσιμον καὶ σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν καὶ πάλιν ἐκεῖνο ποὺ εἴπομεν προηγουμένως : ὅτι δηλαδὴ δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς γνωστῆς «Ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας», περὶ τῆς ὁποίας λέγεται ὅ,τι χρειάζεται ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Ἀλλὰ περὶ ἐντελῶς ἄλλης ὑποθέσεως, εὐρυτέρας μορφῆς καὶ μεγαλυτέρας, κατὰ τὴν γνώμην μας, σπουδαιότητος, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀναλύσεως, εἰς ἣν προβαίνομεν ἐν συνεχείᾳ. Διότι ἡμεῖς προβάλλομεν γενικὸν κλάδον τῆς γνώσεως, δυνάμενον νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς πολλὰς εἰδικὰς ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστήμας, ἐν ᾧ ἡ Rationalisation ἀσχολεῖται ἁπλῶς μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα ὡρισμένου κλάδου αὐτῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Εἰς τὰς ἑπομένας σελίδας δίδομεν μίαν εἰκόνα τῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζομεν τὰς σκέψεις μας. Ἐνταῦθα ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ νέα αὐτὴ ἐπιστήμη ἀναγνωριζομένη τυχὸν μίαν ἡμέραν καὶ εἰσαγομένη πρὸς διδασκαλίαν εἰς ἀνώτατα πνευματικὰ ἱδρύματα, ἔχει νὰ προσφέρῃ πολλὰ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, καὶ νὰ συμβάλῃ, κατά τινα τρόπον τοὐλάχιστον, εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν. Διότι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θέλει ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης ὀργάνωσις ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς,

1· Ἐδημοσιεύθη μόνον μία σειρὰ ἄρθρων μας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη» εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1938 ἐκδιδομένην ἡμερησίαν ἐφημερίδα «Ἐθνική», ἔνθα διετυπώσαμεν κατὰ τρόπον γενικὸν σκέψεις μας τινάς. Τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἀνεδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Ἰατρικὴν Ἐφημερίδα» ἐκδιδομένην τότε ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Συμωνίδου Βλαβιανοῦ.

θὰ ἐπικρατήσῃ τὸ ἰδεῶδες τοῦ κάλλους καὶ τῆς τελειότητος καὶ θὰ ὑψωθῇ κατὰ πολλοὺς βαθμοὺς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐλαχίστη ἂν πρόκειται νὰ εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ νέου αὐτοῦ κλάδου τῆς γνώσεως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην πρόοδον, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας θέλει μείνει ἱκανοποιημένος καὶ θέλει πιστεύσει ὅτι προσέθεσεν μικρόν τινα λίθον εἰς τὸ πνευματικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον ἄλλοι μέλλουν νὰ συμπληρώσουν ἐν καιρῷ.

Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως νὰ πρόκειται περὶ ἀπάτης τῆς σκέψεως καὶ περὶ πνευματικῆς μας πλάνης. Νὰ εἶναι δηλαδὴ ἀδύνατον νὰ δημιουργηθῇ ἐπιστήμη, ἐκεῖ ποὺ ἐμεῖς νομίζομεν τοῦτο δυνατόν. Νὰ τρέχωμεν ἑπομένως ὄπισθεν μιᾶς οὐτοπίας καὶ ὅσα λέγονται ἐν συνεχείᾳ περὶ «Ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης» νὰ εἶναι ἀπίθανα καὶ ἀβάσιμα. Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ ἐν τούτοις νὰ πιστεύωμεν, ὅτι καὶ ἡ πλάνη εἶναι συχνὰ χρήσιμος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν. Διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἐξακριβώνεται ἡ ἀλήθεια καὶ ν' ἀκολουθῆται ἡ ὀρθὴ κατεύθυνσις, τοὐλάχιστον εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Διότι μόνον ὅταν βλέπῃ κανεὶς τὰ σφάλματα ἑνὸς ἄλλου δύναται νὰ διορθώνῃ ἐπιτυχῶς τὰ ἰδικά του καὶ ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἐσφαλμένην πορείαν του.

Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἂν τοιοῦτον τι συμβαίνῃ καὶ μὲ ἡμᾶς, θὰ εὐχαριστηθῶμεν πολὺ νὰ ὑποδειχθοῦν αἱ πλάναι μας καὶ νὰ καθορισθῇ ὁ τρόπος καλύψεως τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος κενοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ "ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ,,

1. Ἀρχὴ καὶ λόγος τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει.

Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ φύσις, ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ καὶ δρᾶσις καὶ ὁ κόσμος ἐν γένει, προσφέρουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας μίαν ἀτελείωτον σειρὰν γεγονότων καὶ φαινομένων, τὰ ὁποῖα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἐξετάζει, ἐρευνᾶ καὶ ἐπιδιώκει νὰ καταμάθῃ. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐρεύνης αὐτῶν δὲ καταλήγει εὔκολα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς πρακτικό τι ἀποτέλεσμα, ἂν δὲν ταξινομήσῃ ταῦτα κατὰ κατηγορίας. Ἐντεῦθεν συνδέων τὰ ὅμοια καὶ τὰ ὁμοειδῆ μεταξύ των, παρασκευάζει ἁρμονίαν καὶ τάξιν καὶ δημιουργεῖ κόσμον καὶ ἰδεώδη.

Δὲν ἀρκεῖται ὅμως εἰς αὐτὰ καὶ μόνον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἀλλὰ προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερον. Ζητεῖ δηλαδὴ νὰ μάθῃ, διατὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ φαινόμενα ποὺ βλέπει εἶναι ὅπως εἶναι καὶ ὄχι ἄλλως, καὶ διατὶ ἐνεργοῦν καθ' ὃν τρόπον ἐνεργοῦν καὶ ὄχι διαφορετικά. Ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ μάθῃ, ποίαν σχέσιν ἔχει τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ φαινόμενον τὸ ὁποῖον παρετήρησεν, πρὸς τὰ ἄλλα τοιαῦτα ποὺ τὸν περιβάλλουν, καὶ ποῖα εἶναι τὰ πράγματα ἢ τὰ γεγονότα, ἐξ ὧν ταῦτα ἐξαρτῶνται, καὶ χωρὶς τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς ταῦτα δὲν ἠμποροῦν νὰ εἶναι ὅ,τι εἶναι...

Ἡ θέλησις καὶ ἡ τάσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ διατὶ καὶ καθορισμὸν τοῦ εἶναι τῶν πραγμάτων εἶναι ἔμφυτος καὶ αὐθόρμητος εἰς αὐτόν, ἐμφανίζεται δὲ πολὺ ἐνωρίς. Διότι παιδίον ὢν οὗτος ἀκόμη ἤδη, ἀρχίζει νὰ ἐρωτᾷ τοὺς γονεῖς του ἢ τοὺς περὶ αὐτόν, «τί εἶναι τοῦτο καὶ τὶ ἐκεῖνο», «πῶς γίνεται αὐτὸ καὶ πῶς τὸ ἄλλο», «διατὶ γίνεται ἔτσι καὶ ὄχι ἀλλοιῶς», ποῖος κάμνει τὸ Α καὶ ποῖος τὸ Β», διατὶ τὸ νερὸ τρέχει εἰς τὸ αὐλάκι του», πῶς οἱ τροχοὶ τοῦ παιγνιδιοῦ του περιστρέφονται», καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ἐνηλικιούμενος κατόπιν βαθμηδὸν ὁ ἄνθρωπος, δὲν παύει νὰ ἔχῃ ἀπορίας καὶ νὰ τὰς ἐκδηλώνῃ παντοιοτρόπως. Συμβαίνει δὲ τοῦτο διότι ὄχι ἁπλῶς εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε κοινὸν θνητόν, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄγριον, ἐνυπάρχει κάποια δόσις Νεύτωνος... Δυνάμει δὲ αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν περιέργειαν καὶ ὠθεῖται εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ, νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ μανθάνῃ συνεχῶς. Τέλος καθὼς ὁ ἄνθρωπος μανθάνει διάφορα πράγματα καὶ ἀποκτᾷ πεῖραν, γνώσεις, μόρφωσιν καὶ ἱκανότητας καὶ ἀποβαίνει ἐπιστήμων

καὶ πολυμαθής, ἀντὶ νὰ λύῃ εὔκολα τὰς ἀπορίας του, βλέπει ἀντιθέτως ταύτας ν' αὐξάνουν καὶ τὰ προβλήματά του νὰ πολλαπλασιάζωνται...

Πράγματι σοφὸς ὢν ἤδη οὗτος, δὲν ἔχει ἀσφαλῶς πλέον τὰς παιδικάς του περιεργείας, πλὴν ὅμως βλέπει ὀρθούμενα ἐνώπιόν του μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα αἰνίγματα. Οὕτω ζητεῖ λ.χ. νὰ μάθῃ ἤδη «διατὶ ὁ ἀέρας φυσᾶ» ἢ «διατὶ ἡ βροχὴ πίπτει», «διατὶ τὸ χορτάρι εἶναι πράσινο», «ποῦ ὀφείλεται ἡ εὐωδία τοῦ ρόδου», «τι ἔγινε πρῶτα : ἡ κότα ἢ τὸ αὐγό;»κ.τ.τ.

Τὸ γεγενὸς αὐτὸ ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὸ ὅτι καὶ ἡ γνῶσις ἀποτελεῖ ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἡ τροφή, ἡ πόσις, κ.ἄ. πλὴν ὅμως ἀντιστρόφως ἀνάλογον αὐτῶν. Διότι ἐνῷ αἱ ἄλλαι ἀνάγκαι ἱκανοποιούμεναι φέρουν τὸν κορεσμὸν καὶ προσωρινῶς τοὐλάχιστον ἀποσβένυνται, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον. Ὅσα πολλὰ δηλαδὴ μανθάνει κανείς, τόσον περισσότερα ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ, προφανῶς διότι πείθεται ὅτι δὲν εἰξεύρει τίποτε, ἐν σχέσει μὲ ὅσα τοῦ μένουν ἄγνωστα... Ἐπομένως τὸ τοῦ Σωκράτους «ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα», ἀποδεικνύεται διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀληθές.

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης τάσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν ἔρευναν τὴν μελέτην καὶ τὴν σπουδὴν τῶν φαινομένων καὶ τῶν πραγμάτων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν προῆλθον, κατ' ἀρχὴν μὲν ἡ φιλοσοφία, βραδύτερον δὲ καὶ ἡ ἐπιστήμη.

«Μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, «λέγει που ὁ μέγας Πλάτων [1], τὸ θαυμάζειν... Οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη...».

Καὶ προσθέτει ὁ κλεινός μας Ἀριστοτέλης : «Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι ἤρξαντο καὶ νῦν φιλοσοφεῖν... Ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων οὕτω διαπορήσαντες. Ὀδὲ ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἴεται ἀγνοῶν...» [2].

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπέβη ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης. Διότι προφανῶς αὕτη ἀρχίζει ὅταν ἀναζητοῦνται οἱ λόγοι τῶν πραγμάτων καὶ ἡ τελειότης αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τρόπου λύσεως τῶν προβλημάτων της καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀποτελεσμάτων.

Κατὰ ταῦτα σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ κατάταξις, ἡ ἀνάλυσις καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν πραγμάτων καὶ τῶν φαινομένων, ἅτινα περιβάλλουν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ὕπαρξιν τῶν ὁποίων ἐξακριβώνει οὗτος μὲ τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα. Καὶ διὰ μὲν τῆς παρατηρήσεως ὁδηγεῖται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν. Διὰ δὲ τοῦ πειράματος ἐπαληθεύονται αἱ διαπιστώσεις του καὶ σχηματίζονται αἱ ἰδέαι καὶ αἱ πεποιθήσεις του.

Πράγματι μὲ τὴν βοήθειαν τῶν δύο τούτων μέσων, τῆς παρατηρήσεως δηλαδὴ καὶ τοῦ πειράματος, ἀποθησαυρίζεται ἡ γνῶσις, δημιουργεῖται ἡ

1. Θεαίτητος, ἢ περὶ ἐπιστήμης, 155.
2. Μετὰ τὰ Φυσικά, Α2, 982β 10 καὶ ἑπ.

δρῶσα ἐπιστήμη, συντελεῖται ἡ πρόοδος καὶ προάγεται ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀρκεῖται, ὅπως εἴπομεν, εἰς τὸ νὰ βλέπῃ νὰ θαυμάζῃ καὶ ν' ἀπορῇ ἁπλῶς διὰ τὰ συμβαίνοντα γύρω του. Ἐπιδιώκει νὰ τὰ ἐξακριβώνῃ, ἵνα οὕτω τὸ μὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐνδόμυχον ἔφεσίν του πρὸς μάθησιν, τὸ δὲ διὰ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς λοιπάς του ἀνάγκας καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους θέτει ὁ ἴδιος εἰς ἑαυτόν. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἐν τῇ κτίσει ζώντων ὀργανισμῶν δύναται νὰ πράττῃ.

Εἰς τὴν φύσιν πραγματοποιοῦνται βεβαίως σκοποὶ καὶ μάλιστα πολλοί. Οἱ σκοποὶ ὅμως αὐτοὶ τίθενται ἔξωθεν εἰς τοὺς ὀργανισμούς, οἱ ὁποῖοι τοὺς πραγματοποιοῦν καὶ συνεπῶς οὗτοι δὲν ἔχουν ἐπίγνωσιν αὐτῶν. Μόνον ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ θέτῃ ὁ ἴδιος σκοποὺς εἰς ἑαυτὸν καὶ νὰ τοὺς ἐπιδιώκῃ ἐν συνειδήσει. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἶναι ἀτελής, τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ τρόποι τῆς πραγματοποιήσεώς των. Ἐν ᾧ ὅ,τι γίνεται εἰς τὴν φύσιν εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τέλειον, διὰ τοὺς ἰδικούς της βεβαίως σκοπούς.

Ἡ ἐπιδίωξις τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἱκανοποιῇ τὴν ἀνάγκην του πρὸς μάθησιν καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τοὺς σκοποὺς του, εἶναι ἕνας ἄλλος λόγος τῆς δημιουργίας τῆς ἐπιστήμης καὶ αὐξήσεως τῆς γνώσεως. Διότι ὅπως εἴπομεν, μανθάνων ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ νὰ μάθῃ περισσότερα καὶ βλέπων τὰ γύρω του συμβαίνοντα, ἐπιδιώκει νὰ τὰ κατατάσσῃ εἰς κατηγορίας καὶ τάξεις. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα, νὰ δίδῃ ἐξηγήσεις, ν' ἀνακαλύπτῃ τὰς αἰτίας, νὰ ὁρίζῃ κανόνας καὶ νὰ ἐργάζεται μὲ σύστημα, ἀναχωρῶν ἀπὸ τὰ γνωστά, διὰ νὰ φθάνῃ εἰς τὰ ἄγνωστα κ.ο.κ.

Τούτου δοθέντος, ἂς ἴδωμεν τώρα ἂν ὑπάρχουν γεγονότα ἢ φαινόμενα, πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν ὁποίων δὲν ἐστράφη μέχρι σήμερον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καθώς, καὶ ἂν ἀπὸ τὴν μελέτην των ἔχῃ νὰ ὠφεληθῇ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπὸ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν κατάταξιν αὐτῶν δύναται νὰ προέλθῃ γνῶσις ἱκανὴ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀνθρωπίνων σκοπῶν καὶ εὐκολωτέραν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀνθρώπων.

2. Τὰ Ὀργανωτικὰ φαινόμενα καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν.

Κατὰ τὴν γνώμην μας, μία τάξις ἢ κλάσις φαινομένων καὶ γεγονότων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔτυχον μέχρι σήμερον τῆς προσοχῆς οὐδεμιᾶς τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεδιαιρέθη, χάριν τῆς μελέτης καὶ τῆς σπουδῆς των, ἡ μία καὶ μόνη, ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος ἐπιστήμη, εἶναι τὰ ὀργανωτικὰ φαινόμενα. Τὰ φαινόμενα δὲ αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄφθονα εἴς τε τὴν φύσιν καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον, παίζουν ἐντελῶς ἰδιαίτερον καὶ σπουδαῖον ρόλον.

Ἕνεκα τούτου ἐπιβάλλεται νὰ μελετηθοῦν, ν' ἀναλυθοῦν καὶ νὰ καταταχθοῦν εἰς κατηγορίας, προκειμένου νὰ ἐξαχθοῦν ἐξ αὐτῶν χρήσιμα διὰ τὸν πρακτικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου συμπεράσματα. Διότι καθὼς τοὐλάχιστον ἡμεῖς

πιστεύομεν, ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης δύναται νὰ προέλθῃ ἕνας νέος κλάδος τῆς γνώσεως. Μία νέα δηλαδὴ γενικὴ ἐπιστήμη, ὑποδιαιρουμένη εἰς πολλοὺς κλάδους, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν συμβολὴν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της. Τὸν κλάδον δὲ αὐτὸν τῆς γνώσεως ἀπεκαλέσαμεν «Ὀργανωτικὴν ἐπιστήμην», ὡς ἤδη εἴπομεν.

Ἀλλ' ἐρωτᾶται εἰς τὸ σημεῖον αὐτό ; Εἰς τί συνίστανται ἄρα γε τὰ ὀργανωτικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὴν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας τῆς «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης ;» Καὶ ποῖα εἶναι ταῦτα ;

Ἀπαντῶντες εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἔχομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι κατ' ἀρχὴν ὀργανωτικὸν εἶναι κάθε φαινόμενον — συνειδητὴ ἢ μὴ ἐνέργεια δηλαδὴ — τὸ ὁποῖον τείνει, εἴτε αὐτομάτως καὶ ἄνευ ἀνθρωπίνης παρεμβάσεως, εἴτε διὰ συνειδητῆς καὶ προδιαγεγραμμένης προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἑνὸς ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένου σκοποῦ. Μὲ ἄλλους λόγους ὀργανωτικαὶ εἶναι αἱ προσπάθειαι πού γίνονται διαδοχικά : εἴτε αὐτομάτως καὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ὅπως λ.χ. συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν φύσιν, εἴτε κατόπιν συνειδητῆς προσπαθείας, ὅπως πολλάκις γίνεται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, διὰ τὴν παραγωγὴν ἑνὸς ἀποτελέσματος (ἐπίτευξιν δηλαδὴ σκοποῦ τινος).

Ἡ σειρὰ τώρα τῶν διαδοχικῶν ἐνεργειῶν πού γίνονται εἴτε αὐθορμήτως, εἴτε συνειδητά, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὀργάνωσιν (σύνθεσιν). Εἶναι δὲ ἡ ὀργάνωσις ὁ προθάλαμος, τρόπον τινά, τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἤτοι ἡ συνισταμένη πού φέρουν τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα. Διότι ἂν δὲν ἐπιδιωχθῇ προηγουμένως ἡ ὀργάνωσις, οὐδεὶς σκοπὸς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ οὐδὲν ἰδεῶδες εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ.

Τὰ ὀλίγα αὐτὰ δίδουν μίαν ἰδέαν περὶ τῆς ἰδιομορφίας τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων. Διὰ νὰ ἴδωμεν τώρα ποῖα εἶναι ταῦτα ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ζωῇ, ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα. Νὰ χρησιμοποιήσωμεν δηλαδὴ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἀνέκαθεν ἐχρησίμευσαν ὡς ὁδηγοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ ἀνθρώπου. Ἂς στραφῶμεν λοιπὸν ἐν πρώτοις εἰς τὴν φύσιν καὶ κατόπιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, διὰ νὰ παρατηρήσωμεν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν τί συμβαίνει.

Εὑρισκόμενοι ἐλεύθεροι εἰς τὴν φύσιν καὶ ρίπτοντες ἐρευνητικόν τι βλέμμα γύρω μας, βεβαιούμεθα ταχέως καὶ ἀπολύτως, ὅτι ἐνώπιόν μας συντελεῖται ἀκαταπαύστως μία ἀέναος μεταβολή. Γίνεται δηλαδὴ μία σειρὰ ἐνεργειῶν καὶ ἐπέρχονται ἀλεπάλληλα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρουν σημαντικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν τυχαῖα. Τοῦτο δὲ διότι συντελοῦν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς σκοποῦ καὶ ἐπιφέρουν ἓν ἀποτέλεσμα...

Ὁ ἥλιος λ.χ. ἀνατέλλει τὴν πρωΐαν ἀφοῦ θερμαίνῃ μὲ τὰς ζωογόνους ἀκτῖνας του κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας καὶ φωτίσῃ τὴν ψυχρὰν καὶ σκοτεινὴν γῆν, ἐξαφανίζεται μετ' ὀλίγον καὶ σκορπίζει παντοῦ τὸ σκότος. Μετ' οὐ πολύ

ἐν τούτοις ἐπανεμφανίζεται εἰς τὸ στερέωμα καὶ συνεχίζει τὴν ἰδίαν τακτικήν... Ἡ γῆ ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα, πλανᾶται ἀδιακόπως εἰς τὸ διάστημα, στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της καὶ περὶ τὸν ἥλιον... Διάττοντες ἀστέρες διασχίζουν ἀδιακόπως τὸ διάστημα...

Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχοντα ὑλικὰ στοιχεῖα ἐξ ἄλλου — τὸ νερὸ ποὺ τρέχει, ὁ ἀέρας ποὺ φυσᾶ, ἡ θάλασσα ποὺ κυματίζει κλπ. — δροῦν ὡσαύτως ἀδιακόπως... Καὶ τώρα μὲν κινοῦνται καὶ ἐνεργοῦν, τώρα δὲ ἀδρανοῦν καὶ ἡσυχάζουν... Ἄλλοτε πάλιν παρέρχονται καὶ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὰ μάτια μας, διὰ νὰ ἐπανεμφανισθοῦν ὅμως καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν καὶ νὰ συνεχίσουν μετ' ὀλίγον τὴν ἰδίαν πορείαν...

Εἰς τοὺς ἀμυήτους ὅλαι αὐταὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι φαίνονται κατ' ἀρχὴν ἄσκοποι καὶ χωρὶς περιεχόμενον. Οἱ δυνάμενοι ὅμως νὰ παρατηροῦν καὶ νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὰ φαινόμεα γνωρίζουν, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν γύρω μας εἶναι ἄσκοπον καὶ ὅτι ὅλα ἀποβλέπουν εἰς τὴν πραγματοποίησιν σκοποῦ τινος, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνακαλύπτουν μετὰ προσεκτικὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν πραγμάτων καὶ τῶν φαινομένων. Ἔτσι ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς αἰωνίας κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τάξεως καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς ζωῆς ἐν γένει.

Ἂν τώρα ἀπὸ τὸν ἀνόργανον κόσμον καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως ἔλθωμεν εἰς τὸν ὀργανικὸν καὶ τὴν ζῶσαν κτίσιν, παρατηροῦμεν τὰ αὐτὰ πράγματα περίπου. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα, λ.χ. γεννῶνται, ἀναπτύσσονται, παράγουν φύλλα, ἄνθη καὶ καρπούς, διὰ νὰ στεροῦνται ὅμως μετ' ὀλίγον αὐτῶν καὶ νὰ συνεχίζουν μετ' οὐ πολὺ τὴν ἰδίαν τακτικήν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ὄντα ποὺ κατατάσσονται εἰς ἀνωτέρας ζωϊκὰς κλίμακας, ὅπως λ.χ. τὰ ἔντομα τὰ ἑρπετά, τὰ πτηνά, τὰ ὑδρόβια ἢ χερσαῖα ζῶα καὶ ἐν γένει ὁλόκληρον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον.

Δὲν εἶναι δὲ ἀσφαλῶς τίποτε διαφορετικὸν ἐκεῖνο ποὺ γίνεται εἰς τὸ ἀνθρώπινον βασίλειον. Διότι ὅπως ὅλοι γνωρίζομεν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται εἰς τὴν ζωὴν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ἀφοῦ δὲ ἀναπτυχθῇ καὶ δράσῃ κατὰ τὸν Α ἢ Β τρόπον, παρέρχεται μετ' ὀλίγον καὶ ἐξαφανίζεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ φαινόμενον... Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ ἀνθρώπινον βασίλειον αἱ ἐνέργειαι καὶ ἡ δρᾶσις εἶναι πράγματα συνειδητὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἀποβλέπουν δὲ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους θέτει κατ' ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἑαυτόν. Καὶ μόνον ἐν μέρει ἐξυπηρετοῦν ἔξωθεν τιθεμένους σκοπούς. Ἐν ᾧ εἰς τὸν ἀνόργανον (χωρὶς ζωὴν δηλαδὴ) κόσμον καὶ τὸ ζωϊκὸν βασίλειον οἱ σκοποὶ τίθενται ὅλοι ἔξωθεν καὶ ἐξυπηρετοῦνται ἐξ ὁλοκλήρου ἀσυνειδήτως ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὰ ὑπαγομένων στοιχείων ἢ ζώντων ὄντων.

Τοῦτο εἶναι προφανὲς καὶ ἀναμφισβήτητον. Διότι γίνονται μὲν αὐτομά-

τως καὶ αὐθορμήτως τρόπον τινὰ μερικαὶ ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὴν ὥθησιν μιᾶς μεγάλης, ἰσχυροτάτης, μυστηριώδους καὶ αὐτενεργοῦ δυνάμεως, ἡ ὁποία ἀποκαλεῖται ἔνστικτον. Πλὴν ὅμως ὁ ἄνθρωπος προικισμένος ὢν μὲ ἀνώτερα προσόντα καὶ ἱκανότητας τὰς ὁποίας δὲν ἔχουν τὰ ζῶα (αὐτεξούσιον, γνωστικὴ δύναμις, προοδευτικότης κ.ἄ.), λαμβάνει σχεδὸν πάντοτε γνῶσιν αὐτῶν. Δύναται δὲ καὶ νὰ τὰς κατευθύνῃ ἐν πολλοῖς, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἐξ ὁλοκλήρου, μὴ ὑπακούων εἰς τὰς πιέσεις τοῦ ἐνστίκτου, εἰ μὴ εἰς ἐλαχίστας καὶ ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Ἕνεκα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μόνον οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ γνωρίζουν, τὰ πράγματα καὶ τὰ φαινόμενα καὶ νὰ καθορίζουν τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ τ' ἀποτελέσματα τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Νὰ σπουδάζουν δηλαδὴ τὴν φύσιν καὶ νὰ ἐξακριβώνουν τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς κανόνας ποὺ διέπουν τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ νὰ προσδιορίζουν τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, ὁτὲ μὲν ἐπακριβῶς ἄλλοτε δὲ κατὰ προσέγγισιν. Νὰ δημιουργοῦν οὕτω φιλοσοφίαν, τέχνην, ἐπιστήμην, ἠθικὴν κλπ. καὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προόδου καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐντεῦθεν τώρα μὲν εὑρίσκουν, ὅτι οἱ ἀσυνειδήτως πραγματοποιούμενοι εἰς τὴν φύσιν σκοποὶ εἶναι ὠφέλιμοι εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπιδιώκουν νὰ τοὺς προστατεύουν καὶ νὰ τοὺς συντηροῦν, πολλαπλασιάζοντες ἐνίοτε αὐτούς. Τώρα δὲ ἀντιλαμβανόμενοι ὅτι τοὺς εἶναι ἐπιζήμιοι καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἀποφασίζουν τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐπιβλαβῶν συνεπειῶν των, ἢ τοὐλάχιστον τὴν μείωσιν αὐτῶν. Ἄλλοτε πάλιν ἐνεργοῦντες οἱ ἄνθρωποι συνειδητῶς, κατορθώνουν νὰ τροποποιοῦν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τῶν φυσικῶν νόμων καὶ νὰ στρέφουν τὰς ἐνεργείας των πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἐπιθυμοῦν.

Ἀλλ' ὅταν τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα ἐπιτυγχάνῃ ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς τὴν μελέτην καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων, ἔπεται νομίζομεν ἐξ ἑαυτοῦ, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ πολὺ περισσότερα καὶ ἱκανοποιητικώτερα ἀποτελέσματα μὲ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδήν των. Τὸ γεγονὸς δὲ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιβάλλει τὴν δημιουργίαν τῆς «ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης», ἡ ὁποία εἶναι μόνη ἁρμοδία ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο.

II

Ἀλλ' ἐρωτᾶται ἤδη : Καὶ ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ χαρακτὴρ τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων ; Τί χαρακτηρίζει δηλαδὴ βασικῶς τὰ φαινόμενα ταῦτα ; Καὶ τί προσδιορίζει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὀργανωτικῶν ἐνεργειῶν ;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα εἶναι ὅτι ὁ χαρακτὴρ τῶν ὡς ἄνω φαινομένων δὲν εἶναι ἕνας, ἀλλὰ πολλοί. Ὡς κυριώτεροι ὅμως αὐτῶν δύνανται κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ θεωρηθοῦν τρεῖς, ἤτοι :

α) Ἡ καθολικότης, ἢ ἁπλούστερα ὁ πληθωρισμὸς αὐτῶν.

β) Ἡ σκοπιμότης, ἤτοι ἡ πραγματοποίησις ἑνὸς σκοποῦ πάντοτε. Καὶ

γ) Τὸ ἰδεῶδες τοῦ κάλλους καὶ τῆς τελειότητος.

Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἐδῶ μὲ συντομίαν.

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸ πρῶτον, ἤτοι τὴν καθολικότητα. Τὰ ὀργανωτικὰ φαινόμενα δὲν εἶναι μεμονωμένα. Ὑπάρχουν, ὅπως ἤδη εἴπομεν, εἰς ὅλην τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωήν. Διότι ὅπου καὶ ἂν στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας, τὰ ἔχομεν ἐνώπιόν μας.

Οὕτω δυνάμεθα νὰ τὰ ἴδωμεν εἰς τὸν ἔναστρον οὐρανόν, μὲ τὰς μυριάδας τῶν κόσμων καὶ τῶν πλανητῶν ποὺ κινοῦνται εἰς τὸ διάστημα. Τὰ βλέπομεν εἰς τὴν γῆν, ὅπου καὶ ἂν σταθῶμεν. Τὸ διαπιστώνομεν τόσον εἰς τὴν νεκράν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ζῶσαν κτίσιν. Καὶ τὰ παρατηροῦμεν ἐπίσης εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, καθ' ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰς ἐκδηλώσεις της.

Τὸ γεγονὸς ὅμως αὐτὸ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, καθ' ἡμᾶς-κριτὰς, εἰμὴ ὅτι ἡ μέλλουσα ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδὴν αὐτῶν ἐπιστήμη, ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον της πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῆς φύσεως, νεκρᾶς καὶ ζώσης, οὐδὲν τὸ σημαντικὸν ἔχει νὰ πράξῃ. Διότι ὅπως εἴπομεν, ἐκεῖ οἱ σκοποὶ τίθενται ἔξωθεν, ὁ δὲ ἄνθρωπος παρεμβαίνει, μόνον ὅταν ἐπιδιώκει ἰδικούς του σκοποὺς καὶ δὲν ἱκανοποιεῖται ἀπὸ τὸ αὐτομάτως ἐπερχόμενον ἀποτέλεσμα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ δρᾶσιν, ἡ «Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη» ἔχει ἐκτεταμένον πεδίον ἐνεργείας καὶ ἐφαρμογῶν, ὅπως θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν σκοπιμότητα, τὸ δεύτερον ἐκ τῶν ἀνωτέρω τριῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων. Ἡ σκοπιμότης οὐδὲν ἄλλο σημαίνει κατὰ τὴν γνώμην μας, εἰ μὴ ὅτι παντοῦ καὶ πάντοτε, ὁσάκις ἐπιτελεῖται ὀργανωτικὴ ἐνέργεια, πραγματοποιεῖται σκοπός τις. Ὁ σκοπὸς δὲ οὗτος ἄλλοτε μὲν εἶναι ἐμφανὴς καὶ προσιτὸς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, ἄλλοτε δὲ δυσδιάκριτος κσὶ ἀκατανόητος. Πάντοτε ὅμως ὑπάρχει. Τὸ γεγονὸς δὲ αὐτὸ μαρτρεῖ, ὅτι καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλουν ν' ἀποβλέπουν πάντοτε εἰς σκοποὺς ἐξυπηρετοῦντας τὴν ζωὴν καὶ τὰ πραγματικὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ ἄνθρωπος τίθεται ἀντιμέτωπος τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ αὐτούς, φυσικὰ δὲ ἡττᾶται ὡς ἀνίσχυρος καὶ ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῆς ἀφροσύνης του.

Τὸ κάλλος καὶ ἡ τελειότης εἶναι τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων χαρακτηριστικῶν τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων. Διότι ὁσάκις ἐκδηλοῦνται ὀργανωτικαὶ ἐνέργειαι ἐπιτυγχάνεται ὀργάνωσις. Καὶ ὅπου ὑπάρχει ἡ τελευταία αὐτή, ἐπιτυγχάνονται πλήρως οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποί. Καὶ φυσικὰ ὅταν τοῦτο διαπιστοῦται, ἔχομεν τὸ φαινόμενον τοῦ κάλλους, τῆς ἁρμονίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς τελειότητος. Ἐν ᾧ ἡ ἔλλειψις ὀργανώσεως ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀποτυχίαν καὶ προκαλεῖ τὴν ἀταξίαν καὶ τὸ χάος...

Τὰ γεγονότα αὐτὰ πιστοποιοῦνται καθημερινῶς καὶ τὰ βλέπομεν εἰς κάθε μας βῆμα, ὥστε νὰ μὴ δύνανται ν' ἀμφισβητηθοῦν σοβαρῶς ἀπὸ κανένα.

Ὀλίγα τινὰ παραδείγματα ὅμως θὰ τὰ καταστήσουν περισσότερον σαφῆ.

Ἂς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ οὐράνιον στερέωμα. Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν ἔναστρον οὐρανὸν λ.χ. ὅπου τ' ἄπειρα οὐράνια σώματα κινοῦνται μὲ τόσον ρυθμὸν καὶ τάξιν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν διαταραχήν, ὑπάρχει ἀσφαλῶς ὀργάνωσις. Ἀκριβῶς δ' ἕνεκα τούτου καθίσταται δυνατὴ ἡ διατήρησις τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς ἁρμονίας ποὺ τὰ διέπει καὶ ἐπικρατεῖ τάξις, ἡρεμία καὶ τελειότης.

Ὀργάνωσις ὑπάρχει εἰς τὴν ζῶσαν κτίσιν ὡσαύτως (φυτά, ζῶα, κλπ.), ὅπως πιστοποιεῖ ἡ παραδειγματικὴ τάξις, μὲ τὴν ὁποίαν γεννῶνται ἀναπτύσσονται, πολλαπλασιάζονται καὶ ἀποθνήσκουν. Διὰ τοῦτο οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀσυνειδήτως πραγματοποιούμενοι σκοποὶ εἶναι καταπληκτικῆς τελειότητος, τὴν ὁποίαν δὲν δύνανται νὰ ἐπιτυγχάνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰς μέχρι σήμερον μελετηθείσας ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, ὁσάκις οἱ ἄνθρωποι κατορθώνουν νὰ τὴν ὀργανώνουν καὶ νὰ τὴν κατευθύνουν συνειδητὰ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν των. Διότι ἐξαιρέσει ἐλαχίστων περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας μερικαὶ λειτουργίαι τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ γίνονται αὐτομάτως, ὅπως λ.χ. ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ ἀναπνοή, ἡ πέψις τῶν τροφῶν, καὶ ἄλλαι τινὲς οἱ ἀνθρώπινοι σκοποὶ δὲν τίθενται ἔξωθεν, ὅπως εἰς τὴν φύσιν. Ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὀφείλουν νὰ κατευθύνωνται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πραγματοποίησίν του.

Κατὰ τὴν φυσικὴν συνέπειαν ὅταν ἕνα ἄτομον ἐπιτυγχάνῃ τοὺς σκοπούς του, ἔχει ἀσφαλῶς ὠργανωμένην ζωὴν καὶ δρᾶσιν. Τὸ ἴδιον δὲ ἀσφαλῶς ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἀνθρωπίνας ὁμάδας ἐν γένει, ὅπως λ.χ. τὴν οἰκογένειαν, τὸ νομικὸν πρόσωπον, τὴν κοινότητα, τὸ κράτος, κλπ. Ἀσφαλῶς δὲ ὁσάκις εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων παρατηροῦνται ἀνωμαλίαι καὶ διαταραχαί, ἐπαναστάσεις ἢ ἀνατροπαί, εἶναι ἡ ὀργάνωσις ἐκείνη ποὺ λείπει καὶ ἕνεκα τούτου δὲν δύνανται νὰ προβλέπωνται καὶ νὰ προλαμβάνωνται ἢ τουλάχιστον νὰ ἐξουδετερώνωνται ἐπιτυχῶς.

Ἐντεῦθεν καταφαίνεται νομίζομεν ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας τῆς «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης», ἡ ὁποία μελετῶσα τὰ ὀργανωτικὰ φαινόμενα νὰ δώσῃ τοὺς κανόνας ὀργανώσεως τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της. Φυσικὰ δὲ οὕτω μέλλει νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ.

3. Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη. Ἔννοια, Ὁρολογία καὶ σκοπὸς αὐτῆς.

Ἔννοια.—Εἴπομεν ὅτι εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης» μᾶς ὁδηγεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς σπουδῆς τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων. Τοῦτο δὲ διότι ἐντεῦθεν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα καὶ νὰ ὁρισθοῦν κανόνες, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ ἐπιτευχθῇ δηλαδὴ ἡ συμβολὴ τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς εἰς τὴν παραγωγὴν γονίμων

ἀποτελεσμάτων ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τὴν δημιουργίαν μεγαλυτέρας προόδου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τελειοτέρου καὶ πληρεστέρου πολιτισμοῦ.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα : Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες ὀργάνωσιν ; Καθ' ἡμᾶς-κριτάς, ὀργάνωσις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ φέρει μία σειρὰ διαδοχικῶν καὶ καλῶς ρυθμισμένων ἐνεργειῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται κάποιος σκοπός. Ἑπομένως ὀργάνωσις εἶναι ἡ σύνθεσις διαφόρων ἐνεργειῶν, διὰ τῆς ὁποίας παράγεται γόνιμον καὶ κορποφόρον ἀποτέλεσμα. Οὕτω ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, λ.χ. ἐννοοῦμεν σειρὰν ἐνεργειῶν ποὺ ὀφείλουν νὰ γίνωνται διὰ τὴν αὔξησιν τῶν παραγομένων προϊόντων, τὴν βελτίωσιν τῆς ποιότητος, τὴν μείωσιν τοῦ κόστους αὐτῶν κλπ.

Τὸ αὐτὸ ἐννοοῦμεν ὅταν γίνεται λόγος περὶ ὀργανώσεως τοῦ ἐμπορίου, ἢ ἄλλου τινὸς κλάδου τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν πρόκειται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νὰ παραχθοῦν, ἀλλὰ νὰ πωληθοῦν προϊόντα γῆς ἢ βιομηχανίας. Κάτι παρόμοιον δὲ ἀσφαλῶς ἐννοεῖται ὅταν συζητῆται ἡ ὀργάνωσις μιᾶς κρατικῆς ὑπηρεσίας, ἑνὸς ὀργανισμοῦ, μιᾶς τραπέζης, μιᾶς ἐπιχειρήσεως. κ.ἄ. Ἀσφαλῶς δὲ πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου πράγματος, ὅταν τίθεται ζήτημα ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, δοθέντος ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι ἐπιδεκτικὴ τοιαύτης, ὅπως ἐλέχθη ἤδη.

Τὸν αὐτὸν περίπου ὁρισμὸν περὶ ὀργανώσεως δίδει καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Βιοβηχανικῇ Σχολῇ κ. Ἰω. Α. Χρυσοχοῦ, λέγων : «Ὀργάνωσις εἶναι ἡ προσφορωτέρα χρησιμοποίησις τῶν ἑκάστοτε διατιθεμένων μέσων, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ». Ἑπομένως αὕτη «βοηθεῖ σπουδαίως ἵνα ἀξιολογήσωμεν τὰς φυσικὰς καὶ ἐπικτήτους ἰδιότητάς μας καὶ νὰ κάμωνεν καλλιτέραν χρῆσιν αὐτῶν. Κάμνει κάτι περισσότερον : Δημιουργεῖ τὸ κατάλληλον κλῖμα, διὰ τὴν ἄνθησιν βελτιώσεων καὶ προόδου...» [1].

Ὁρολογία.—Αἱ ἀνωτέρω ἔννοιαι προέρχονται καὶ ἀπὸ τὴν ὁρολογίαν ποὺ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ νέου τούτου κλάδου τῆς γνώσεως. Πράγματι αἱ δύο λέξεις «Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη» ἢ «Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως» δὲν εἶναι νέαι, εἰσαγόμεναι διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ λεξιλόγιον. Ὑπάρχουν πρὸ πολλοῦ καὶ ἔχουν ἀνάλογον ἔννοιαν. Καὶ ἡ μὲν λέξις «Ὀργανωτική» προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ὀργανόω-ῶ, (νεοελληνικὸν ὀργανώνω), τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ λεξικὰ σημαίνει : Τακτοποιῶ, διευθετῶ. καταρτίζω, ἑτοιμάζω, τοποθετῶ τὰ πράγματα εἰς τὴν κατάλληλον δι' ἕκαστον θέσιν... Κατὰ συνέπειαν Ὀργανωτικὴ (Ἐπιτροπή, Ἀποστολή, Ἐνέργεια, Ἐπιστήμη κλπ.) εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία συντελεῖ εἰς τὴν τακτοποίησιν, διευθέτησιν ἢ ρύθμισιν

1· Ὀργανωτικὰ Ἀνάλεκτα, τόμος Α', σελ. 19.

ὡρισμένων πραγμάτων, ζητημάτων ἢ ὑποθέσεων, ὥστε νὰ λαμβάνουν ταῦτα τὴν κατάλληλον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ των θέσιν.

'Ανάλογος εἶναι ἡ σημασία καὶ τῶν λοιπῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης παραγομένων λέξεων, ὅπως λ.χ. 'Οργανωτής, ὠργανωτικός, ὠργανωμένος κ.ἄ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὅρον «'Επιστήμη», οὗτος προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ἐπίσταμαι, τὸ ὁποῖον σημαίνει : γνωρίζω καλῶς. Καὶ κατ' ἀρχὴν μὲν 'Επιστήμη ἐσήμαινε τὸ σύνολον τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας κατώρθωσεν ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποθησαυρίσῃ, μὲ τὴν παρατήρησιν τῶν φυσικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, μὲ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, μὲ τὰ πειράματα καὶ τὰς ἐνεργείας του. Ὅταν ὅμως ἡ γνῶσις ἐπολλαπλασιάσθη καὶ κατέστη ἀδύνατος ἡ συγκράτησίς της εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἡ μία καὶ μόνη ἐπιστήμη ὑπεδιαιρέθη εἰς διάφορα τμήματα ἢ κλάδους, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων κύκλων τοῦ ἐπιστητοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λέγοντες σήμερον ἐπιστήμη, ἐννοοῦμεν ἕνα εἰδικὸν κλάδον τῆς γνώσεως καὶ ὄχι τὸ σύνολον αὐτῆς. Ὅταν δὲ ἡ λέξις συνοδεύεται ἀπὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον τὴν χαρακτηρίζει, ἔχει πλέον συγκεκριμένην σημασίαν. Δηλοῖ δηλαδὴ μίαν συγκεκριμένην εἰδικὴν ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστήμην. Οὕτω λέγοντες 'Ιατρικὴ ἐπιστήμη, ἐννοοῦμεν τὸν κύκλον τῶν γνώσεων ποὺ ἔχει σχέσιν μὲ αὐτὸν μόνον τὸν κύκλον τοῦ ἐπιστητοῦ. 'Ομοίως λέγοντες Νομικὴ ἐπιστήμη, Φυσική, Γεωπονική, Παιδαγωγικὴ κλπ. ἐννοοῦμεν τὸν κύκλον τῶν γνώσεων ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τοὺς κλάδους αὐτούς. Κατὰ τὸν ἴδιον δὲ τρόπον λέγοντες «'Οργανωτικὴ ἐπιστήμη» ἢ καὶ ἁπλῶς 'Οργανωτική, ἐννοοῦμεν τὸν κλάδον τῆς γνώσεως ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὀργανώσεως, ἤτοι τὴν παροχὴν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὀργανωτικῶν κανόνων.

'Ορισμός.—'Εντεῦθεν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι 'Οργανωτικὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀσχολουμένη μὲ τὴν μελέτην, τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ὀργανωτικῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, παρέχει καὶ ἐφαρμόζει τοὺς κανόνας τῆς ὀργανώσεως. Σκοπὸς ἑπομένως αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὀργανώσεως, ἤτοι τῆς τακτοποιήσεως καὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων, πρὸς ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν τοῦ ἑκάστοτε ἐπιδιωκομένου ἀποτελέσματος.

Κατὰ ταῦτα ἀντικείμενον τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης δύνανται ν' ἀποτελοῦν ὄχι μόνον αἱ κατευθύνσεις εἰς τὰς ὁποίας ἀναλοῦται ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν δρᾶσιν ἀνθρωπίνη δραστηριότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ ἐν γένει τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της. Τὸν ἀτομικὸν δηλαδὴ βίον κάθε ἀνθρώπου, τὸν οἰκογενειακὸν τοιοῦτον, τὰς μετεπαγγελματικὰς ἀπασχολήσεις τῶν ἀτόμων, (ψυχαγωγία, εὐποιΐα κ.ἄ. 'Επίσης ἀντι-

κείμενον τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἐπιστήμης, δύναται νὰ εἶναι τὸ κράτος, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τῆς δραστηριότητός του, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἄλλοι δημόσιοι ἢ ἰδιωτικῆς δράσεως ὀργανισμοί.

Τοῦτο ὅμως οὐδὲν ἄλλο σημαίνει κατ' οὐσίαν, εἰ μὴ ὅτι ἡ «Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη ἀποτελεῖ γενικὸν κλάδον τῆς γνώσεως, δυνάμενον νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς περισσότερα τοῦ ἑνὸς τμήματα ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστήμας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἢ δύναται νὰ ἔχῃ εἰδικὴν ἀποστολήν. Διότι φυσικὰ ἂν ἐξαιρέσωμεν τοὺς γενικοὺς ὀργανωτικοὺς κανόνας, οἵτινες ἀναφέρονται ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζονται παντοῦ καὶ πάντοτε, ὑπάρχουν καὶ εἰδικοὶ τοιοῦτοι διὰ κάθε περίπτωσιν. Διότι ἀσφαλῶς ἄλλος εἶναι ὁ τρόπος ὀργανώσεως τῆς προσωπικῆς ζωῆς ἑνὸς ἀτόμου, ἄλλος τῆς οἰκογενειακῆς τοιαύτης, ἄλλος μιᾶς κρατικῆς δραστηριότητος, ὅπως λ.χ. ἡ παιδεία, ἡ πρόνοια, ἡ διοίκησις, κ.ἄ. ἄλλος τῆς Ἐκκλησίας, κ.ο.κ.

Πράγματι παραλλήλως πρὸς τοὺς γενικοὺς ὀργανωτικοὺς κανόνας, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ ἐφαρμόζωνται παντοῦ καὶ πάντοτε, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβώνωνται καὶ νὰ τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν ἑκάστοτε καὶ εἰδικοὶ τοιοῦτοι, ἀνάλογοι πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τοὺς ἐπιδιωκομένους ἑκάστοτε σκοπούς. Καὶ αὐτοὺς μόνον εἰδικοὶ κλάδοι τῆς Ὀργανωτικῆς δύνανται νὰ τοὺς δίδουν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἄλλος σοβαρὸς λόγος διὰ τὴν ὑποδιαίρεσιν τῆς Ὀργανωτικῆς εἰς κλάδους.

4. Μέθοδος τῆς Ὀργανωτικῆς καὶ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας.

Κάθε ἐπιστήμη γενικὴ ἢ εἰδικὴ ἔχει τὴν μέθοδον ἐνεργείας της. Ἐρωτᾶται λοιπὸν ἤδη : Ποία μέθοδος ἐφαρμόζεται εἰς τὴν Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην ; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς : Κατ' ἀρχὴν δύο εἶναι αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει χρησιμοποιούμεναι μέθοδοι ἐνεργείας. Ἡ ἀπαγωγικὴ ἢ ἐκ συναγωγῆς (deductive) καὶ ἡ ἐπαγωγικὴ (Inductive). Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἡ ἀπαγωγική, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν γενικά τινά, ἀμαμφισβήτητα καὶ συνεπῶς δεκτὰ ἀπὸ ὅλους δεδομένα, προχωρεῖ ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω, ἤτοι ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δ' ἐνεργοῦσα ἐξάγει τὰ συμπεράσματά της καὶ δίδει κανόνας διὰ λογικοῦ εἱρμοῦ. Ἡ δευτέρα, ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπαγωγική, ἐνεργεῖ ἀντιθέτως, ἤτοι ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον. Ἀναχωρεῖ δηλαδὴ ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ὡρισμένων γεγονότων ἢ φαινομένων, καταρτίζει προτάσεις καὶ ἐπιδιώκει νὰ δίδῃ κανόνας ἐνεργείας πρὸς παραγωγὴν χρησίμων ἀποτελεσμάτων

Ἐκ τῶν δύο τούτων μεθόδων ἐνεργείας ὡς περισσότερον γόνιμος καὶ εὐεργετικὴ διὰ τὴν «Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην» δύναται καθ' ἡμᾶς νὰ θεωρηθῇ ἡ δευτέρα, ἤτοι ἡ ἐπαγωγικὴ (Inductive). Τοῦτο δὲ διότι προκειμένου περὶ ὀργανώσεως, εὑρισκόμεθα πρὸ συγκεκριμένων γεγονότων, μεμονωμέ-

νων ἢ ὁμαδικῶν, τὰ ὁποῖα ἐκδηλούμενα συνεπείᾳ τῆς λειτουργίας ὡρισμένων νόμων, ἐπιδιώκουν ἕνα σκοπὸν καὶ ἐπιφέρουν ἓν ἀποτέλεσμα.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀναφέρονται κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ δρᾶσιν καὶ συνεπῶς εἶναι, κατ' ἀρχήν, ἐπιδεκτικὰ ρυθμίσεως. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, καθ' ἡμᾶς εἰμὴ ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐπιδράσωμεν κατὰ βούλησιν ἐπ' αὐτῶν καὶ νὰ τὰ διαμορφώσωμεν ὅπως θέλομεν. Νὰ λάβωμεν δηλαδὴ ἕκαστον γεγονὸς ἢ φαινόμενον ἰδιαιτέρως καὶ ἀσκοῦντες ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐπίδρασίν μας, νὰ τὸ διαμορφώσωμεν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ν' ἀποδίδῃ τὸ ὑφ' ἡμῶν ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα.

Οὕτω διαμορφώνομεν κατ' ἀρχὴν τὸ περιβάλλον, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζονται τὰ γεγονότα ἢ τὰ φαινόμενα, ἐνεργοῦντες κατὰ τὸν ὡς ἄνω τρόπον καὶ ρυθμίζομεν τὴν ἔκβασιν αὐτῶν. Τακτοποιοῦντες, δὲ τοιουτοτρόπως τὰ διάφορα στοιχεῖα των καὶ προχωροῦντες ἐκ τοῦ εἰδικοῦ πρὸς τὸ γενικόν ἤτοι ἐκ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον ἢ ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, ἐπιτυγχάνομεν τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα.

Μερικὰ παραδείγματα μέλλουν ἀσφαλῶς νὰ καταστήσουν τὸ πρᾶγμα περισσότερον ἀντιληπτόν. Ἰδοὺ τρία μόνον ἐκ τῶν πολλῶν ποὺ ὑπάρχουν :

Πρῶτον παράδειγμα : Ἔστω λ.χ. πρὸς ὀργάνωσιν ὁ ἀτομικὸς βίος ἑνὸς ἀνθρώπου ὅστις ἐκδηλοῦται μὲ διαφόρους ἐνεργείας καὶ πράξεις. Διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ὀργάνωσίν του ὀφείλομεν νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν ἕκαστον γεγονός, νὰ τὸ μελετῶμεν ἰδιαιτέρως καὶ νὰ τὸ ἀναλύωμεν. Νὰ ἐξακριβώνωμεν δηλαδὴ τί σημαίνει τοῦτο, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς του καὶ τὶ ἀποτελέσματα ἔχει. Ἀφοῦ δὲ ὁρίζωμεν κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ στοιχεῖα του, νὰ τὸ ρυθμίζωμεν καὶ νὰ τὸ κατευθύνωμεν εἰς τὸ νὰ μᾶς δίδῃ τ' ἀποτελέσματα ποὺ θέλομεν καὶ νὰ ἐπιτυγχάνωμεν τὴν ὀργάνωσιν. Οὕτω ὅμως ἐνεργοῦντες ἐφαρμόζομεν τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον, διότι προχωροῦμεν ἐκ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον.

Δεύτερον παράδειγμα. Ἄτομόν τι ἀσχολεῖται λ.χ. μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ ἀσφαλῶς ἐπιδιώκει τὸ κέρδος. Διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ ὅμως τὸν σκοπόν του, ὀφείλει νὰ ὀργανώνῃ τὴν ἐργασίαν του. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατορθώνει διὰ πολλῶν ἐπὶ μέρους ἐνεργειῶν, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν ὀργάνωσιν. Καὶ ἐδῶ συνεπῶς ἔχομεν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου, καίτοι αὕτη εἶναι ἴσως ἄγνωστος εἰς τὸν ἐνεργοῦντα, διότι προχωροῦμεν ἐκ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον, ἐκ τοῦ εἰδικοῦ πρὸς τὸ γενικόν.

Τρίτον παράδειγμα. Ἰδοὺ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν κατάστασιν πραγματικήν, ἕνα γεγονὸς ἀναμφισβήτητον. Ὑπαρξίς του ἀποβλέπει ὡς γνωστόν, εἰς τὴν πραγματοποίησιν διαφόρων σκοπῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἐπιτυγχάνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ μεταβάλῃ ἓν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἕνα σκοπόν, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ρυθμίσῃ ἐπὶ ἄλλων βάσεων τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν του καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν διαφόρων ὀργάνων του. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπι-

τυγχάνεται νέα διαμόρφωσις τοῦ περιβάλλοντος, ρύθμισις τῶν διαφόρων ζητημάτων ἐπὶ διαφορετικῆς βάσεως καὶ φυσικὰ νέα μορφὴ ὀργανώσεως. Καὶ ἐνταῦθα ὅμως προχωροῦμεν ἐκ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον, ἤτοι ἐφαρμόζομεν τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον.

Σχέσεις μὲ ἄλλας Ἐπιστήμας. Ποία εἶναι ἡ σχέσις τῆς Ὀργανωτικῆς μὲ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας ; Συνδέεται μὲ αὐτὰς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ; Ἐρωτᾶται ἤδη. Ἀπαντῶντες εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι κατ' ἀρχὴν ἡ νέα ἐπιστήμη συνδέεται πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἐπιστήμας αἵτινες ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ἄνθρωπον, τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του, τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματά του. Καὶ εἷς τινας μὲν ἐξ αὐτῶν παρέχει στοιχεῖα χρήσιμα διὰ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν δρᾶσιν των. Εἰς ἄλλας δὲ προμηθεύει τὰ δρῶντα πρόσωπα, ἤτοι τοὺς ὀργανωτάς, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν προσπαθειῶν των καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἔργων καὶ τῶν σκοπῶν των.

Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη ἔχει ἀπέραντον στάδιον ἐφαρμογῶν ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καὶ εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τοῦ ἐπιστητοῦ. Δύναται δὲ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις, ἤτοι : Τὴν ἀτομικὴν ζωήν, τὸν οἰκογενειακὸν βίον, τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα (ἐμπόριον, βιομηχανίαν, παραγωγὴν ἐν γένει καὶ διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα, κρατικὰς ὑπηρεσίας, τὸν στρατόν, τὴν ἐκκλησίαν, τὴν εὐποιΐαν, τὴν ψυχαγωγίαν, τὴν πολιτικὴν δρᾶσιν κ.ἄ.).

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην κατηγορίαν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἀσχολουμένων δηλαδὴ μὲ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ ἰατρική, ἡ παιδαγωγική, ἡ ψυχολογία, ἡ ἠθική, αἱ ἐμπορικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἐπιστῆμαι, κ.ἄ. παρέχει κατ' ἀρχὴν στοιχεῖα διὰ τὴν ἀρτιωτέραν σύνθεσιν καὶ λειτουργίαν των. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐφοδιάζει τὰ μὲ αὐτὰς ἀσχολούμενα ἄτομα διὰ μεγαλυτέρων προσόντων καὶ ἱκανοτήτων καὶ ἔτσι τὰ βοηθεῖ νὰ ἐκπληρώνουν ἐπιτυχέστερα τὸν προορισμόν των.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν κατηγορίαν, εἰς ἣν ὑπάγονται κυρίως ἐπιστῆμαι ἀσχολούμεναι μὲ τὴν φύσιν, ὅπως λ.χ. ἡ φυσική, ἡ ζωολογία, ἡ δασοκομία, ἡ γεωλογία, ἡ ἀστρονομία, κ.ἄ. ἡ ὀργανωτικὴ καταρτίζει τοὺς ὀργανωτάς, οἵτινες ἀναλαμβάνουν τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐπιδιώξεών των.

Μερικὰ παραδείγματα μέλλουν ἀσφαλῶς νὰ καταστήσουν περισσότερον σαφὲς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἰδοὺ ὀλίγα τινὰ μόνον :

Πρῶτον παράδειγμα. Ἰδοὺ λ.χ. ἡ ὑγιεινή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κλάδον τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ διδάσκει τὸν τρόπον ἐξασφαλίσεως τῆς ὑγείας. Ὅταν ἡ ἐπιστήμη αὕτη προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας της εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ἄτομα, τὸ πρᾶγμα εἶναι εὔκολον, διότι δὲν χρειάζεται ἄλλο τι. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ἐφαρμογῆς γενικῶν μέτρων ὑγιεινῆς, ὅπως εἶναι ἡ περίπτωσις καταπο-

λεμήσεως ἐπιδημιῶν, ἐξυγιάνσεως νοσογόνων ἑστιῶν, ἐξουδετερώσεως κοινωνικῶν νοσημάτων ἢ λειτουργείας νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων, τὸ πρᾶγμα εἶναι τελείως διαφορετικόν. Διότι τότε πλέον δὲν ἀρκοῦν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἰατρικαὶ γνώσεις, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ὁ ὀργανωτής, ἰατρὸς ἢ μή, ὅστις πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὴν ὅλην προσπάθειαν.

Δεύτερον παράδειγμα. Ἔστω ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν διδάσκει τὸν τρόπον τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν (ἀνθρώπων). Ὅταν ὁ παιδαγωγὸς διδάσκῃ ἰδιαιτέρως ἕνα ἢ περισσότερα ἄτομα, ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἀποστολῆς του εἶναι εὔκολος ὑπόθεσις. Ὅταν ὅμως πρόκηται νὰ διδαχθοῦν πολλοί, τότε τὰ πράγματα διαφέρουν. Διότι τότε πλέον χρειάζεται σχολεῖον, ἐποπτικὰ ὄργανα καὶ μέσα διδασκαλίας, προσέλκυσις πελατείας, κ.ἄ. Δὲν ἀρκεῖ ἐπομένως πλέον ἡ παιδαγωγικὴ κατάρτισις, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ὁ ὁπλισμὸς μὲ ὀργανωτικὰς γνώσεις τοῦ παιδαγωγοῦ, ἂν ὄχι ἡ πρόσληψις ἰδιαιτέρου ὀργανωτοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἱδρύματος.

Τρίτον παράδειγμα. Ἰδοὺ λ.χ. ὁ κληρικός, τοῦ ὁποίου ἀποστολὴ εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου του. Ὅταν οὗτος περιορίζεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του ἐν τῷ ναῷ πρὸς ὡρισμένα ἄτομα, ὅπως εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, αἱ τελεταὶ τῶν μυστηρίων, οἱ ἁγιασμοί, κλπ., τὸ πρᾶγμα εἶναι εὔκολον. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ἐκπληρώσεως τοῦ εὐρυτέρου προορισμοῦ τῆς θρησκείας, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ εὐποιΐα, ἡ παραμυθία τῶν θλιβομένων, ἡ κοινωνικὴ δρᾶσις κ.ἄ., τότε πλέον ὁ ἁπλοῦς κληρικὸς δὲν ἀρκεῖ, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι θεολόγος. Διότι τότε πλέον τὸ ἔργον χρειάζεται ὀργάνωσιν καὶ σύστημα καὶ δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται ὀργανωτής, κληρικὸς ἢ μή, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ δίδῃ τὴν κατεύθυνσιν. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ ἔργον δὲν ἀποτολμᾶται κάν.

Τέταρτον παράδειγμα. Ὁ Α ἐξέχων πολιτευτὴς ἱδρύει ἕνα κόμμα, μὲ σκοπὸν τὴν προσέλκυσιν ὀπαδῶν, τὴν ἔγκρισιν τοῦ προγράμματός του ἀπὸ τὸν λαόν, τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποψηφίων του, τὴν ἀπόκτησιν πλειονοψηφίας ἐν τῇ βουλῇ καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Ἕως ἐδῶ τὰ πράγματα εἶναι εὔκολα καὶ ὅλα πηγαίνουν καλά. Γίνονται συγκεντρώσεις, ἐκφωνοῦνται ὡραῖοι λόγοι μετὰ μεγαφώνων ἢ μή, περιοδεῖαι ὑποψηφίων, κλπ. Ἀλλ' ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τῆς ψήφου, ὅλ' αὐτὰ διαλύονται ὡς πομφόλυγες καὶ μένει μόνον τὸ ὄνειρον τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸν φιλοδοξήσαντα τοῦτο πολιτικόν, διότι ἡ μᾶζα τῶν ἐκλογέων ψηφίζει ἐκλεκτοὺς ἄλλου κόμματος... Διατί; Ἐρωτᾶται. Ἁπλούστατα, ἀπαντῶμεν, διότι ἔλειψεν ἡ ὀργάνωσις τοῦ νέου κόμματος, πρὸς κατάκτησιν τῆς λαϊκῆς ψήφου. Δὲν ἀρκοῦν ἐπομένως αἱ πολιτικαὶ φιλοδοξίαι, αἱ ἰδεολογίαι, τὰ προγράμματα, κλπ. Χρειάζονται καὶ οἱ ὀργανωταί.

—

Δὲν χρειάζονται νομίζομεν περισσότερα. Διότι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀλίγων γίνεται ἀντιληπτόν, ὅτι ὅλα αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ κατευθύνσεις τῆς ἀνθρωπίνης

δραστηριότητος ἔχουν ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς «Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης», διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐκπληρώσουν ἐπιτυχῶς τὸν προορισμόν των. Ἰδοὺ διατὶ εἴπομεν ἡ νέα ἐπιστήμη συνδέεται μὲ ὅλας τὰς ἄλλας καὶ δύναται νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν καὶ ἐπομένως νὰ συμβάλλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

5. Οἱ γενικοὶ ὀργανωτικοὶ κανόνες.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τοὺς κανόνας τῆς ὀργανώσεως, ὁποῖοι εἶναι πολλοὶ καὶ διαιροῦνται εἰς δύο: Τοὺς γενικοὺς καὶ τοὺς εἰδικούς. Καὶ γενικοὶ μὲν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὀφείλουν νὰ ἐφαρμόζωνται παντοῦ καὶ πάντοτε, ἤτοι εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Εἰδικοὶ δὲ οἱ ἐφαρμοζόμενοι εἰς ὡρισμένας ἕκαστος ἐπιστήμας ἢ κατευθύνσεις τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τῶν τῆς πρώτης κατηγορίας εἶναι, καθ' ἡμᾶς–κριτάς :

α) Ἡ Ἐξεύρεσις τῶν δρώντων προσώπων.
β) Ὁ Καθορισμὸς τοῦ σκοποῦ.
γ) Ὁ καταρτισμὸς τῆς μελέτης.
δ) Ἡ ἐφαρμογὴ οἰκονομιῶν.
ε) Ἡ ἄσκησις τῆς διοικήσεως.
στ) Ἡ πρόβλεψις τῶν ἀποτελεσμάτων.
ζ) Ἡ πρόνοια διὰ τὰς πιθανότητας.
η) Ἡ δημιουργία εὐμενῶν συνθηκῶν.
θ) Ἡ προσαρμογὴ εἰς τὰς ὑφισταμένας συνθήκας. Καὶ
ι) Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων τῆς ἀναλογίας καὶ τῆς πιθανότητος.

Ἂς ἐξετάσωμεν ὅμως μὲ συντομίαν ἕνα–ἕκαστον τῶν γενικῶν αὐτῶν ὀργανωτικῶν κανόνων διὰ νὰ ἴδωμεν τί σημαίνει καὶ πῶς ἐφαρμόζεται.

1. Τὰ δρῶντα πρόσωπα. Ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος αὐτοῦ σημαίνει τὸ νὰ εὑρίσκωνται τὰ ἁρμόδια καὶ ἱκανὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἔχουν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ὀργανώσεως εἰς κάθε συγκεκριμένην περίπτωσιν. Τὰ πρόσωπα ταῦτα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται ὀργανωταί, δύνανται ἀσφαλῶς νὰ εἶναι οἱ ἰδιοκτῆται ἢ καὶ διευθυνταὶ τῶν λειτουργιῶν, αἵτινες μέλλουν νὰ ὀργανωθοῦν ἢ καὶ ἰδιαίτεροι ὀργανωτικοὶ σύμβουλοι. Δὲν πρέπει δὲ κατ' ἀρχὴν νὰ λείπουν, διότι τὸ ὀργανωτικὸν ἔργον δὲν εἶναι τυχαῖον. Ἀποτελεῖ ἐξαιρετικῶς λεπτὴν καὶ σοβαρὰν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχήν, εἰδικότητα, δημιουργικὴν πνοήν, συνθετικὰς ἱκανότητας, πρωτοβουλίαν, δραστηριότητα, ἐπίμονον προσπάθειαν κ.ἄ.

Οἱ ὀργανωταὶ εἶναι σήμερον ἐμπειρικοί, συχνὰ δὲ ταυτίζονται μὲ τὰ πρόσωπα τῶν ἰδιοκτητῶν ἢ διευθυντῶν μιᾶς ὑπὸ ὀργάνωσιν λειτουργίας. Εἰς

τὸ προσεχὲς μέλλον ὅμως, ὁπότε πρόκειται νὰ λειτουργήσουν 'Οργανωτικαὶ Σχολαί, μέλλουν νὰ εἶναι εἰδικοὶ ἐπιστήμονες, ὅπως λ.χ. οἱ νομικοί, οἱ θεολόγοι, οἱ μαθηματικοί, οἱ φιλόλογοι κλπ. [1]. Οἱ μέλλοντες αὐτοὶ νέοι ἐπιστήμονες πρόκειται νὰ δίδουν ὁδηγίας περὶ τοῦ τί χρειάζεται νὰ γίνεται εἰς κάθε περίπτωσιν, πότε καὶ πῶς διὰ νὰ ἔχῃ ἐπιτυχίαν. Διότι μόνον ὅπου καὶ ὅταν ἐπιχειρῆται ὀργάνωσις ἡ ἐπιτυχία εἶναι βεβαία. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν συμπτωματικήν, ἡ ὁποία εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν σύγχρονον πρόοδον, συχνὰ δὲ προκαλεῖ ἀταξίαν, σύγχισιν καὶ χάος καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν χρεωκοπίαν.

2. 'Ο σκοπός. Δεύτερος ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ὁ καθορισμὸς ἐκ τῶν προτέρων τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ εἰς κάθε περίπτωσιν, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἐπιδίωξις ὀργανώσεως. Πράγματι ὁ εἰδικὸς ὀργανωτὴς ἢ ἔστω ὁ μέλλων νὰ ἔχῃ τὴν εὐθύνην τῆς ὀργανώσεως ὀφείλει ν'ἀπευθύνῃ εἰς ἑαυτὸν μερικὰ ἐρωτήματα, ὡς αὐτὰ περίπου : Τί ἐπιδιώκεται καὶ διὰ ποῖον σκοπόν ; Ποῖα εἶναι τὰ εις τὴν διάθεσίν μας ὑλικὰ μέσα καὶ τί εἶναι ἀνάγκη νὰ προμηθευθῶμεν ; Ὑπάρχουν πιθανότητες ἐπιτυχίας ; Τὸ μέλλον ἀποτέλεσμα ἐξ ἄλλου ἱκανοποιεῖ τὰς προσδοκίας μας ; Καὶ τ.τ. 'Αναλόγως δὲ τῆς ἀπαντήσεως τὴν ὁποίαν θὰ λαμβάνῃ νὰ προχωρῇ.

Ἂς σημειωθῇ καλῶς ἀπὸ ὅλους ὅτι, ὅπου τίθεται ζήτημα ὀργανώσεως, ὀφείλει ἀπαραιτήτως νὰ προσδιορίζεται καὶ σκοπός, διότι ἄνευ αὐτοῦ «οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι», κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον. Πράγματι ὁ σκοπὸς ὑπάρχει παντοῦ καὶ πάντοτε, ὅπου συναντᾶται ὀργάνωσις. Ὅπου πραγματοποιεῖται ἕνα ἰδεῶδες δηλαδή, ὅπου ἐκτελεῖται ἔργον τι, ὅπου ἐπιδιώκεται μία ἐπιτυχία. Οὕτω σκοπὸν ἔχουν τὰ φυόμενα εἰς τοὺς ἀγροὺς χόρτα, τὰ παραγόμενα ἄνθη καὶ οἱ ὁριμάζοντες καρποί των... Σκοπὸν ἔχουν τὰ πάσης φύσεως ἔντομα, ποὺ πετοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὰ πτηνὰ ποὺ κελαϊδοῦν, τὰ ζῶα ποὺ βόσκουν κλπ. ἀσχέτως ἂν ἔχουν ἢ ὄχι συείδησιν αὐτοῦ... Σκοπὸν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀφιερώνεται εἰς τὰ ἰδεώδη καὶ ἀναλώνεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των. 'Επομένως καὶ ὀργάνωσις ἀπαιτεῖ προσδιορισμὸν σκοποῦ.

3. Μελέτη καὶ σχέδιον. Τρίτος γενικὸς κανὼν τῆς ὀργανώσεως εἶναι ἡ μελέτη κάθε ζητήματος, διὰ τὸ ὁποῖον τίθεται θέμα ὀργανώσεως καὶ ἡ ἐκπόνησις σχεδίου ἐνεργειῶν καὶ δράσεως. Διὰ τῆς μελέτης ταύτης καθορίζεται ἡ σειρὰ τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν ποὺ ὀφείλουν νὰ γίνωνται εἰς ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν καὶ ἡ προτεραιότης αὐτῶν. 'Εν συνεχείᾳ ἐξετάζεται ἡ ὑπάρχουσα κατάστασις, τὰ ὑπάρχοντα μέσα, τὰ διατιθέμενα ἐφόδια, αἱ ὑφιστάμεναι συνθῆκαι, αἱ δυνατότητες βοηθείας ἀλλοθεν, ἡ τυχὸν ἀναγκαιοῦσα

1. Πρῶτοι ἡμεῖς ὡμιλήσαμεν περὶ τῶν ὀργανωτῶν, εἰς εἰδικὸν ἄρθρον μας, ὑπὸ τὸν τίτλον «'Οργανωταί, οἱ νέοι ἐπιστήμονες τοῦ μέλλοντος», δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Νέα Πολιτική», τοῦ 'Ιω. Τουρνάκη, κατὰ τὸ 1938.

προβολή, τὰ θιγόμενα ἐνδεχομένως συμφέροντα ἄλλων, ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν ἀντιδράσεων κ.ο.κ. Καὶ μόνον ἀφοῦ ὅλ' αὐτὰ γίνουν, λαμβάνεται ἀπόφασις διὰ τὴν κίνησιν τῆς ὑποθέσεως.

Ἄνευ τῆς ἀναγκαίας μελέτης καὶ τῆς ἐκπονήσεως προγράμματος ἐνεργειῶν (σχεδίου) οὐδὲν τὸ ἄξιον λόγου δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ. Διότι μὲ αὐτὴν καὶ μόνον ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ γνωρίζῃ τί ἔχει νὰ πράξῃ, εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται κάθε στιγμήν, τί ἐδαπάνησε καὶ τὶ τοῦ ἀπέμεινεν, τί ἔγινε καὶ τὶ ἀπομένει νὰ γίνῃ, τί τοῦ ἀποδίδει κάθε ἐνέργεια κλπ. Ἄλλως οὔτε ἡ δαπάνη εἶναι σκόπιμος, οὔτε ἡ προμήθεια ὑλικοῦ ἐνδεικνυομένη, οὔτε ὁ καταμερισμὸς τοῦ ἔργου δύναται νὰ γίνῃ, οὔτε ἀπόφασις πρὸς δρᾶσιν δύναται νὰ ληφθῇ.

4. Ἡ Οἰκονομία. Τέταρτος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκονομίας, ὁσονδήποτε ἄφθονα καὶ πλούσια καὶ ἂν εἶναι τὰ διατιθέμενα ὑλικὰ μέσα. Σημαίνει δὲ οἰκονομία, ἡ ἐπιδίωξις καὶ ἐπιτυχία τῶν καλυτέρων δυνατῶν ἀποτελεσμάτων μὲ τὰς μικροτέρας δυνατὰς δαπάνας, τόσον εἰς ἔμψυχον, ὅσον καὶ εἰς ἄψυχον ὑλικόν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ γινόμεναι ἑκάστοτε δαπάναι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀνάλογοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν ὑπαρχόντων καὶ διατιθεμένων μέσων καὶ δυνάμεων, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελεσμάτων. Κάθε ἀντίθετος ἐνέργεια ἀποτελεῖ σπατάλην εἰς ἐνεργείας, μέσα καὶ δυνάμεις, ἡ ὁποία ἀργὰ ἢ γρήγορα μέλλει νὰ ἔχῃ τὰς ὀδυνηρὰς της συνεπίας.

5. Ἡ Διοίκησις. Πέμπτος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ἡ ἄσκησις τῆς διοικήσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἄλλη λειτουργία, ἄσχετος πρὸς τὴν ὀργάνωσιν. Καὶ συμβαίνει μὲν συχνὰ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ν' ἀσκοῦνται ἀπὸ τὸ αὐτὸ πρόσωπον τόσον ἡ ὀργανωτική, ὅσον καὶ ἡ διοικητικὴ λειτουργία, συνήθως τοὺς διευθυντὰς ἢ ἰδιοκτήτας. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει καὶ ὅτι ὁμοιάζουν. Πράγματι ὁ μὲν ὀργανωτὴς μελετᾷ, ἐκπονεῖ σχέδια καὶ ὑποδεικνύει τρόπους ἐνεργείας. Ὁ δὲ διοικητὴς ἢ διευθυντὴς θέτει εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ὑποδείξεις. Ἐκλέγει τὴν κατάλληλον στιγμήν, λαμβάνει τὰς ἀναγκαίας ἀποφάσεις, καταμερίζει τὰς εὐθύνας, δίδει διαταγάς, ἐπιβλέπει, ἐλέγχει, παρέχει ὁδηγίας, κατευθύνει τὰς προσπαθείας κ.τ.τ.

6. Ἡ πρόβλεψις. Ἔκτος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ἡ πρόβλεψις τοῦ ἀποτελέσματος κάθε ἐνεργείας. Διότι ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀργανώσεως δύναται καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται τὸ νὰ προβλέπωνται εἰ δυνατόν, τὰ πάντα, τοὐλάχιστον κατὰ προσέγγισιν, καὶ ἡ ἐπαλήθευσις τῆς ἀποδόσεως κάθε ἐνεργείας καὶ πάσης τάξεως. Κάθε ὀργανωτὴς ἑπομένως, ὀφείλει νὰ θέτῃ εἰς ἑαυτὸν τὰ ἐρωτήματα : Τί ἐπιδιώκεται διὰ τῆς Α ἢ Β ἐνεργείας ; Τὸ τάδε ἀποτέλεσμα ἀσφαλῶς. Ἐπέρχεται ὅμως τοῦτο ; Καὶ ἂν ὄχι τί ὀφείλει νὰ γίνεται ; Χρειάζονται συμπληρωματικὰ μέτρα ; Καὶ ποῖα ; Ἀναλόγως δὲ τῶν ἀπαντήσεων ποὺ λαμβάνει, νὰ προχωρεῖ μετὰ περισκέψεως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι ἀνάγκη νὰ λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἀπὸ κάθε ὀργανωτὴν ἡ ἀρχὴ τῆς προβλέψεως, διὰ κάθε δαπάνην ποὺ γίνεται, διὰ κάθε προσπάθειαν ποὺ καταβάλλεται, διὰ κάθε ἀπόφασιν ποὺ λαμβάνεται. Νὰ καθορίζεται δηλαδὴ ἐκ τῶν προτέρων, εἰ δυνατὸν ἐπακριβῶς, ἡ ἀπόδοσις ποὺ μέλλει νὰ ἔχῃ καὶ νὰ ἐπαληθεύεται αὕτη ἐκ τῶν ὑστέρων. Διότι ἡ μὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος αὐτοῦ μέλλει νὰ ἔχῃ μοιραίως δυσαρέστους συνεπείας. Νὰ ὁδηγῇ δηλαδὴ εἰς ὑπερβολικὰς δαπάνας, νὰ ἔχῃ ἀντιοικονομικὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ φέρῃ ἀσύμφορον ἀποτέλεσμα.

Παραλλήλως ἐπιβάλλεται ἡ ἐκλογὴ τῆς καταλλήλου στιγμῆς διὰ κάθε ἐνέργειαν, δεδομένου ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀρχὴν διέπουσαν τὸ σύμπαν καὶ ἐξασφαλίζουσαν τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν τάξιν. Τὸ φυτὸν λ.χ. ἀνθίζει τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἤτοι αἱ ψυχραὶ ἡμέραι τοῦ ἔτους παρέρχονται, καὶ ἀρχίζει ἡ μυροβόλος ἄνοιξις. Ὡριμάζει δὲ τοὺς καρπούς του ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ πρὶν ἔλθῃ ὁ παγερὸς χειμών. Τὸ πτηνὸν διασπᾷ μὲ τὸ ράμφος του τὸ κέλυφος τοῦ αὐγοῦ καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ὅταν ὅλα εἶναι ἕτοιμα. Τὸ ἀνθρώπινον νεογνὸν ἔρχεται εἰς τὴν ζωὴν ἀφοῦ σχηματισθῇ τελείως καὶ καταστῇ ἱκανὸν νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ἔξω τῆς μητρικῆς θαλπωρῆς πραγματικότητα, κ.ο.κ. Καὶ ἡ ὀργάνωσις ἐπομένως ὀφείλει, ἂν δὲν θέλῃ ν' ἀποτύχῃ, νὰ προβλέπῃ καὶ νὰ ἐκλέγῃ τὴν κατάλληλον διὰ κάθε ἐνέργειαν στιγμὴν καὶ νὰ μὴ ἐνεργῇ τυχαίως.

7. Ἡ πρόνοια. Ἕβδομος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι, ἡ πρόνοια διὰ τὰ πιθανὰ νὰ συμβοῦν μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν προσπαθειῶν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς ὀργανώσεως. Ἡ λῆψις μέτρων προνοίας εἶναι παράλληλος, τρόπον τινὰ πρὸς τὴν πρόβλεψιν, περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλήσαμεν προηγουμένως, ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζει μὲ αὐτήν, διότι ἔχει ἄλλο περιεχόμενον. Διότι ἐν ᾧ ἡ πρόβλεψις ἀφορᾷ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν μέσων διὰ τὴν ὀργάνωσιν, τὴν κινητοποίησιν ὅλων τῶν μέσων καὶ τῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἐπιδίωξιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος, ἡ λῆψις μέτρων προνοίας ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Εἰς τὸ τί πρόκειται καὶ τί μέλλει νὰ γίνῃ, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ ὀργανωταὶ ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν, μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ μέτρα προνοίας διὰ τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ὥστε νὰ μὴ εὑρίσκωνται πρὸ δυσαρέστων ἐκπλήξεων.

8. Αἱ εὐμενεῖς Συνθῆκαι. Ὄγδοος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ἡ δημιουργία εὐμενῶν συνθηκῶν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχίας. Διότι ὅπως ὁ καλλιεργητὴς λ.χ. μιᾶς ἀγόνου ἐκτάσεως, πρέπει νὰ προβαίνῃ εἰς προπαρασκευαστικὰς ἐνεργείας καὶ νὰ προετοιμάζῃ τὸ ἔδαφος πρὸ πάσης καλλιεργείας, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν καὶ οἱ ὀργανωταί. Τοῦτο δὲ διότι καὶ αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάμνουν πλῆθος ἐνεργειῶν διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἐδάφους πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου των.

Ποῖαι εἶναι αἱ ὑπάρχουσαι συνθῆκαι ; Καὶ εἶναι ἢ ὄχι εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ; Καὶ ἂν ὄχι, τί πρέπει νὰ γίνῃ διὰ νὰ μεταβληθοῦν αἱ δυσμενεῖς συνθῆκαι εἰς εὐνοϊκάς ; Ἔπειτα ἐξεταστέον : Ἡ μέλλουσα Α ἢ Β ἐνέργεια διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, μέλει ἢ ὄχι νὰ προκαλέσῃ ἀντιδράσεις ; Ποῖα τὰ θιγόμενα συμφέροντα καὶ πῶς πρόκειται ν' ἀντιδράσουν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ; Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, κατὰ ποῖον τρόπον αἱ τυχὸν δυσμενεῖς συνθῆκαι δύνανται νὰ μετατραποῦν εἰς εὐνοϊκάς ; Πῶς δύνανται νὰ ἐξουδετερωθοῦν αἱ πιθαναὶ ἀντιδράσεις ; Ἰδοὺ μερικὰ τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ θέτῃ εἰς ἑαυτὸν κάθε ὀργανωτής. Ἀναλόγως δὲ τῆς ἀπαντήσεως ποὺ δίδεται εἰς αὐτά, νὰ προχωρῇ. Ὁ ὀργανωτικὸς αὐτὸς κανὼν οὐδενὸς ὀφείλει νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχήν, διότι ἡ παράλειψίς του δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν σχεδίων καὶ τὸ ναυάγιον τῶν ὀργανωτικῶν προσπαθειῶν.

9. Ἡ προσαρμογή. Ἔννατος γενικὸς ὀργανωτικὸς κανὼν εἶναι ἡ προσαρμογὴ παντὸς ὀργανωτικοῦ ἔργου εἰς τὰς περιστάσεις. Τὸ νὰ μὴ ζητοῦνται δηλαδὴ πράγματα ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνωνται, ἢ πραγματοποιούμενα ἐξαντλοῦν. Διότι ἄλλη ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ ὀργάνωσις ἑνὸς μεγάλου ἔργου, λ.χ. μὲ πλούσια μέσα καὶ ἀφθόνους δυνατότητας καὶ ἄλλη ἑνὸς ὁμοειδοῦς μέν, ἀλλὰ μικροῦ, μὲ περιωρισμένην προοπτικήν, διὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσυγχώρητοι αἱ μεγάλαι δαπάναι, ἡ πολυτελὴς ἐμφάνισις, κ.ἄ. Ἔπειτα τίθεται τὸ ζήτημα τῆς νομιμότητος. Κάθε ὀργανωτικὴ ἐνέργεια ὀφείλει νὰ προσαρμόζεται πρὸς τοὺς ὑπάρχοντας νόμους καὶ κανονισμοὺς καὶ νὰ κινῆται μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς νομιμότητος. Διότι πᾶσα ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν προκαλεῖ κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκτίθενται οἱ ὀργανωταί.

10. Ἀναλογία καὶ πιθανότητες. Δέκατος τέλος ὀργανωτικὸς κανὼν γενικῆς φύσεως εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων τῆς ἀναλογίας καὶ τῶν πιθανοτήτων. Τὸ νὰ μὴν ἐπιδιώκωνται δηλαδὴ πράγματα δυσανάλογα μὲ τὰ μέσα καὶ τὰς δυνάμεις ἑνὸς ἀνθρώπου, οὔτε ἀπίθανα νὰ γίνωνται. Διότι ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ οἰκοδομηθῇ ἕνα πολυόροφον μέγαρον, χωρὶς νὰ ἔχῃ τις τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαιοῦντα χρηματικὰ μέσα· ἢ νὰ γίνῃ κανεὶς πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην, ἐν ᾧ εἶναι πτωχὸς καὶ ἀδύνατος, διότι τοῦτο ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς πιθανότητος, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιδιώκωνται μεγάλα πράγματα μὲ δυσανάλογα μέσα καὶ δυνάμεις, ἢ ἀπίθανα νὰ γίνουν.

Ἂς ἔχουν δθεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸν κανόνα αὐτὸν οἱ ὀργανωταί, διότι εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος. Ἡ κοινὴ λογικὴ διδάσκει ὅτι θαύματα δὲν γίνονται εἰς τὸν τομέα τῆς ὀργανώσεως, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ προσδοκῶνται. Διότι οἱ νόμοι τῆς ἀναλογίας καὶ τῶν πιθανοτήτων εἶναι ἀμείλικτοι καὶ φέρουν πάντοτε τὸ δυσμενές των ἀποτέλεσμα, ὅταν ἀγνοοῦνται. Τὰ παραδείγ-

ματα εἶναι ἄφθονα γύρω μας, εἴς τε τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωήν. Τὸ νὰ στεφθῇ τις βασιλεύς, λ.χ. χωρὶς νὰ ἔχῃ βασιλικὴν καταγωγὴν καὶ σειρὰν διαδόχου, εἶναι ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀπίθανα πράγματα. Βεβαίως ὅμως δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνάδειξίς του εἰς Πρόεδρον Δημοκρατίας, ἂν ἐργασθῇ μὲ θέλησιν, δύναμιν καὶ γνῶσιν, μέθοδον καὶ ὀργάνωσιν ἐπὶ μίαν σειρὰν ἐτῶν.

Ἄλλο παράδειγμα. Τὸ νὰ καταστῇ ἕνας μικροβιοτέχνης μεγαλοβιομήχανος ἀπὸ τῆς μιᾶς πρωΐας εἰς τὴν ἄλλην, εἶναι ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀπίθανα πράγματα τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως ἀποκλείεται νὰ γίνῃ, ἂν προγραμματισθῇ εἰς μίαν σειρὰν ἐτῶν καὶ ἐργασθῇ κανεὶς κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ μὲ ἐπιμονήν, δραστηριότητα, ὀργάνωσιν καὶ σύστημα. Ἄφθονα παραδείγματα τὰ ὁποῖα ὅλοι γνωρίζομεν, μαρτυροῦν τὸ γεγονὸς αὐτό. Διότι πλεῖστοι εἶναι οἱ μεγαλοβιομήχανοι ποὺ ἄρχισαν τὸ στάδιόν των ἀπὸ τὸ μηδέν, οἱ μεγαλέμποροι ποὺ ἐξεκίνησαν ἀπὸ μικροί, οἱ μεγάλοι ἄνδρες πού κατέλαβον ἀνώτατα ἀξιώματα, ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν πτωχοὶ κ.ο.κ.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν αὐτῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλουν νὰ προστίθενται οἱ εἰδικοὶ διὰ κάθε εἶδος ἀσχολίας καὶ διὰ πᾶσαν συγκεκριμένην περίπτωσιν, δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὀργάνωσιν. Μὲ τοὺς εἰδικοὺς ὀργανωτικοὺς κανόνας δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα, διότι οὗτοι εἶναι ἀνάλογοι τῶν ἔργων καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Πράγματι, ἄλλους εἰδικοὺς ὀργανωτικοὺς κανόνας χρειάζεται μία ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, παραλλήλως πάντοτε πρὸς τοὺς γενικούς, πού ἐμνημονεύσαμεν, ἄλλους μία βιομηχανία, ἄλλους μία τράπεζα, ἄλλους μία κρατικὴ ὑπηρεσία ἄλλους ἕνα ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα κ.ο.κ.

6. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ὀργανωτικῆς.

Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη δὲν συγκεντρώνει μόνον τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἄλλων γενικῶν ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ἰδιαίτερα ἀποκλειστικῶς ἰδικά της, τὰ ὁποῖα δὲν συναντῶνται εἰς ἄλλας ἐπιστήμας. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ εἶναι πολλά. Ὡς κυριώτερα ὅμως ἐξ αὐτῶν δύνανται, καθ' ἡμᾶς, νὰ θεωρηθοῦν τρία, ἤτοι :

α) Ἡ συνθετικότης.

β) Ἡ εὐρύτης τῶν σκοπῶν καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῶν. Καὶ

γ) Ἡ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ ἀποστολή της.

Ἂς τὰ ἐξετάσωμεν λοιπὸν μὲ συντομίαν, διὰ νὰ ἴδωμεν τί σημαίνουν.

1. Συνθετικότης. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν συνθετικότητα. Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη διακρίνεται κυρίως διὰ τὴν συνθετικότητά της. Τοῦτο δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς πολλὰς ἐπὶ μέρους ἢ εἰδικὰς ἐπιστήμας, διότι αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους κλάδους τῆς γνώσεως, οἵτινες ἀποτελοῦν γενικὰς ἐπιστήμας. Ἔχει σχέσιν μὲ τὸ περιεχόμενόν της

καὶ σημαίνει ὅτι ἡ 'Οργανωτικὴ λαμβάνει τοῦτο ἀπὸ πολλὰς ἄλλας γενικὰς ἢ εἰδικὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐπεξεργάζεται, τὸ διαμορφώνει εἰς ἐνιαῖον σύνολον καὶ τὸ παρουσιάζει ὡς διδασκαλίαν της.

Πραγματικὰ τὸ ὑλικὸν τῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων ὀργανωτικῶν ἐπιστημῶν δὲν ἀποτελεῖ νέας γνώσεις, ἐρχομένας διὰ πρώτην φορὰν εἰς φῶς. Εἶναι στοιχεῖα διάσπαρτα ἤδη εἰς διαφόρους ἄλλας ἐπιστήμας ἢ κλάδους τῆς γνώσεως. Τὸ νέον ὑπάρχει βεβαίως, ἀλλ' ἔγκειται εἰς τὸν ἐρανισμόν τρόπον τινά, τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ, τὴν ἐπεξεργασίαν του, τὴν διαμόρφωσίν του εἰς ἐνιαῖον σύνολον καὶ τὴν διδασκαλίαν του ὑπὸ ἐκλαϊκευμένην μορφήν. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην γενικὴν ἢ εἰδικὴν ἐπιστήμην συμβαίνει.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ παρατηρηθῇ ἴσως : Καὶ τί χρειάζεται ἡ παρέμβασις τῆς 'Οργανωτικῆς, ἀφοῦ αἱ γνώσεις ὑπάρχουν ἤδη. Δὲν εἶναι καλλίτερον νὰ παραμένουν ἐκεῖ ὅπου εἶναι ;

Εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀπαντῶμεν ; 'Εν πρώτοις ἡ 'Οργανωτικὴ δὲν παραλαμβάνει ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας τὸ σύνολον τοῦ περιεχομένου των, ἀλλὰ μόνον στοιχεῖα τινά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα καὶ χρήσιμα εἰς ὅλους, καὶ ὄχι μόνον εἰς ἐκείνους ποὺ σπουδάζουν τὰς ἐπιστήμας αὐτάς. 'Αποτελεῖ δὲ ἀπόλυτον καὶ μεγίστην ἀνάγκην νὰ γίνῃ τοῦτο. Διότι εἶναι τουλάχιστον ἀμφίβολον, ἂν ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκονται αἱ γνώσεις αὐταί, ἐγκατεσπαρμέναι δηλαδὴ εἰς πολλὰς γενικὰς ἢ εἰδικὰς ἐπιστήμας, δὲν δύνανται νὰ γίνουν κτῆμα τῶν πολλῶν, ἤτοι μεγάλου μέρους ἀνθρώπων.

Ἂν ὅμως πρόκειται νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ. Εἶναι δηλαδὴ ἀπαράδεκτον νὰ μένουν αἱ γνώσεις ποὺ εἶναι χρήσιμοι εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν ἀνθρωπίνων πληθῶν κτῆμα τῶν ὀλίγων εἰδικῶν ποὺ συμβαίνει νὰ σπουδάζουν μίαν ἐπιστήμην. 'Επιβάλλεται συνεπῶς ἡ ἐκλαΐκευσίς των καὶ ἡ διάδοσίς των εἰς τὸ σύνολον εἰ δυνατὸν τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς ἀξιοποίησίν των εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ οὐδεμία ἄλλη ἐπιστήμη, πλὴν τῆς 'Οργανωτικῆς εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸ πράξῃ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς εἰδικοὺς σπουδαστὰς τῶν ἐπιστημῶν τούτων, αὐτοὶ βεβαίως δὲν ἀχρηστεύονται, διότι ἡ 'Οργανωτικὴ παραλαμβάνει μέρος μόνον τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ σπουδάζουν κατὰ πλάτος.

'Εκτὸς τούτου ὅμως ἡ παρέμβασις τῆς 'Οργανωτικῆς εἶναι ἀναγκαία καὶ δι' ἕνα ἄλλον, ἐπίσης σπουδαῖον λόγον. 'Εκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἡ συνεχὴς πρόοδος καὶ ὁ ἀδιάκοπος καταμερισμὸς τῆς γνώσεως ἐν γένει καὶ τῆς ἐπιστήμης εἰδικώτερον εἰς συνεχῶς καὶ περισσοτέρους κλάδους, (εἰδικότητας). ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἠλιθιότητα. Διότι πολλὴ καὶ μεγάλη εἰδίκευσις, ἀκόμη καὶ διὰ τὰ μᾶλλον ἀσήμαντα τῶν πραγμάτων, ὅπως γίνεται σήμερον, χωρὶς παραλλήλως νὰ λαμβάνεται πρόνοια, διὰ νὰ μὴν ἀποξενοῦνται οὗτοι ἀπὸ τὰ γενικὰ προβλήματα ποὺ θέτει ἡ ζωή, εἶναι ἐπικίνδυνος. Τοῦτο δὲ διότι οἱ εἰδικοὶ

γίνονται μὲν εὐκόλως ἐπιφανεῖς καὶ διάσημοι εἰς τοὺς κλάδους των, ἀπομένουν ὅμως μὲ παιδαριώδεις ἀντιλήψεις εἰς τὰ διάφορα γενικὰ ζητήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὅμως ἐπηρεάζουν δυσμενῶς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀντὶ τῆς προόδου συντελοῦν εἰς τὴν ὀπισθοδρόμησίν της. Διότι ὁ κόσμος ποὺ τοὺς βλέπει καὶ τοὺς ἀκούει ὡς ἐπιφανεῖς καὶ διασήμους ἤδη εἰς ἕνα κλάδον τῆς γνώσεως ἢ μίαν εἰδικὴν ἐπιστήμην, πιστεύει ὅτι αἱ γνῶμαι καὶ αἱ ἀντιλήψεις των ἔχουν τὴν ἰδίαν βαρύτητα καὶ ἀξίαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα ζητήματα, τὰ ἔξω τῆς εἰδικότητός των, ὅπως καὶ εἰς αὐτά. Φυσικὸν δὲ εἶναι νὰ τὰς ἀσπάζεται καὶ νὰ τὰς υἱοθετῇ, ἐν ᾧ πρόκειται διὰ παιδαριώδεις ἀντιλήψεις, ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν. Κατὰ τοῦ φαινομένου δὲ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται συχνὰ σήμερον, χρειάζεται σοβαρὰ ἀντίδρασις, τὴ ὁποίαν μόνον ἡ Ὀργανωτικὴ εἶναι εἰς θέσιν νὰ κάμῃ. Τὸ κατορθώνει δὲ μὲ τὸ συνθετικὸν ὑλικόν τὸ ὁποῖον διδάσκει, διαφωτίζουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ γενικὰ ζητήματα καὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἐνδιαφέρουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

2. *Ἡ Εὐρύτης τῶν σκοπῶν.* Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ δεύτερον χαρακτηριστικὸν τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης, τὸ ὁποῖον εἶναι, ὅπως εἴπομεν, ἡ εὐρύτης καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν σκοπῶν της. Τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς Ὀργανωτικῆς καταφαίνεται κυρίως ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη ἔχει τὴν θέσιν τῆς παντοῦ Δύναται δηλαδὴ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν ὅλων τῶν ἰδανικῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὴν πραγματοποίησιν πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιδιώξεων καὶ ὅλων τῶν σκοπῶν, ἀναλαμβάνουσα τὴν ὀργάνωσιν τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν. Διότι χωρὶς τὴν συμβολὴν τῆς Ὀργανωτικῆς εἶναι τοὐλάχιστον προβληματικὴ ἡ ἐπιτυχία εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδεμία ἄλλη ἐπὶ μέρους ἢ γενικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ πράξῃ.

Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ σχῆμα λόγου μόνον, ἀλλὰ γεγονὸς πραγματικόν. Διότι ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη δύναται ὄντως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν (ρύθμισιν, τακτοποίησιν, διευθέτησιν) ὅλων ἐν γένει τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς, ὡς ἤδη εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω. Πράγματι ὅλαι αἱ μορφαὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως, ἀπὸ τοῦ ἀτομικοῦ βίου μέχρι καὶ τῶν μετεπαγγελματικῶν ἀπασχολήσεων (εὐποιΐα, ψυχαγωγία κλπ.) δύναται καὶ πρέπει ν' ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τοῦ ἐνδιαφέροντός της.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ. Διότι πραγματικῶς ὅλαι αἱ ἐπιδιώξεις, ἡ δρᾶσις, οἱ σκοποὶ καὶ τὰ ἰδανικὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν χρειάζονται ὀργάνωσιν διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν μὲ εὐκολίαν. Ἀλλ' ἡ ὀργάνωσις εἶναι ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον μόνον ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὀργανωτικῶν κανόνων δίδει. Ἐντεῦθεν δυνάμεθα ἀδιστάκτως νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ Ὀργανωτικὴ τί-

θεται εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς μόχθου, ἀποτελεῖ βάσιν διὰ τὴν πραγματοποίσιν παντὸς ἰδανικοῦ καὶ εἶναι τὸ κέντρον πάσης ἐνεργείας. Σχηματίζει δηλαδὴ τὸν κύκλον, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον θεμελιώνεται ἡ ἐπιτυχὴς δρᾶσις καὶ ὁ χρήσιμος, γόνιμος καὶ σκόπιμος βίος.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ συμβολὴ τῆς νέας ἐπιστήμης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι μεγίστη. Διότι ἡ ἐμφάνισίς της εἰς τὸν ὁρίζοντα σημαίνει, ὅτι ἡ ὀργάνωσις μιᾶς προσπαθείας δὲν εἶναι πλέον ὑπόθεσις ἐμπειρίας καὶ ἀσταθμήτων παραγόντων, ὅπως συμβαίνει μέχρι σήμερον, ἀλλ' ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ ἐφαρμογῆς ὀργανωτικῶν κανόνων διδασκομένων ἀπὸ μίαν ἐπιστήμην. Πρᾶγμα ποὺ εἶναι ὑψίστης κοινωνικῆς σημασίας καὶ σπουδαιότητος. Διότι ὀργάνωσις σημαίνει τάξιν, ρυθμόν, σύστημα καὶ μέθοδον ἐνεργείας. Ἐν ᾧ ἡ ἀνυπαρξία της ἀποτελεῖ ἀταξίαν, ἀρρυθμίαν, σύγχισιν καὶ χάος.

3. Ὕψος ἀποστολῆς. Τὸ τρίτον ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς Ὀργανωτικῆς εἶναι τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς της, τὸ ὁποῖον οὐδεμία ἄλλη γενικὴ ἢ εἰδικὴ ἐπιστήμη παρουσιάζει. Διότι, ὅπως εἴπομεν ἤδη, ὁ νέος οὗτος κλάδος τῆς γνώσεως δύναται καὶ πρέπει ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν λύσιν ὅλων τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ δώσῃ δηλαδὴ κανόνας ζωῆς καὶ ἐργασίας καὶ δράσεως καὶ νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, τὴν πρόοδον, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Νὰ συμβάλῃ ἐπομένως εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εἴτε ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῇ ἕνα ἰδεῶδες, εἴτε ἐμμέσως καὶ διὰ σειρᾶς μετασχηματισμῶν νὰ ἐπιτευχθῇ σκοπός τις. Διότι παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ Ὀργανωτικὴ ἔχει νὰ εἴπῃ τὴν τελευταίαν λέξιν, ἀφοῦ εἰς τὴν ἁρμοδιότητά της ἀνάγεται νὰ ἐφοδιάζῃ μὲ προσόντα τὰ ἐκτελεστικὰ ὄργανα καὶ δίδῃ τὰ σχήματα καὶ τὰς μορφὰς τῆς ὀργανώσεως.

Ἡ εὐρυτάτη καὶ πολυσχιδὴς αὐτὴ ἁρμοδιότης τῆς Ὀργανωτικῆς τὴν θέτει εἰς ἀνωτέραν μοῖραν πασῶν τῶν ἄλλων γενικῶν ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν. Διότι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἑκάστη τούτων ἔχει ὡρισμένον μόνον κύκλον ζητημάτων, γεγονότων ἢ ὑποθέσεων μὲ τὰς ὁποίας ἀσχολεῖται καὶ στερεῖται τῆς εὐρύτητος τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὀργανωτικῆς.

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ὀργανωτικὴ δύναται ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων δὲν σημαίνει βεβαίως ὅτι πρόκειται νὰ λύωνται ἐφεξῆς αὐτομάτως καὶ ὡς διὰ μαγείας τ' ἀνθρώπινα προβλήματα Οὔτε ὅτι μέλλει νὰ ἐκλείψῃ ὁ ρόλος τῆς θελήσεως, τῆς ἀποφασιστικότητος καὶ τῶν εὐμενῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας συχνὰ εὑρίσκονται διάφορα ἄτομα. Ἔχει ἁπλῶς τὴν ἔννοιαν, ὅτι τὴν θέσιν τῆς ἐμπειρίας καταλαμβάνουν ἐφεξῆς ἡ μέθοδος καὶ ἡ συστηματικὴ ἐργασία, ἡ ὁποία διευκολύνει τὰ μέγιστα τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδανικῶν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀνθρωπίνων σκοπῶν. Εἰς τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ μεγαλεῖον της.

Κατὰ τὰ ἄλλα ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα ἀπολύτως σαφεῖς, πρὸς ἀποφυγὴν παρανοήσεων καὶ παρεξηγήσεων. 'Η 'Οργανωτικὴ δὲν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ οὔτε τὸν ρόλον τῶν ἰδανικῶν, οὔτε τῶν ἄλλων ἐμφύτων καὶ αὐτογενῶν προσωπικῶν ἱκανοτήτων, τάσεων καὶ ροπῶν, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ ὑποβοηθήσῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰς πρωτοβουλίας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν εἰς τὰς ἰδιοφυΐας καὶ ἐν γένει τὰς προσωπικότητας ἀπομένουν ἱκανὰ περιθώρια ἀναπτύξεως πρωτοβουλιῶν καὶ δράσεως, ἀναλόγως τῶν προσόντων καὶ τῶν φιλοδοξιῶν των.

'Από τὴν ἄποψιν αὐτὴν εἶναι ἐπόμενον, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐγίνετο εἰς τὸ παρελθόν, μέλλει ἀσφαλῶς νὰ ἐξακολουθήσῃ γινόμενον καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἅπαξ οἱ ἄνθρωποι φύσει προικίζονται μὲ ἀνίσους καὶ ἀνομοίας ἰδιότητας καὶ ἱκανότητας. 'Επομένως ὅσαι νέαι ἐπιστῆμαι καὶ ἂν δημιουργηθοῦν καὶ ὅσαι νέαι ἀνακαλύψεις καὶ ἂν γίνουν ὅσα νέα μέσα καὶ ἂν τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου, τ' ἀτομικὰ προσόντα, τὰ ἰδεώδη, αἱ ὑποθέσεις καὶ οἱ ἄλλοι προσωπικοὶ παράγοντες ἐπιτυχίας δὲν πρόκειται νὰ ἐξουδετερωθοῦν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν πάντοτε τὴν βαρύτητα καὶ τὴν ἀξίαν των.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ 'Οργανωτικὴ 'Επιστήμη δὲν ἔχει τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς ποὺ προδιεγράψαμεν Διότι ὅσοι μὲν προικίζονται προνομιακῶς μὲ στοιχεῖα, δυνάμεις καὶ ἱκανότητας ποὺ ἐγγυῶνται τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν των, ἔχουν νὰ ἐνισχυθοῦν πολὺ προσφεύγοντες εἰς τὰς ὑπηρεσίας της. "Οσοι δὲ στεροῦνται ἐμφύτων προσόντων καὶ προνομιακῶν ἱκανοτήτων, πρόκειται νὰ βοηθοῦνται ἀποτελεσματικῶς διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τύχης των μὲ τὰ διδάγματα καὶ τοὺς κανόνας της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ "ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ,,

1. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀτομικῆς ζωῆς.

Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη διαιρεῖται εἰς πολλοὺς κλάδους. Ὡς κυριωτέρους ὅμως αὐτῶν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν :

α) Τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

β) Τὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

γ) Τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς τῶν νέων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

δ) Τὴν ὀργάνωιν τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀπασχολήσεων τῶν ἀτόμων. Καὶ

ε) Τὴν ὀργάνωσιν τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν.

Αὐτὰς καὶ μόνον συνεπῶς ἐξετάζομεν μὲ συντομίαν ἐνταῦθα, διὰ νὰ ἴδωμεν περὶ τίνος πρόκειται.

Ὅπως εἶναι ἐπόμενον, ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸν πρῶτον τῶν κλάδων τούτων, ὁ ὁποῖος ἔχει προορισμὸν νὰ καταρτίσῃ καὶ νὰ δώσῃ τοὺς κανόνας, μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων δύνανται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτυγχάνῃ τοὺς σκοποὺς καὶ νὰ πραγματοποιῇ τὰ ἰδανικά του. Νὰ ὀργανώνῃ δηλαδὴ τὴν ζωήν του καὶ νὰ τὴν κατευθύνῃ συνειδητὰ πρὸς ὡρισμένον τέλος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου καθοριζόμενον. Διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ καλῶς, ὅτι ἡ ἐπιτυχία εἰς τὴν ζωὴν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὑπόθεσις ὀργανώσεως, ἀκόμη καὶ ὅταν ὑπάρχουν προνομιακὰ στοιχεῖα καὶ ἀστάθμητοι παράγοντες ἐγγυόμενοι αὐτήν.

Ἀλλ' ἐρωτᾶται εὐθὺς ἀμέσως : Εἶναι ἄρα γε ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ἐπιδεκτικὴ ὀργανώσεως κατ' ἀρχήν ; Καὶ ἂν ναί, τίνι τρόπῳ ἐπιτυγχάνεται αὕτη ;

Εἴπομεν προηγουμένως, ὅτι ἡ ὀργάνωσις εἶναι σειρὰ διαδοχικῶν ἐνεργειῶν, ποὺ γίνονται συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς σκοποῦ. Ἐφαρμοζομένη δὲ αὕτη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, σημαίνει τὴν ρύθμισιν ἢ τὴν τακτοποίησιν αὐτῆς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δύναται κάθε ἄνθρωπος νὰ ἐπιδιώκῃ μ' ἐλπίδας ἐπιτυχίας τοὺς σκοπούς του καὶ νὰ πραγματοποιῇ τὰ ἰδανικά του.

Ἀλλά, θὰ εἴπῃ τις ἴσως : Διὰ πρώτην φορὰν γίνεται λόγος περὶ ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς... Δὲν γνωρίζομεν, ἀπαντῶμεν, ἂν ὡμίλησαν ἢ ὄχι καὶ ἄλλοι ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκπλαγῇ κανείς, ἂν διὰ πρώτην φορὰν κάμνομεν ἡμεῖς λόγον περὶ αὐτοῦ. Διότι ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς προοδεύει καὶ διαρκῶς κάμνει κατακτήσεις. Καὶ τώρα μὲν ἀνακαλύπτει νέας φυσικὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας δεσμεύει καὶ κατευθύνει εἰς

τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν του. Τώρα δὲ μὲ τὰς ἐρεύνας, τὰς παρατηρήσεις, τὰς μελέτας καὶ τὰ πειράματά του διανοίγει νέους ὁρίζοντας πνευματικῆς δράσεως καὶ δημιουργεῖ νέας ἐπιστήμας, μὲ τὰς ὁποίας αὐξάνει τὸν κύκλον τῶν γνώσεών του καὶ ἐπιδιώκει νὰ βελτιώνῃ τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς του. Ἄλλοτε πάλιν αἰσθάνεται ὅτι ὁ πλανήτης τῆς ζωῆς δὲν τοῦ ἐπαρκεῖ διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τοὺς ἄλλους πλανήτας, ἴσως διὰ νὰ μεταναστεύσῃ ἐκεῖ...

Δὲν ἀποτελεῖ ὅθεν τίποτε τὸ παράδοξον, ἂν μέσα εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ἀδιάκοπον κίνησιν καὶ δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, συλλαμβάνεται μία νέα ἰδέα, ὅπως αὐτὴ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἐφόσον περὶ ὄντως πρωτοτύπου ἰδέας πρόκειται. Ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ὅμως βέβαιον, εἶναι ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποτελοῦσα μέχρι σήμερον ὑπόθεσιν ἐμπειρίας καὶ τυχοδιωκτισμοῦ, δύναται ἤδη ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ὀργανώσεως, ἤτοι μεθοδικῆς καλλιεργείας καὶ προγραμματικῆς ἀναπτύξεως. ἤτοι μεθοδικῆς καλλιεργείας καὶ προγραμματικῆς ἀναπτύξεως.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ ἐρωτηθῇ ἴσως : Καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν ; Εἰς τί δηλαδὴ δύναται ν' ἀποβλέπῃ ἡ ὀργάνωσις αὐτή ; Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ ἔχομεν ἤδη ἀπαντήσει. Καθ' ἡμᾶς-κριτὰς σκοπὸς τοῦ ἔργου αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλος, εἰ μὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὀργανωτικῶν κανόνων, ἡ ὁποία μέλει νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδανικῶν του.

Οἱ κανόνες ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι σήμερον κάτι τὸ ἐντελῶς ἄγνωστον. Δὲν πρόκειται ὅμως νὰ εἶναι καὶ εἰς τὸ μέλλον, διότι μὲ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης γίνεται σημαντικὸν βῆμα πρὸς ὁρισμόν των. Εἶναι δὲ ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θέλει συντελεσθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ νέου κλάδου τῆς γνώσεως, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦμεν «Ἐπιστήμην ὀργανώσεως τῆς ἀτομικῆς ζωῆς», μέλλει νὰ ἐπιτευχθῇ μεγάλη πρόοδος. Διότι καθοριζομένη καὶ τιθεμένη εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἀνθρώπου ἡ νέα γνῶσις, πρόκειται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, νὰ δημιουργήσῃ νέαν τάξιν πραγμάτων εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς γενικῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι μέγα καὶ σπουδαιότατον. Διότι ἔχομεν βεβαίως εἰς τὴν ἐποχήν μας ἄφθονα πράγματα, πολλὰς γνώσεις καὶ σημαντικὰς κατακτήσεις. Πλὴν ὅμως παρὰ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων, τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰς ἀνακαλύψεις, τὰς τεχνικὰς προόδους καὶ τὰς ἐκπολιτιστικὰς ἐκδηλώσεις, δὲν ὑπάρχει ἀκόμη «Ἐπιστήμη τῆς ζωῆς» ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ τοὺς κανόνας διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ δράσεως εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις της. Ἕνεκα τούτου δὲν γνωρίζει κανεὶς οὔτε πῶς νὰ ζήσῃ οὔτε τί νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ, οὔτε πῶς νὰ χρησιμοποιήσῃ

τὰ μέσα, τὰς δυνάμεις καὶ τ' ἀγαθά του. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ μεγίστην ἔλλειψιν τοῦ αἰῶνος μας.

«Οἱ ἄνθρωποι κάμνουν συνειδητῶς καὶ μὲ προσοχὴν κάθε τι ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ζωήν των, λέγει σχετικῶς ὁ Γάλλος σοφὸς Charron. 'Η κάθε των πρᾶξις καὶ τὸ κάθε των πρᾶγμα εἶναι πολύτιμον εἰς τὴν ζωήν των. Καὶ μόνον ἡ ἰδία ἡ ζωή των εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς ἀδιάφορον δι' αὐτούς... Δι' αὐτὸ τὴν ἀφήνουν νὰ πηγαίνει σχεδὸν τελείως χαμμένη... Τὸ τυχαῖον γίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των σπουδαῖον καὶ τὸ πραγματικῶς σπουδαῖον εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς ἀσήμαντον καὶ πάρεργον... 'Αγαποῦν τοῦ κόσμου τὰ πράγματα καὶ ἀφοσιώνονται μὲ πάθος εἰς αὐτά Συγκεντρώνουν καὶ ἐναποθηκεύουν γνώσεις, διψοῦν διὰ τιμάς, ἀξιώματα καὶ πλούτη, διασκεδάζουν, παίζουν, κυνηγοῦν, καὶ κάμνουν διάφορα ἄλλα πράγματα, «διὰ νὰ περνοῦν τὴν ὥραν των», ὅπως λέγουν συχνά...».

«Ἔτσι ἄλλοι ἀφιερώνονται εἰς τὴν κερδοσκοπίαν, ἄλλοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φαντασίας, ἄλλοι ἐπιδιώκουν ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις, ἄλλοι διευθύνουν καὶ διαχειρίζονται ὑποθέσεις καὶ ἄλλοι ἀσχολοῦνται μὲ διάφορα ἄλλα ἔργα, εὐτελῆ καὶ ἀσήμαντα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν σκέπτεται ὅτι πρέπει νὰ ζήσῃ... 'Η ζωή των ἀποτελεῖ κάτι ὡσὰν ἕνα ὄρον, ὡσὰν μίαν προθεσμίαν ποὺ ἔχουν διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν εἰς ἄλλα πράγματα καὶ ὄχι διὰ νὰ ζήσουν μὲ σύνεσιν μὲ τέχνην, μ' ἐπιστήμην, μὲ φρόνησιν, μὲ σοφίαν... 'Αλλ' αὐτὸ εἶναι ἄδικον, ἀποτελεῖ προδοσίαν τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ τὸ ταχύτερον...».

Πῶς ὅμως μέλλει νὰ καταστῇ δυνατόν, αὐτὸ ποὺ διεπίστωσεν ὁ Γάλλος σοφὸς καὶ ὅλοι μας βλέπομεν καθημερινῶς. Καθ' ἡμᾶς-κριτάς, μὲ τὴν «'Επιστήμην ὀργανώσεως τῆς ζωῆς» εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις της, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ δώσῃ τοὺς κανόνας ὀργανώσεώς της, ὅπως εἴπομεν ἤδη. Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα : Πῶς πρέπει νὰ ὀργανώνεται ἡ ἀτομικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ; Ποῖον ὀφείλει δηλαδὴ νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενόν της ;

'Η ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν εἶναι εὔκολος. 'Εν τούτοις λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὶ ἐπιθυμοῦν κατὰ κανόνα οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ ἐπιδιώξεις ὅλων συμπίπτουν εἰς τὰς ἑξῆς κυρίως κατευθύνσεις :

α) Εἰς τὸ νὰ ἐπιτυγχάνουν εἰς τὴν ζωήν των...

β) Εἰς τὸ νὰ διαπλάσσουν ἄρτιον χαρακτῆρα καὶ ν' ἀναδεικνύωνται προσωπικότητες...

γ) Νὰ ἔχουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαρκεῖς ἀπολαύσεις...

δ) Νὰ διατηροῦν πάντοτε τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν των ὑγείαν.

ε) Τέλος νὰ εὑρίσκουν παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν, χωρὶς πικρίας, στενοχωρίας καὶ ἀπογοητεύσεις, ἢ τοὐλάχιστον μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας ἐξ αὐτῶν. 'Η ἀνάπτυξις αὐτῶν τῶν ζητημάτων ἐπομέ-

νως ὀφείλει ν' ἀποτελῇ ἀντικείμενον διδασκαλίας τῆς «'Επιστήμης ὀργανώσεως τῆς ἀτομικῆς ζωῆς», μὲ σκοπὸν νὰ δίδῃ εἰς ὅλους εὐκαιρίας καὶ δυνατότητας διὰ χρήσιμον, γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον.

Ταῦτα ἀκριβῶς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, εἰργάσθημεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ διδακτικοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ διδάσκῃ ἡ ὡς ἄνω νέα ἐπιστήμη, εἰς τὰς ἱδρυθησομένας εἰδικὰς ὀργανωτικὰς σχολάς. 'Επειδὴ δὲ ἀπαιτεῖται κάποιος χρόνος μέχρις ὅτου ὡριμάσει ἡ ἰδέα αὐτὴ καὶ ἀποφασισθῇ ἡ ἵδρυσις τῶν σχολῶν τούτων, ἐθεωρήσαμεν χρήσιμον καὶ σκόπιμον νὰ φέρωμεν τὸ ὑλικὸν τοῦτο εἰς τὴν δημοσιότητα, διὰ τὴν ἐλευθέραν σπουδὴν του ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους. Οὕτω ἐξεδόθησαν τὰ βιβλία :

1ον) 'Ο δρόμος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν (σελ. 400, ἐξηντλήθη).

2ον) 'Ο Χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου, (σελ. 350).

3ον) 'Απολαύσεις τῆς ζωῆς (σελ. 365).

'Υπολείπονται δὲ πρὸς ἔκδοσιν :

4ον) 'Η Σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ

5ον) Προϋποθέσεις τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας.

'Εν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον παραθέτομεν περιληπτικῶς τὰ περιεχόμενα τῶν ἔργων τούτων, προκειμένου νὰ σχηματίσῃ ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ἰδέαν. αὐτῶν.

2. 'Η ὀργάνωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

'Ο δεύτερος μέν, ἀλλ' ἐπίσης σπουδαῖος μὲ τὸν πρῶτον κλάδος τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης εἶναι, ὀφείλει δηλαδὴ νὰ εἶναι, ἡ ὀργάνωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Διότι μὲ τὸν γάμον οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὑποχρεωμένοι ν' ἀλλάζουν πλέον τρόπον ζωῆς καὶ νὰ ἐφαρμόζουν κάπως διαφορετικοὺς κανόνας ὀργανώσεως. Καὶ εἶναι τοῦτο πολὺ φυσικόν, δεδομένου ὅτι σχηματίζουν πλέον οἰκογένειαν, ἀναλαμβάνουν ὑποχρεώσεις, ἀναδέχονται εὐθύνας... 'Απαρτίζουν δηλαδὴ κοινωνίαν, ἀντιμετωπίζουν διαφορετικὰ ζητήματα καὶ εἰσέρχονται εἰς νέον κύκλον προβλημάτων. Πρέπει συνεπῶς νὰ ἐξευρίσκουν τὸν τρόπον τῆς ἐπιτυχοῦς ἐπιλύσεώς των, ὁ ὁποῖος ἔγκειται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου ἐπὶ στερεῶν βάσεων.

Τὰ προβλήματα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου εἶναι μέγιστα καὶ σπουδαιότατα, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀσκοῦν σημαντικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. "Ενεκα τούτου ἐπιβάλλεται νὰ ἐρευνῶνται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης καὶ ν' ἀποτελοῦν ἀντικείμενον σπουδῆς, ἀντὶ ν' ἀφήνωνται εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐμπειρίας καὶ τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ, ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει σήμερον. Πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι βεβαίως πρὸς τιμὴν τῆς διανοουμένης ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία ὤφειλεν νὰ ἔχῃ ἀσχοληθῇ ἀπὸ παλλοῦ μὲ τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἔχῃ δώσει τὰς ἀναγκαίας κατευθύνσεις. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα

εἶναι ἀκόμη ἄγνωστον ἐν πολλοῖς, ἐξαιρέσει τῶν στοιχείων ποὺ παρέχει ἡ παιδαγωγικὴ εἰς τοὺς σπουδαστάς της.

Πραγματικὰ ὁ ἀτομικῶς, (δηλαδὴ ἄνευ οἰκογενείας) ζῶν ἄνθρωπος, εὑρίσκεται συνήθως ἔξω τόπου καὶ χρόνου. Διότι δὲν ἔχει κατὰ κανόνα, ὑποχρεώσεις πρὸς ἄλλους, ἐκτὸς εἰδικῶν περιπτώσεων οἰκογενειακῶν ἀτυχημάτων, ὁπότε ἀναλαμβάνει τὰ βάρη καὶ τὰς εὐθύνας συντηρήσεως τῆς πατρικῆς του οἰκογενείας. Δὲν περιορίζεται ἑπομένως ἀπὸ ἀνάγκας στέγης, καὶ διατροφῆς ἄλλων προσώπων, οὔτε ἐξυπηρετήσεως ἄλλων ἀναγκῶν των. Κατὰ συνέπειαν δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ ζῇ ὅπως θέλει, διότι ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων καὶ τῆς ἐργασίας του καὶ ἠμπορεῖ νὰ διαθέτῃ ἑαυτὸν κατὰ βούλησιν.

Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὸν εἰς «κοινωνίαν γάμου» ἐρχόμενον. Διότι οὗτος συνδέει πλέον τὴν ζωὴν καὶ τὴν τύχην του μ' ἐκείνην τῆς συζύγου του καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μεριμνᾷ καὶ δι' αὐτήν, καθὼς καὶ διὰ τὰ μέλλοντα τυχὸν νὰ γεννηθοῦν τέκνα του... Ἑπομένως δεσμεύεται, τρόπον τινά, καὶ χάνει τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεών του.

Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, τὰ ὁποῖα εἶναι πολυειδῆ καὶ πολλαπλᾶ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, καθὼς καὶ τὴν ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων του, ὀφείλει νὰ εἶναι πλήρως προετοιμασμένον καὶ παρεσκευασμένον κάθε ἄτομον ἐρχόμενον εἰς γάμον, εἴτε ἀνὴρ εἶναι, εἴτε γυνή. Πολὺ συχνὰ ὅμως οὐδὲν γνωρίζει διὰ τὰ νέα του αὐτὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα. Διότι οὔτε τὰ γενικὰ σχολεῖα διδάσκουν τίποτε, οὔτε εἰδικαὶ σχολαὶ ὑπάρχουν, οὔτε ἄλλως πως διαφωτίζεται κανεὶς κατὰ κάποιον ὑπεύθυνον καὶ ἀποτελεσματικὸν τρόπον. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον παριστάμεθα συχνὰ-πυκνὰ μάρτυρες οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν δραμάτων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν χαινούσας κοινωνικὰς πληγάς, αἵτινες ὑποβιβάζουν δυστυχῶς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ.

Ἡ οἰκογένεια σχηματίζεται, ὅπως εἶναι γνωστόν, εἰς τὰς πολιτισμένας κοινωνίας τῆς ἐποχῆς μας, κατόπιν ἐφαρμογῆς ὡρισμένων διατάξεων τοῦ δικαίου καὶ κατὰ τὸν τύπον ποὺ προσδίδει εἰς τὸν γάμον ἡ εὐλογοῦσα καὶ ἱερολογοῦσα τοῦτον Ἐκκλησία. Ὁσάκις ἐννοεῖται καλεῖται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ δὲν θεωρεῖται περιττὴ ἡ παρέμβασίς της. Οὔτε τὸ δίκαιον, ὅμως, οὔτε ἡ Ἐκκλησία, καθορίζουν τοὺς κανόνας ὀργανώσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Διότι πέραν τῆς ἐκπληρώσεως ὡρισμένων ἐξωτερικῶν τύπων, οὐδὲν ἄλλο πράττουν.

Ἐν τούτοις προκειμένου νὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ στερεῶν βάσεων ἡ ἱδρυομένη οἰκογένεια καὶ ν' ἀποκτήσῃ περιεχόμενον, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουν καὶ πολλὰ ἄλλα. Νὰ κατανοήσουν ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντά των, νὰ προετοιμασθοῦν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν τυχὸν μελλόντων νὰ προκύψουν ζητημάτων, ν' ἀποκτήσουν τὰς ἀναγκαίας γνώσεις διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν των κλπ.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀδιαφορίας διὰ τὰ ζητήματα αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἴσως αἰτίων, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας κλονίζεται σήμερον ἐκ θεμελίων καὶ συχνὰ τὸ οἰκοδόμημά του καταρρέει καὶ διαλύεται, χωρὶς ὅμως ν' ἀντικαθίσταται μὲ κάτι καλλίτερον... Ἐντεῦθεν ἔχομεν τὴν χαλάρωσιν τῶν ἠθῶν, τὰς ἠθικὰς παρεκτροπάς, τὰ οἰκογενειακὰ δράματα, τὰς διαταραχὰς τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, τὰ παντοειδῆ ἐγκλήματα καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν παρακμὴν καὶ χρεωκοπίαν... Διότι ὅλ' αὐτὰ πηγάζουν κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὴν χαλάρωσιν τῶν δεσμῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

Δὲν ὑπάρχει κατὰ συνέπειαν ἀμφιβολία, ὅτι ἐφόσον θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων καὶ στερεῶν θεμελίων ὀργάνωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, τὰ θλιβερὰ αὐτὰ φαινόμενα θὰ ἐξέλιπον ἐντὸς ὀλίγου καὶ νὰ ἐδημιουργεῖτο μία νέα τάξις πραγμάτων, κατὰ πολὺ ὑγιεστέρα καὶ ἀνωτέρα τῆς σημερινῆς. Διότι αὕτη θὰ ἐστηρίζετο εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν γνῶσιν, θὰ ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὰς πραγματικότητας τῆς ζωῆς καὶ οὕτω τὰ πράγματα δὲν θὰ ἔμενον εἰς τὴν πλήρη ἄγνοιαν, τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἁπλῆν ἐμπειρίαν, ἡ ἀπόκτησις τῆς ὁποίας ἄλλωστε στοιχίζει τόσον πολύ, ὅπως γίνεται σήμερον.

Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν, εἶναι καιρὸς καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ἤδη. Διότι ὁ γάμος ἀποτελεῖ μέγα κοινωνικὸν συμβόλαιον, ἀνυπολογίστου ἀξίας θεσμόν, θέλησιν τοῦ Δημιουργοῦ, ἐπιταγὴν τῆς φύσεως μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς ζωῆς καὶ ὑψίστην ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἐπομένως ἀσυγχώρητον εἰς τὰς πολιτισμένας κοινωνίας ν' ἀφήνουν τὰ σχετικὰ ζητήματα εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας, τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης καὶ τὰς ὠθήσεις τῶν τυφλῶν ἐνστίκτων, χωρὶς ν' ἁπλώνουν ἐπ' αὐτῶν τὸ φῶς τῆς γνώσεως, τὸ ὁποῖον ρίπτει ὁ προβολεὺς τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ὀργάνωσις ὑπάρχει σήμερον παντοῦ, διδάσκεται πολλαχοῦ ὡς ἐπιστήμη καὶ εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ παραμένουν ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια της μεγάλα καὶ σπουδαῖα ζητήματα τῆς ζωῆς, ὅπως τ' ἀφορῶντα τὸν οἰκογενειακὸν βίον. Εἶναι ἐξ ἄλλου ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως ἔχει καὶ δύναται νὰ δώσῃ σπουδαῖα διδάγματα διὰ τὴν ἐπὶ ὑγιῶν καὶ στερεῶν βάσεων θεμελίωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Διδάγματα τὰ ὁποῖα μέλλουν νὰ διαφωτίσουν πλεῖστα ὅσα ζητήματα καὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ὀρθὴν λύσιν πλείστων κοινωνικῶν προβλημάτων, ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις τῶν ὁποίων συντελεῖ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ ὑγιοῦς, τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐντεῦθεν ἡ «Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου» ἔχει εὐρύτατον προορισμὸν νὰ ἐκπληρώσῃ. Διότι καταρτίζουσα καὶ δίδουσα εἰς τὸν κόσμον τοὺς κανόνας ὀργανώσεως τῆς οἰκογενείας, μέλλει ἀναμφιβόλως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀνθρωπότητος... Διότι τὴν ἀμάθειαν θὰ διαδεχθῇ ἡ γνῶσις,

τὸ σκότος θὰ διαλυθῇ ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἀκαθαρσίαν θ' ἀντικαταστήσῃ ἡ ἀλήθεια, ἡ διαύγεια καὶ ἡ καθαριότης.

«Πολὺ καλὰ εἶναι ὅλα αὐτά, θὰ εἴπῃ τις ἴσως. Ἀλλὰ ποία εἶναι συγκεκριμένως τὰ ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα μέλλουν ν' ἀναφέρωνται οἱ κανόνες ὀργανώσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου ;».

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντῶμεν : Τὰ ζητήματα εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα, ὅπως τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ προβλήματα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ὡς κυριώτερα ὅμως ἐξ αὐτῶν δύνανται, κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ θεωρηθοῦν ὅσα :

α) Ἔχουν σχέσιν μὲ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα τῶν συζύγων.

β) Ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἴκου.

γ) Ἀνάγονται εἰς τὴν ἔξω τοῦ οἴκου ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Καὶ

δ) Ἀφοροῦν τὴν παιδοκομίαν ἐν γένει καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν.

Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν καὶ ἐπειδὴ μέλλει νὰ βραδύνῃ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὡς ἄνω ἐπιστήμης, εἰργάσθημεν ἐπὶ μακρὸν διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται τὰ ζητήματα αὐτά. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑνὸς διὰ νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν τοῦ περιεχομένου τῶν μαθημάτων. τὰ ὁποῖα μέλλει νὰ διδάξῃ ἡ «Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου», καὶ ἐφ' ἑτέρου διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῶν σχετικῶν γνώσεων ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότεροι, ἅμα τῇ προσεχεῖ ἐκδόσει τῶν ὡς ἄνω βιβλίων.

Ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ, καὶ εἰς ἑπόμενον κεφάλαιον τοῦ παρόντος ἔργου, παραθέτομεν τὰ περιεχόμενα αὐτῶν ἐν περιλήψει προκειμένου νὰ σχηματίσουν μίαν ἁπλῆν ἰδέαν αὐτῶν οἱ ἀναγνῶσται μας.

3. Ἡ Ὀργάνωσις τῆς ζωῆς τῶν νέων.

Οἱ νέοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, δὲν εἶναι ἀκόμη ὁλοκληρωμένοι ἄνδρες, οὔτε γυναῖκες, ἀλλ' ὑπὸ σχηματισμὸν τοιοῦτοι. Ἀσφαλῶς δὲ μέχρις ὅτου ὡριμάσουν τρόπον τινὰ καὶ σχηματισθοῦν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀντιμετωπίζωνται καὶ νὰ ἐπιλύωνται διάφορα προβλήματα τῆς ζωῆς των, τόσον ἀπὸ τούς, ἰδίους ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς κηδεμόνας καὶ τοὺς διδασκάλους των. Τὰ προβλήματα ταῦτα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ἀγωγήν, τὴν μόρφωσίν των, τὸν ἐπαγγελματικόν των προσανατολισμόν, τὸν ὁπλισμόν των μὲ ἐφόδια καὶ προσόντα διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, διὰ τὴν δρᾶσιν των καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων των, ἀπέναντι ἑαυτῶν, τῆς οἰκογενείας των, τῆς κοινωνίας, τοῦ ἔθνους των καὶ τῆς ἀνθρωπότητος...

Ποῖος φροντίζει ὅμως, ἐρωτᾶται, σήμερον, διὰ τὴν μετάδοσιν εἰς τοὺς νέους τῶν στοιχείων αὐτῶν : Δυστυχῶς οὐδείς, εἶναι ἡ ἀπάντησις. Τὸ πρᾶγμα ἀφήνεται εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἐννοεῖται δὲν ἔχουν οὔτε τὰς γνώσεις, οὔτε τὴν ἀναγκαίαν ὡριμότητα, καὶ εἰς τοὺς γονεῖς των, οἱ πλεῖστοι

τῶν ὁποίων δὲν ἔχουν ἰδέαν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καθηκόντων των, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν δυνατότητα νὰ τὰ ἐκπληρώνουν... Διότι οὔτε τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα διαφωτίζουν κατὰ κανόνα τοὺς νέους ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν, οὔτε ἡ 'Εκκλησία, οὔτε τὸ κράτος, οὔτε ἄλλη τις ἐπίσημος ἢ ἔστω ἡμιεπίσημος ὀργάνωσις ἀσχολεῖται μὲ τὴν μεγάλην καὶ σπουδαίαν ἐν τούτοις ὑπόθεσιν αὐτήν. Τὰ πάντα ἔχουν ἀφεθῇ εἰς τὴν τύχην των καὶ ἀποτελοῦν θέματα τραγικῆς πολλάκις ἐμπειρίας καὶ ὀδυνηρῶν ἐν πολλοῖς διαπιστώσεων...

Οἱ νέοι ὅμως ἀμφοτέρων τῶν φύλων πάντοτε, ἀποτελοῦν τὸ ἔμψυχον ὑλικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μέλλουν ν' ἀποτελεσθοῦν αἱ κοινωνίαι τῆς αὔριον, αἱ ὁποῖαι ἂν ἡ πρὸς τελειοποίησιν τάσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀποτελεῖ ὄνειρον ἀπατηλόν, μὴ δυνάμενον νὰ ἐγγίσῃ τὰ ὅρια τῆς πραγματικότητος, πρέπει νὰ εἶναι εἰς ἀνωτέραν μοῖραν τῶν σημερινῶν... Νὰ εἶναι δηλαδὴ καλλίτερον ὠργανωμέναι, περισσότερον καταρτισμέναι καὶ πληρέστερον διαφωτισμέναι περὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ τέλους τῆς ὑπάρξεώς των... Καὶ ἂν δὲν ληφθῇ πρόνοια διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν νέων μὲ τοιαῦτα προσόντα καὶ ἱκανότητας, εἶναι τουλάχιστον ἀμφίβολον, ἂν αἱ αὐριαναὶ κοινωνίαι μέλλουν νὰ παρουσιάζουν τὰ στοιχεῖα αὐτά... Διότι προοδεύει μὲν ἡ τεχνικὴ καὶ καθημερινῶς γίνονται νέαι ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις εἰς διαφόρους κατευθύνσεις τῆς δραστηριότητος τῶν ἀτόμων, ἀλλ' εἰς τὰ ζητήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ της, ἡ ἀνθρωπότης μένει στάσιμος, ἂν δὲν ὀπισθοδρομῇ διαρκῶς...

Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμνῃ.. Διότι ἂν θέλομεν πραγματικὴν πρόοδον καὶ ἀληθινὸν πολιτισμὸν πρέπει νὰ προχωροῦμεν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ κάθε σημεῖον καὶ νὰ βαδίζωμεν μὲ ὅλην μας τὴν ὕπαρξιν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἱκανότητα... Ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἀποβαίνει δυσανάλογον καὶ ὑποκείμεθα εἰς τὰς συνεπείας τῆς διαταράξεως τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς ἀνατροπῆς... Διότι τί τὸν θέλομεν καὶ τί νὰ τὸν κάνωμεν τὸν τεχνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ὑλικὴν πρόοδον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ πρόκειται νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ νὰ ἐπωφεληθῇ καθυστερεῖ ἐπικινδύνως ; Καὶ πῶς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης προοδεύει ἀληθῶς, ὅταν τὸ ἔμψυχον ὑλικὸν τῶν αὐριανῶν κοινωνιῶν ἀγνοεῖται καὶ παραμελεῖται ἐπικινδύνως ;

Αὐτοὶ καὶ ἄλλοι λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν δημιουργίαν, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τῆς «'Επιστήμης τῆς ὀργανώσεως τῆς ζωῆς τῶν νέων», ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὡς ἰδιαιτέρου κλάδου τῆς 'Οργανωτικῆς. 'Εντεῦθεν ἐθεωρήσαμεν ἐπιβεβλημένον ν' ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι, ἐπαναλαμβάνομεν, μέγιστον καὶ σπουδαιότατον καὶ νὰ θέσωμεν τὰς βάσεις τῆς ὀργανώσεως τῆς ζωῆς τῶν νέων.

Δὲν γνωρίζομεν πότε πρόκειται νὰ ὡριμάσῃ καὶ νὰ υἱοθετηθῇ πρὸς ἐφαρμογὴν ἡ ἰδέα αὐτή. Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅμως ἐθεωρήσαμεν ὑποχρέωσίν μας νὰ τὴν ἀνακινήσωμεν καὶ νὰ συγκεντρώσωμεν τὸ ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὰ στοι

χεῖα πού εἶναι χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν τῶν νέων, καὶ τὰ ὁποῖα κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ μεταδίδωνται εἰς αὐτοὺς ἀπὸ κάποιαν ἁρμοδίαν καὶ ὑπεύθυνον πηγήν. Οὕτω συνεγράφησαν τ' ἀναγκαῖα βιβλία, τὰ ὁποῖα ἐκδιδόμενα προσεχῶς μέλλουν νὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουν ὁδηγίας καὶ κατευθύνσεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς των ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον παραθέτομεν ἐν περιλήψει τὰ περιεχόμενα τῶν ὡς ἄνω ἔργων, ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δύναταί τις νὰ σχηματίσῃ μίαν ἁπλῆν ἰδέαν περὶ τοῦ τί μέλλει νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν νεότητα ὁ ὡς ἄνω κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, εἶναι ὅτι αἱ γνώσεις πού ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας του, εἶναι σήμερον ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διαφόρους κλάδους τῆς γνώσεως, ὅπως λ.χ. ἡ φιλοσοφία, ἡ ψυχολογία, ἡ ἠθική, ἡ κοινωνιολογία, ἡ ὑγιεινή, ἡ ἀπολογητική, ἡ παιδαγωγική, διάφοροι κύκλοι πρακτικῆς δράσεως κ.ἄ. Καὶ ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς τοὺς νέους ν' ἀναζητοῦν καὶ νὰ μανθάνουν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν ζωήν των ἀπὸ τὰς ὡς ἄνω ἐπιστήμας.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παρεμβαίνουσα ἡ «Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τῆς ζωῆς τῶν νέων» τὰ περισυλλέγει, τὰ ἐπεξεργάζεται καὶ τὰ διαμορφώνει εἰς ἐνιαῖον σύνολον, διὰ νὰ τὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν νέων, δεδομένου ὅτι ἀποτελοῦν στοιχεῖα χρήσιμα καὶ ἀπολύτως ἀπαραιτήτους καὶ ἀναγκαίας δι' ὅλους γνώσεις. Τοιοῦτον εἶναι, ἐν συντομίᾳ, τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας τοῦ ὡς ἄνω νέου κλάδου τῆς Ὀργανωτικῆς.

4. Ἡ Ὀργάνωσις τῆς ἐπαγγελματικῆς δράσεως.

Τέταρτος κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης εἶναι ἡ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ «Ὀργάνωσις τῆς ἐπαγγελματικῆς δράσεως τῶν ἀτόμων». Ἀλλὰ πρὶν νὰ ὁμιλήσωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἂς εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς «Ὀρθολογικῆς ἢ Ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας. ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἤδη δημιουργημένον κλάδον τῆς γνώσεως, διδασκόμενον καὶ εἰς ἀνωτάτας σχολάς.

Προελθοῦσα ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, ὅπου τὸ πρῶτον προεβλήθη ὑπὸ μηχανικῶν τινῶν καὶ βιομηχάνων (Taylor, Ford κ.ἄ.) διεδόθη σχεδὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέθοδός τις ὀργανώσεως τῆς βιομηχανικῆς κυρίως ἐργασίας καὶ ἐν γένει τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ μέθοδος ἢ τὸ σύστημα τοῦτο ὀργανώσεως ἀπεκλήθη «Ἐπιστημονικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας» ἢ «Ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις» (Rationalisation), ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὅρου Ratio= λόγος, ἤτοι ὀργάνωσις κατὰ ὀρθὸν λόγον, ἢ τέλος «Ἐπιστημονικὴ διεύθυνσις, (Scientific Management). Ἀποβλέπει δὲ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν σχετικῶν μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ζητημάτων κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἐξοικονόμησις χρόνου, δαπανῶν, ἐργατικῶν χειρῶν, μόχθου, κλπ. καὶ νὰ ἐπέρχωνται καλλίτερα ἀποτελέσματα.

Ἤρκεσεν ἡ προβολὴ εἰς τὸν ὁρίζοντα τοῦ συστήματος αὐτοῦ, διὰ νὰ δημιουργηθῇ ταχέως κίνησις εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν κόσμον, πρὸς ἀναγνώρισίν του ὡς ἐπιστήμης[1] Οὕτω ἱδρύθησαν ἀνὰ τὰ διάφορα κράτη σωματεῖα πρὸς διάδοσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μεθόδων τῆς «Ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας». Εἰς τὴν Γενεύην τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας ἱδρύθη ἀπὸ ἐτῶν τὸ Διεθνὲς Ἰνστιτοῦτον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ὀργανώσεως τῆς Ἐργασίας (Institute Internationale de l'Organisation Scientifique du Travaill). Σχετικὸν σωματεῖον ὑπάρχει πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἑταιρεία τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας», μὲ ἀρκετὰ μέλη.

Ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς κινήσεως αὐτῆς γράφονται σχετικὰ ἄρθρα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐκδίδονται συγγράμματα, γίνονται ὁμιλίαι καὶ διαλέξεις, ὀργανώνονται διεθνῆ συνέδρια καὶ ἐν γένει διεξάγεται προπαγάνδα διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μεθόδων της. Ἐντεῦθεν ἡ «Ἐπιστημονικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας» ἤρχισε νὰ διδάσκεται ὡς νέος κλάδος τῆς γνώσεως εἰς διαφόρους ἀνωτάτας σχολάς, οἰκονομικάς, ἐμπορικάς, τεχνικάς κ.ἄ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα σχετικαὶ ἕδραι ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν τοῦ Πειραιῶς καὶ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν δὲν ὑπάρχει μέχρι τῆς στιγμῆς ποὺ γράφονται αἱ γραμμαὶ αὐταὶ σχετικὴ ἕδρα. Στοιχεῖα τινὰ μόνον ὀργανώσεως διδάσκονται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς «Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς».

Κατωτέρω πρόκειται νὰ παραθέσωμεν μερικὰ στοιχεῖα, ἐμφαίνοντα τὸ περιεχόμενον τῶν διδασκομένων ὀργανωτικῶν μαθημάτων. Ἀλλ' ἀσχέτως αὐτοῦ, γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα : «Ποίαν σχέσιν ἔχει ἡ Ὀρθολογιστικὴ Ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας» μὲ τὴν Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν προβάλλομεν ἡμεῖς διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα τῆς ἀνθρωπότητος ; Συμβιβάζεται ἢ ὄχι ; Καὶ ἂν ὄχι, εἰς τί διαφέρουν ;

Εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς : Ἡ Ἐπιστημονικὴ ἢ Ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας (Rationalisation) εἶναι ἤδη δημιουργουμένη εἰδικὴ ἐπιστήμη καὶ διδάσκεται εἰς πολλὰς σχολὰς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως ἀνὰ τὸν κόσμον, ὅπως ἤδη εἴπομεν. Καθ' ἡμᾶς-κριτὰς ὅμως, ἔχει περιωρισμένον ὁρίζοντα δράσεως. Διότι ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου της ἐμφαίνεται, ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα ὡρισμένου κύκλου αὐτῆς, ἤτοι τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ ἐργασία ἐν τούτοις εἶναι μία ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς, ἀλλ' ὄχι ἡ μόνη. Διότι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ ζωὴ ἔχει πλείστας ἐκδηλώσεις, μία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Ἄλλαι κύριαι ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι : ἡ ἐπιδίωξις τῆς

1. Ἐν Εὐρώπῃ ἀνάλογον σύστημα ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν Ἄμπε καὶ Ρατενάου, τοῦ Γάλλου Φαγιόλ, κ.ἄ.

πραγματοποιήσεως ὡρισμένων ἐξωεπαγγελματικῶν ἰδανικῶν, ὁ σχηματισμὸς οἰκογενείας, ἡ προσπάθεια διὰ τὴν μόρφωσιν ἡ ἀνάπτυξις πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς δραστηριότητος, κ.ἄ. Ὅλαι δὲ αὐταὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς εἴτε ὀργανοῦνται σήμερον κατὰ τρόπον ἐμπειρικόν, εἴτε εἶναι τελείως ἀνοργάνωτοι καὶ κινοῦνται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν.

Δημιουργοῦντες ἑπομένως ἡμεῖς τὴν Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην, δὲν τὴν προορίζομεν ἁπλῶς διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργάνωσιν ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς (Ἀτομικὸς βίος, οἰκογενειακὴ ζωή, ἡ ζωὴ τῶν νέων, ἡ ἐπαγγελματικὴ δρᾶσις, τὸ κράτος, αἱ μετεπαγγελματικαὶ ἀπασχολήσεις κ.ἄ.). Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη ἔχει ἐκτεταμένον πεδίον ἐφαρμογῶν τῶν κανόνων της καὶ εὐρυτάτην προοπτικὴν Πρᾶγμα ὅπερ δὲν συμβαίνει βεβαίως μὲ τὴν Rationalisation. Ἐντεῦθεν ἡ μὲν Ὀργανωτικὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς πολλοὺς κλάδους εἰδικῶν ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, ἐν ᾧ ἡ «Ἐπιστημονικὴ Ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας», ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου της ἐμφαίνεται, ἀποβλέπει εἰς ἕνα εἰδικὸν σκοπόν. Τὴν ὀργάνωσιν δηλαδὴ τῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα εἰς ὡρισμένους μόνον τομεῖς τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος τῶν ἀτόμων, ἤτοι τὰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη τὴν ὁποίαν ἡμεῖς προβάλλομεν, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ δώσῃ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ κανόνας ὀργανώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος τῶν ἀτόμων. Ἂν τώρα ἡ Rationalisation, ἡ ὁποία διδάσκεται ἤδη, ὅπως εἴπομεν, εἰς ἀνωτάτας σχολάς, θέλει νὰ συνεργασθῇ καὶ νὰ συνδυασθῇ μὲ τὴν Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην, δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὸν κλάδον ὀργανώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος αὐτῆς, διευρύνουσα κάπως τὸ περιεχόμενόν της, ὥστε νὰ μὴ περιορίζεται εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἐργασίαν. Διότι ἡ ἐπαγγελματικὴ δραστηριότης δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀλλ' ἔχει καὶ πολλὰς ἄλλας κατευθύνσεις. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δύναται αὐτὴ μὲν νὰ χωρήσῃ τὸν δρόμον της, ἡ δὲ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη τὸν ἰδικόν της καὶ νὰ δώσῃ τοὺς ὑπολειπομένους εἰδικοὺς κανόνας, ἀφήνουσα τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς «Ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας.».

Τοῦτο εἶναι τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον θέτει ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη. Ἀπόκειται ἤδη εἰς τοὺς ἐκπροσώπους, τοὺς ὀπαδοὺς καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς Rationalisation νὰ λάβουν θέσιν ἐπ' αὐτοῦ. Καθ' ἡμᾶς-κριτὰς ἐπιβάλλεται ἡ συνεργασία, ἡ ὁποία ἄλλωστε εἶναι ἰδιαιτέρως συμφέρουσα εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ὀργάνωσιν τῆς Ἐργασίας». Διότι ἂν μὲν θελήσῃ αὕτη, διὰ τῶν ἐκπροσώπων της, νὰ συνεχίσῃ τὴν μέχρι σήμερον πορείαν της, μέλλει κατ' ἀνάγκην νὰ παραμείνῃ εἰς τὰ στενὰ πλαίσια εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκεται ἤδη, χωρὶς καμμίαν εὐρυτέραν προοπτικὴν καὶ ἐξέλιξιν. Ἐν ᾧ ἂν προτιμήσῃ νὰ συνδυασθῇ καὶ νὰ συνεργασθῇ μὲ τὴν ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην, τῆς ἀνοίγονται εὐρεῖς

ὁρίζοντες δράσεως. Διότι μέλλει τότε ν' ἀποτελέσῃ τὸν περὶ 'Επαγγελματικῆς δράσεως κλάδον τῆς ὀργανωτικῆς καὶ νὰ πλουτισθῇ μ' εὐρύτερον περιεχόμενον.

Αὐτὴν τὴν ἰδέαν ρίπτομεν ἡμεῖς. "Αν τὴν υἱοθετοῦν οἱ "Ελληνες διδάσκαλοι καὶ ὀπαδοὶ τῆς Rationalisation, δύνανται νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι πρόκειται ν' ἀποκτήσουν καὶ μέγα ἠθικὸν ὄφελος. Διότι θὰ δυνηθοῦν νὰ προβάλλουν εἰς τὸ διεθνὲς πνευματικὸν στερέωμα καὶ κάτι τὸ 'Ελληνικὸν πρὸς ἀποδοχὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ δὲν θὰ περιορίζωνται ν' ἀποδέχωνται καὶ νὰ υἱοθετοῦν τὰς ἰδέας τῶν ξένων, ὅπως συνηθίζουν νὰ κάμνουν μέχρι σήμερον κατὰ κανόνα.

5. 'Η 'Οργάνωσις τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν.

'Ο πέμπτος τέλος κλάδος τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν. 'Η πρώτη ἐμφάνισις των δηλαδὴ καὶ ἡ ἀρχαία μορφὴ τῆς ὀργανώσεως ἡ ἱστορική των ἐξέλιξις καὶ αἱ κατὰ καιροὺς μεταρρυθμίσεις καὶ τὸ περιχόμενον αὐτῶν. 'Η σημερινὴ των ὀργάνωσις κατὰ τὰς διαφόρους πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς θεωρίας καὶ ἰδεολογίας καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ αὐτούς.

Πόσοι καὶ ποῖοι εἶναι οἱ κοινωνικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ θεσμοί ; Θὰ ἐρωτηθῇ ἴσως τώρα. Πολλοὶ καὶ διάφοροι, εἶναι οἱ ἀπάντησις. Διὰ τοῦτο εἶναι δύσκολον ὄχι ἁπλῶς νὰ τὸν μνημονεύσωμεν καὶ νὰ τοὺς ἀναπτύξωμεν ἐδῶ ὅλους, ἀλλ' οὐδὲ κἂν νὰ τοὺς ἀριθμήσωμεν. "Αλλωστε τὸ πράγμα δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἀπόλυτον. Διότι πολλοὶ τοιοῦτοι θεσμοὶ ἔχουν ἤδη ἐξαφανισθῇ καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν ἱστορίαν. "Αλλοι ἐξαφανίζονται ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν καὶ ἄλλοι δημιουργοῦνται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, τρόπον τινά, ἐρχόμενοι νὰ ἐξυπηρετήσουν νέας ἀνάγκας, αἵτινες ἀνακύπτουν καθημερινῶς σχεδὸν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.

'Οπωσδήποτε, ὅμως, διὰ νὰ σχηματίσουν οἱ ἀναγνῶσται μας μίαν ἰδέαν τοῦ πράγματος, ἀναφέρομεν ἐδῶ ἐνδεικτικῶς ἓξ (6) ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς καὶ τοὺς κοινωνικοὺς αὐτοὺς θεσμούς, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ὑπάρχουν σήμερον εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαούς, ἀλλὰ καὶ ἀνέκαθεν ὑπῆρχον καὶ μάλλιστα ἔπαιξαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παίζουν σπουδαῖον ρόλον Οἱ θεσμοὶ οὗτοι εἶναι : Κοινωνικοὶ μὲν ἡ οἰκογένεια, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐργασία. Πολιτικοὶ δὲ τὸ κράτος, ἡ ἐκλογὴ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία. Περὶ αὐτῶν καὶ μόνον ἐπομένως θὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ διὰ νὰ κατανοηθῇ τί ἔχει νὰ διδάξῃ σχετικῶς ἡ 'Οργανωτικὴ καὶ τί μᾶς χρειάζεται ἡ περὶ αὐτῶν γνῶσις.

1. 'Η Οἰκογένεια. 'Αρχίζομεν ἀπὸ τοὺς κοινωνικοὺς θεσμούς, εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ὁποίων εὑρίσκεται ἀσφαλῶς ἡ οἰκογένεια. "Οπως εἶναι γνωστόν, ἡ οἰκογένεια σχηματίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος γένους τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἔρχεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ μὲν ἀνάγκας τῆς φύσεως, τὸ δὲ σκοποὺς τῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀρχαία ὅσον καὶ ὁ κόσμος. Δὲν εἶχεν ὅμως πάντοτε ἡ οἰκογένεια τὴν σημερινὴν της μορφὴν ἡ σύν-

θεσιν, διότι κατὰ καιροὺς ἐπεκράτησαν διάφοροι ἄλλοι τρόποι λειτουργίας τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Οὕτω ἄλλην μορφὴν εἶχεν ἡ οἰκογένεια εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἄλλην κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν τοῦ κόσμου, ἄλλην κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἄλλην ἔχει σήμερον, τὴν ἐποχὴν δηλαδὴ τοῦ βιομηχανικοῦ αἰῶνος, τὸν ὁποῖον διανύομεν.

Ὁ ὡς ἄνω κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης ἔχει νὰ μελετήσῃ τὰς μορφὰς τὰς ὁποίας ἔλαβε κατὰ τὴν μακραίωνα ἱστορικήν του ἐξέλιξιν ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ δώσῃ μίαν ἰδέαν αὐτῶν εἰς τοὺς συγχρόνους ἀνθρώπους καὶ τοὺς λαούς, διὰ νὰ γνωρίζουν τὸ ἱστορικὸν των παρελθόν. Διότι ἐνδεχόμενον μὲν εἶναι νὰ δίδουν στοιχεῖα τινὰ διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ διάφοροι ἄλλοι κλάδοι τῆς γνώσεως, ὅπως λ.χ. ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, κ.λ.π. Ἀλλ' οὔτε πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων ἀπευθύνονται οἱ κλάδοι οὗτοι, οὔτε ἀπὸ ὀργανωτικῆς ἀπόψεως ἐξετάζουν τὸ θέμα. Ἑπομένως παρέχουν μᾶλλον ἀτελῆ καὶ ἐλλειπῆ εἰκόνα αὐτῶν. Ἐν ᾧ ἡ Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τῶν κοινωνικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν μέλλει νὰ δώσῃ ἐκλαϊκευμένην ὕλην καὶ ὁλοκληρωμένην εἰκόνα τοῦ πράγματος, χρήσιμον εἰς πάντα ἄνθρωπον.

2. Ἡ Θρησκεία. Ἄλλος σπουδαῖος κοινωνικὸς θεσμός, ἀρχαῖος ἐπίσης ὅσον καὶ ὁ κόσμος, ποὺ ἔπαιζε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, εἶναι ἡ θρησκεία, μὲ τοὺς λειτουργούς της, τοὺς ναούς, κλπ. Ὁ ὡς ἄνω κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς ἔχει ἐν προκειμένῳ νὰ ἐξετάσῃ εἰς ποίας ἀνάγκας ἀνταποκρίνεται ἡ θρησκεία, ποίας μορφὰς εἶχε κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν καὶ πῶς ἐλειτούργει τότε, τί συνέβη μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποίαν μορφὴν ἔχει ἡ θρησκεία σήμερον, ποῖαι εἶναι αἱ κυριώτεραι ἄλλαι θρησκεῖαι ἐκτὸς τῆς Χριστιανικῆς κατὰ τὴν ἐποχήν μας κ.τ.τ.

Στοιχεῖα τινὰ ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν διδάσκονται ἐνδεχομένως σήμερον εἰς μερικὰς ἀνωτάτας σχολάς, ὅπως λ.χ. αἱ Θεολογικαί. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν οἱ σπουδάζοντες θεολογίαν μόνον γνῶσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ θρησκεία παίζει τοιοῦτον ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Ἐπιστήμη ὀργανώσεως τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καλεῖται νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὸ θέμα καὶ διαλύσῃ τὴν σχετικὴν γνῶσιν εἰς τοὺς πολλούς, ἤτοι τὰς εὐρείας λαϊκὰς μάζας.

3. Ἡ Ἐργασία. Αὕτη ἀποτελεῖ ἄλλον σπουδαῖον κοινωνικὸν θεσμόν, ἀρχαῖον ὁμοίως ὅσον καὶ ὁ κόσμος, διότι ὁ ἄνθρωπος ἀνέκαθεν εἰργάζετο. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ἐργασία ἔλαβε κατὰ καιροὺς διαφόρους ἱστορικὰς μορφὰς καὶ ἐξελίξεις. Διότι ἄλλην μορφὴν εἶχεν ἡ ἐργασία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μὲ τὸν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας λειτουργήσαντα θεσμὸν τῆς δουλείας. Ἄλλην ἔλαβε κατὰ τὸν μεσαίωνα, μὲ τὰ κλειστὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια. Ἄλλην ἀπέκτησε μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν κηρυγμάτων τοῦ ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν κυ-

ρίως προελθόντος Φιλελευθερισμοῦ καὶ τοῦ ἔκτοτε ἀρξαμένου, μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν μηχανῶν καὶ τοῦ ἀτμοῦ, βιομηχανικοῦ αἰῶνος. Καὶ τέλος ἄλλην μορφὴν ἔχει σήμερον, μὲ τὰ ποικίλα μέτρα προστασίας τῶν ἐργαζομένων κλπ.

4. Τὸ Κράτος. Ἐρχόμενοι ἤδη εἰς τοὺς πολιτικοὺς θεσμούς, συναντῶμεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν αὐτῶν τὸ κράτος, τὴν μεγίστην αὐτὴν θεὰν-δυναμικότητα τοῦ αἰῶνος μας, πρὸς τὴν ὁποίαν πάντες σχεδὸν στρέφουν σήμερον τὴν προσοχήν των. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ ζητοῦν καὶ ν' ἀναμένουν, οἱ μὲν τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων των, οἱ δὲ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων των, τὴν ἀσφάλειάν των, κ.ἄ. Τί εἶναι τὸ κράτος : Πῶς προέκυψε ; Πῶς ὀργανώνεται καὶ ποίαν ἀποστολὴν ἔχει τοῦτο σήμερον ; Ποίαν μορφὴν εἶχε τοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ποίαν κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ποίαν εἰς τὴν ἐποχήν μας ; Ποῖον τύπον κράτους δημιουργοῦν τὰ διάφορα πολιτικὰ πνευματικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως λ.χ. Φιλελευθερισμός, ὁ σοσιαλισμός, ὁ φασισμός, τὰ δημοκρατικὰ ἰδανικά κλπ. ;

Ἰδοὺ θέματα σπουδαιότατα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζῃ κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος, τουλάχιστον, τῆς ἐποχῆς μας, ἂν ὄχι τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν κάθε χώρας. Ἂς σημειωθῇ δὲ ὅτι ταῦτα εἶναι ἄσχετα πρὸς τὰς εἰδικὰς ἐπιστήμας τῆς πολιτειολογίας καὶ τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, αἵτινες διδάσκονται εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς νομικῆς. Τὸ μὲν διότι οἱ σπουδασταὶ οὗτοι δὲν διδάσκονται ὁλόκληρον τὸ ὡς ἄνω ὑλικόν, τουλάχιστον κατὰ τὴν μορφὴν ποὺ τὸ παρουσιάζομεν ἐνταῦθα. Τὸ δὲ διότι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀναγκαιοῦν εἰς τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν καὶ ὄχι μόνον τοὺς νομικούς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὀφείλει ἡ Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τῶν κοινωνικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν νὰ τὰ συγκεντρώσῃ, νὰ τὰ ἐπεξεργασθῇ καὶ νὰ τὰ διαδώσῃ εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας.

5. Ἡ Διοίκησις. Τὸ Κράτος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀνύπαρκτον εἰς τὴν πραγματικότητα, δεδομένου ὅτι ἀποτελεῖ Νομικὸν πρόσωπον. Ἐκεῖνοι ποὺ τὸ ἐμψυχώνουν καὶ τὸ ἀποδίδουν ἑκάστοτε εἶναι οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουν τὴν διοίκησίν του καὶ οἱ ὑπάλληλοί του. Ἐπομένως οὗτοι ἀποτελοῦν ἄλλον πολιτικὸν θεσμὸν καὶ κοινωνικὸν συγχρόνως, ὁ ὁποῖος ὀφείλει ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον μελέτης τοῦ προμνημονευθέντος κλάδου τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης. Πῶς ἐδιοικεῖτο τὸ κράτος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ; Ποῖοι ἄρχοντες ἐξελέγοντο τότε καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ; Πότε ἀνέκυψεν ὁ θεσμὸς τῶν ὑπαλλήλων ; Τί ἰσχύει σήμερον ; Πῶς ἐκλέγονται καὶ ποῖοι εἶναι σήμερον οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες ; Τί ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν σημερινῶν ἀρχόντων ; Ἰδοὺ ἀξιόλογα ζητήματα, ἡ μελέτη τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαία καὶ χρήσιμος εἰς κάθε μορφωμένον τουλάχιστον ἄνθρωπον, ἂν ὄχι εἰς πάντα πολίτην. Καὶ ὅμως ἐλάχιστα τινὰ στοιχεῖα μόνον περὶ αὐτῶν διδάσκονται οἱ νομικοὶ σήμερον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν

ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ὀργανώσεως τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καλεῖται νὰ συγκεντρώσῃ καὶ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὸ ὑλικὸν αὐτό [1].

6. Ἡ Δικαιοσύνη. Ἡ ἄσκησις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης, ἀποτελεῖ ἄλλον σπουδαῖον πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν θεσμόν, ὁμοίως ἀρχαιότατον καὶ διαδραματίζοντα ἀνέκαθεν ἐξέχοντα ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Αἱ ἀνάγκαι ποὺ ἐπέβαλον τὴν ἐμφάνισιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, καὶ ὁ τόπος καθ' ἣν ἠσκεῖτο αὕτη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὰ δικαστήρια τὰ ὁποῖα ἐλειτούργουν καὶ αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἐπέβαλλον εἰς τοὺς καταδικαζομένους. Αἱ ἐπελθοῦσαι βαθμηδὸν μεταρρυθμίσεις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ νέων συστημάτων. Τὰ εἴδη τῶν δικαστηρίων σήμερον καὶ ὁ τρόπος τῆς λειτουργίας των. Αἱ ἐπιβαλλόμεναι ποιναί, κ.ἄ. εἶναι ζητήματα ποὺ πρέπει νὰ γνωρίζῃ κάθε μορφωμένος καὶ πολιτισμένος ἄνθρωπος σήμερον. Καὶ ὅμως τὰ γνωρίζουν καὶ τὰ κατέχουν μόνον οἱ δικαστικοὶ λειτουργοὶ καὶ οἱ νομικοὶ ἐν γένει, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των. Διὰ τοῦτο χρειάζεται ἡ ἐκλαϊκευσίς των. Καὶ μόνη ἁρμοδία νὰ πράξῃ τοῦτο εἶναι ἡ Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν.

Δὲν τελειώνουν βεβαίως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ οἱ κοινωνικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ μελετᾷ καὶ νὰ διδάσκῃ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ὁ ὡς ἄνω κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης. Διότι τοιοῦτοι θεσμοὶ ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι. χρειάζονται ἔρευναν καὶ σπουδήν, μὲ σκοπὸν τὴν ἐκλαϊκευσιν τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς ἱστορίας των. Ὅπως λ.χ. εἶναι ἡ ἰδιοκτησία, ἡ πρόνοια, ἡ μόρφωσις, ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη κ.ἄ. Τὰ ἀνωτέρω ὀλίγα ὅμως ἀρκοῦν διὰ νὰ δώσουν μίαν ἰδέαν τοῦ πράγματος καὶ ἐπομένως δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ προχωρήσωμεν εἰς περισσότερα.

Ἀλλὰ τί μᾶς χρειάζονται σήμερον ὅλα αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα περὶ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν ; Θὰ ἐρωτηθῇ ἴσως ἤδη. Καὶ ἀπαντῶμεν : Ἐν πρώτοις εἶναι ἀπαραίτητα διὰ νὰ μᾶς δίδουν ἰδέας καὶ πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὀργανοῦντο κατὰ καιροὺς αἱ διάφοροι ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Διότι καθ' ἣν στιγμὴν ἡμεῖς σήμερον ἐνδιαφερόμεθα νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ἰδικήν μας ζωὴν καὶ νὰ διατηρήσωμεν ἢ νὰ μεταρρυθμίσωμεν τοὺς ἰδικούς μας θεσμούς, δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοοῦμεν τὴν ἱστορίαν των καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐλειτούργουν ἄλλοτε. Ἀλλ' ἀσχέτως αὐτοῦ τὰ ὡς ἄνω στοιχεῖα συμπληρώνουν τὴν μόρφωσιν τοῦ πολιτισμένου καὶ φωτισμένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ὁποία χωρὶς αὐτὰ μέλλει νὰ εἶναι ἐλλειπής.

---

1. Σχετικὴ μὲ τὸ θέμα εἶναι μία σειρὰ ἄρθρων μας ὑπὸ τὸν τίτλον : Ἡ ὀργάνωσις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1938 ἐκδιδομένην ἡμερησίαν ἐφημερίδα «ΕΘΝΙΚΗ».

Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ Ἐπιστήμη ὀργανώσεως τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, ὡς κλάδος τῆς Ὀργανωτικῆς εἶναι ἐξ ἴσου χρήσιμος καὶ ἀναγκαῖος μὲ τοὺς προηγουμένους.

5. Ἡ Ὀργάνωσις τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν.

1. Ἡ οἰκογένεια. Ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.— Συγκράτησις τῆς οἰκογενείας ὡς θεσμοῦ καὶ ἀρχαία μορφὴ αὐτῆς.—Τὰ δικαιώματα τοῦ πατρὸς εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκογένειαν.—Ἡ σύζυγος.—Τὰ τέκνα.—Ἡ γενικὴ καταδίκη τοῦ ἀγάμου βίου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.—Ἡ οἰκογένεια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ της.—Ἡ περίπτωσις τῆς ἀτεκνίας.—Υἱοθεσία καὶ διαθήκη.—Ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ ἐπελθοῦσαι μεταρρυθμίσεις.—Ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀνύψωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ.—Σημερινὴ μορφή.

2. Ἡ θρησκεία. Πρώτη μορφὴ τῆς θρησκείας καὶ περιεχόμενον αὐτῆς.— Αἱ ἀρχαῖαι θρησκεῖαι.—Ἡ θρησκεία τῆς φύσεως.—Ἐφέστιοι θεοὶ καὶ οἰκογενειακὴ λατρεία.—Οἰκιακοὶ βωμοὶ καὶ σημασία αὐτῶν.—Ἡ λατρεία τῶν θεῶν-προγόνων καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἔθιμα.—Οἱ ἱερεῖς τῆς εἰδωλολατρείας, οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ καὶ αἱ θυσίαι.—Ἡ πολιτικὴ θρησκεία, τὰ μαντεῖα κλπ.—Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία.—Ἀρχαία καὶ σημερινὴ μορφὴ αὐτῆς.—Οἱ Χριστιανοὶ θρησκευτικοὶ λειτουργοί, οἱ ναοί, τὰ μυστήρια κλπ. Αἱ κυριώτεραι ἄλλαι θρησκεῖαι τῆς ἐποχῆς μας καὶ αἱ διαφοραὶ αὐτῶν.

3. Ἡ ἐργασία. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας εἰς τὸν ἄνθρωπον.—Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας καὶ ἡ προέλευσις τῶν δούλων.—Ἡ ἐργασία τῶν δούλων καὶ αἱ ἀπασχολήσεις τῶν κυρίων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.—Ἱστορικὴ ἐξέλιξις.—Τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα κατὰ τῆς δουλείας.—Ἡ κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας.—Ἡ ἐργασία κατὰ τὸν μεσαίωνα.—Διαμορφώσεις μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789.—Ἡ ἐργασία μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῶν μηχανῶν.—Τὰ κηρύγματα τοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ βιομηχανικοῦ αἰῶνος.—Ἐξαθλίωσις τῶν ἐργατῶν καὶ ἔναρξις τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἀπηνοῦς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν.—Ἐμφάνισις τοῦ συνδικαλισμοῦ καὶ διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν.—Βαθμιαῖαι κατακτήσεις τῶν ἐργατῶν.—Οἱ ἐργάται μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.—Ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν μέτρα εἰς τὴν ἐποχήν μας κλπ.

4. Τὸ Κράτος. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ κράτους καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ.—Τὰ ἀρχαῖα πολιτεύματα.—Ἀριστοκρατία.—Ὀλιγαρχία—Τύρανοι.—Ἡ μορφὴ τῆς ἀρχαίας δημοκρατίας.—Ὁ θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ.—Τὸ Κράτος καὶ οἱ πολῖται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.—Ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ μεταρρυθμίσεις.—Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν μεσαίωνα.—Φεουδαρχία.—Ὁ μονάρχης καὶ οἱ ἡγεμόνες.—Μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν.—Ἡ δημιουργία τοῦ φιλελευθερισμοῦ.—Ἡ κατάργησις τῶν προνομίων τῶν εὐγε-

νῶν καὶ τοῦ κλήρου.—Αἱ κυριώτεραι σύγχρονοι πολιτικαὶ ἰδεολογίαι καὶ αἱ περὶ κράτους θεωρίαι αὐτῶν. Τὸ φιλελεύθερον κράτος, τὸ σοσιαλιστικόν, τὸ κομμουνιστικόν, τὸ ὁλοκληρωτικόν.—Τὰ δημοκρατικὰ ἰδεώδη τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ σημασία αὐτῶν κλπ.

5. Ἡ Διοίκησις. Ἡ διοίκησις τοῦ ἀρχαίου κράτους.—Ὁ ρόλος τῶν βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων.—Ποῖοι ἄρχοντες ἐξελέγοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τίνα τρόπον.—Ἡ ἀνάληψις τῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀρχή.—Ἔξοδος ἐκ τῆς ἐξουσίας καὶ εὐθῦναι.—Αἱ διάφοροι κρατικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἀρχαιότητος.—Ἡ ἐμφάνισις τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑπαλλήλων.—Ἡ διοίκησις κατὰ τὸν μεσαίωνα.—Αἱ νεώτεραι ἀντιλήψεις.—Σύγχρονος διοίκησις κλπ.

6. Ἡ Δικαιοσύνη. Ἡ ἀνάγκη τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ πρώτη λειτουργία αὐτῆς.—Τὰ ἀρχαῖα δικαστήρια καὶ αἱ ἐπιβαλλόμεναι ὑπ' αὐτῶν ποιναί.—Ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ βαθμιαῖαι μεταρρυθμίσεις.—Τὰ δικαστήρια κατὰ τὸν μεσαίωνα.—Νεώτεροι χρόνοι.—Σύγχρονα δικατήρια καὶ λειτουργία αὐτῶν.—Δικαστικοὶ λειτουργοὶ καὶ κώδικες.—Ἡ μεγάλη σημασία τῆς δικαιοσύνης σήμερον.—Ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, κλπ. κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

1. 'Η Διαμόρφωσις Συστήματος ζωῆς καὶ ἐργασίας.

'Η ἐκλαΐκευσις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν διδαγμάτων τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης πρόκειται ἀσφαλῶς νὰ ἔχῃ σημαντικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον. Δὲν δυνάμεθα φυσικὰ νὰ προβλέψωμεν καὶ νὰ διαγράψωμεν ἐπακριβῶς τὰ ἀποτελέσματα αὐτά. Εἶναι ὅμως εὔκολον νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνώμην μας μέλλουν νὰ εἶναι :

α) 'Η διαμόρφωσις ἑνὸς συστήματος ζωῆς καὶ ἐργασίας.

β) 'Η πληρεστέρα κατάρτισις τῶν ἐπιστημόνων.

γ) Αἱ εἰδικαὶ ὀργανωτικαὶ σχολαί, ('Ινστιτοῦτα ὀργανωτικῆς).

δ) 'Οργανωταί, οἱ νέοι ἐπιστήμονες τοῦ μέλλοντος. Καὶ

ε) 'Η 'Ωργανωμένη ζωή.

Δι' αὐτὰ καὶ μόνον ἐπομένως θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις, ἐν συνεχείᾳ, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα ἐκ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης πρόκειται ἀσφαλῶς νὰ εἶναι ἕνα «Σύστημα ὀργανώσεως τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων» κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις αὐτῶν. Τοιαῦται ἐκδηλώσεις ὡς γνωστόν, εἶναι : 'Ο ἀτομικὸς βίος τοῦ ἐνηλίκου ἀνθρώπου, ἡ οἰκογενειακή του ζωή, ἡ παροχὴ ὑγιῶν κατευθύνσεων καὶ ὁδηγιῶν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς τῶν νέων, ὥστε ν' ἀποβαίνουν χρήσιμοι εἰς ἑαυτούς, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐργασία ἐνγένει εἰς τὰς διαφόρους κατευθύνσεις τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, κλπ.

'Η ἀνυπαρξία τοῦ συστήματος τούτου ζωῆς καὶ ἐργασίας, τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν καὶ «'Επιστήμην τῆς ζωῆς», εἶναι σήμερον καταφανής, ἀποτελεῖ δὲ μεγίστην ἔλλειψιν τοῦ συγχρόνου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Διότι ἐνῷ αἱ γενικαὶ ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστῆμαι ἀφθονοῦν, παρέχουσαι πλῆθος ἀχρήστων πολλάκις γνώσεων, μένει ἀκόμη ἔξω τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ ἐρεύνης τὸ θέμα τοῦτο. Τὸ ζήτημα δηλαδὴ τῆς παροχῆς κανόνων ζωῆς καὶ ἐργασίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς λαούς, διδασκο-

μένων ὑπὸ καθηγητικῶν τινων ἑδρῶν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ τοὺς διδάσκωνται καὶ νὰ τοὺς ἐφαρμόζουν εἰς τὴν ζωήν των οἱ ἐπιθυμοῦντες.

Μὲ ἄλλους λόγους δὲν ὑπάρχει ἡ «Ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της, ἡ ὁποία νὰ δίδῃ εἰς ὅλους σαφεῖς ὁδηγίας καὶ κατευθύνσεις διὰ χρήσιμον, γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον, ἤτοι διὰ τὴν ἑδραίωσιν τῆς ζωῆς των ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων. Οὕτω ἐλλείψει ἐπαρκοῦς καὶ ἀναγκαίας διαφωτίσεως ἐπὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ζωῆς, οἱ ἄνθρωποι ζοῦν κατὰ τρόπον ἐντελῶς ἐμπειρικὸν καὶ τυχαῖον καὶ πολλάκις ναυαγοῦν εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου. Εἶναι κατὰ συνέπειαν προφανές, ὅτι ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἐδημιουργεῖτο ἕνα τοιοῦτον Σύστημα ζωῆς, θ' ἀπετέλει ὑπόθεσιν μεγάλης κοινωνικῆς σημασίας καὶ σπουδαιότητος καὶ θὰ προσέφερε μεγίστας καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Διότι ἀσφαλῶς θὰ ἤνοιγε νέους ὁρίζοντας εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἐχάραζεν ὑγιεῖς κατευθύνσεις διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἐργασίας.

Εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ μεγάλη αὐτὴ ἔλλειψις κατενοήθη καὶ ἤρχισαν νὰ μελετῶνται τὰ σχετικὰ ζητήματα. Οὕτω εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὡς ἀνέγραψαν πρό τινος χρόνου καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, εἰσήχθη τελευταίως εἰς τὰ σχολεῖα νέον μάθημα, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ διδάσκονται : «Πῶς νὰ εἶναι εὐτυχεῖς εἰς τὰ σπίτια των».

Δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Τὸ θεωροῦμεν ὅμως παρήγορον σημεῖον καὶ ὡς ἔχον σχέσιν τινὰ μὲ τὴν ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν καταβαλλομένην ὑφ' ἡμῶν προσπάθειαν, διὰ τὴν διαμόρφωσιν ἑνὸς τοιούτου Συστήματος ζωῆς καὶ ἐργασίας, ὡς καρποῦ τῆς Ἐπιστήμης τῆς ὀργανώσεως, τὴν ὁποίαν ἀφορᾷ ἡ παροῦσα μελέτη. Εἴμεθα δὲ εὐτυχεῖς παρέχοντες ἐνταῦθα τὴν πληροφορίαν, ὅτι τὰ ἀπαραίτητα διὰ μίαν καλλιτέραν καὶ πληρέστερον ὠργανωμένην ζωὴν ἔργα συνεγράφησαν ἤδη καί τινα ἐκ τούτων ἐξεδόθησαν καὶ εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ὡς καὶ προηγουμένως εἴπομεν. Τὴν ἡμέραν δὲ καθ' ἣν θέλει καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐκδοθοῦν καὶ τὰ δώδεκα (12) ἐν ὅλῳ βιβλία (τόμοι), τὰ ὁποῖα ἀφιερώσαμεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, θέλομεν θεωρήσει ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, τὴν ἀποστολήν μας ἐκπληρωθεῖσαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου διέλευσίν μας ὄχι ματαίαν... [1].

Δίδουσα τὸ Σύστημα αὐτὸ ζωῆς καὶ ἐργασίας εἰς τὸν κόσμον ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη, συμβάλλει ἀναμφιβόλως εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ συνεπῶς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εὐτυχίας της. Διότι

1. Ὅπως εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, ὅπου παρεθέσαμεν τὰ περιεχόμενα τῶν βιβλίων ἢ τόμων τούτων, πέντε (5) ἀφοροῦν τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τοῦ ἐνηλίκου ἀνθρώπου, τρία (3) τὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τέσσαρα (4) τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς τῶν νέων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

δὲν πρόκειται περὶ θεωρητικῆς καὶ ἀφηρημένης γνώσεως, ἀλλὰ περὶ πρακτικῆς διδασκαλίας, δυναμένης νὰ τυγχάνῃ ἐφαρμογῆς εἰς τὸν πρακτικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Νὰ χαράζῃ κατευθύνσεις δηλαδὴ καὶ νὰ δίδῃ λύσεις εἰς τὰ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ὑποδεικνύουσα τὸν τρόπον πραγματοποιήσεως τῶν ἑκάστοτε ἐπιδιωκομένων σκοπῶν δι' ἀναλόγου ὀργανώσεως. Νὰ παρέχῃ ἑπομένως εἰς ὅλους εὐκαιρίας καὶ δυνατότητας διὰ χρήσιμον, γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον.

Αἱ παρεχόμεναι διὰ τοῦ ἡμετέρου «Συστήματος ζωῆς» ἢ «'Επιστήμης τῆς ζωῆς», ἂν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ ὅρος οὗτος, δὲν εἶναι ἴσως ὅλαι νέαι, διὰ πρώτην φορὰν ὑφ' ἡμῶν παρουσιαζόμεναι. Διότι ὅπως καὶ προηγουμένως ἐσημειώσαμεν, εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διαφόρους κλάδους τῆς γνώσεως (γενικὰς ἢ εἰδικὰς ἐπιστήμας). Τὸ νέον ἔγκειται εἰς τὴν περισυλλογήν των, τὴν ἐπεξεργασίαν των διὰ προσθηκῶν καὶ ἀφαιρέσεων καὶ τὴν διαμόρφωσιν των εἰς ἑνιαῖον σύνολον.

'Απὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ διαμορφωθὲν «Σύστημα ζωῆς» ὁμοιάζει μὲ μίαν οἰκοδομήν. Διότι ὅπως τὰ ὑλικὰ μὲ τὰ ὁποῖα κτίζεται αὕτη ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν δύνανται μόνα των ν' ἀποτελέσουν οἰκοδόμημα, οὕτω συμβαίνει καὶ μὲ τὴν γνῶσιν ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς. "Ανευ τοῦ ἁρμοδίου νὰ τὰ ἐπεξεργασθῇ, νὰ τὰ μορφοποιήσῃ καὶ νὰ τὰ παρουσιάσῃ ὡς ἑνιαῖον σύνολον, δὲν προσφέρονται πρὸς οἰκοδομήν. "Οσον εἶναι ἑπομένως δημιουργικὸν τὸ ἔργον τοῦ οἰκοδόμου, ἄλλο τόσον εἶναι καὶ τὸ ἰδικόν μας «Σύστημα ζωῆς».

Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν τὴν γνώμην, ὅτι παρουσιάζομεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κάτι τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεων. Διότι πολλοὶ εἶναι ἀσφαλῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐμπνεόμενοι ἀπὸ διαφόρους τῆς ἰδικῆς μας κοσμοθεωρίας καὶ ἀκολουθοῦντες συνεπῶς εἰς τὴν ζωήν των ἄλλους δρόμους, μέλλουν νὰ τὸ ἀρνηθοῦν καὶ νὰ τὸ καταδικάσουν ἴσως ὡς ἀνάξιον προσοχῆς. 'Αλλ' αὐτὸ μᾶς εἶναι ἀδιάφορον. 'Ημεῖς κάμνομεν ἁπλῶς τὴν ἀρχὴν καὶ χαράζομεν μίαν κατεύθυνσιν. "Αλλοι, ἱκανώτεροι μας καὶ μὲ περισσότερα ἐφόδια καὶ προσόντα τῶν ἰδικῶν μας, ἂς ἔλθουν νὰ τὴν συμπληρώσουν καὶ νὰ δώσουν περισσότερα καὶ καλλίτερα στοιχεῖα.

2. 'Η πληρεστέρα κατάρτισις τῶν ἐπιστημόνων.

"Αλλο ἀποτέλεσμα ἐκ τῶν ἐφαρμογῶν τῶν προτάσεων τῆς 'Οργανωτικῆς ἐπιστήμης μέλλει ἀσφαλῶς νὰ εἶναι ἡ πληρεστέρα κατάρτισις τῶν ἐπιστημόνων, ἤτοι τῶν ἀποφοιτώντων ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰς λοιπὰς σχολὰς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Διότι μὲ τὴν εἰς αὐτοὺς διδασκαλίαν καὶ ὀργανωτικῶν μαθημάτων πρόκειται οὗτοι νὰ λαμβάνουν, παραλλήλως πρὸς τὰς πολυετεῖς εἰδικὰς σπουδάς των, καὶ γενικὴν μόρφωσιν, ἀναγκαίαν διὰ χρήσιμον, γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον, τὴν ὁποίαν στεροῦνται σήμερον.

'Αλλὰ τί ἀκριβῶς, ἐρωτᾶται, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λείπει ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας σήμερον, καὶ τὸ ὁποῖον πρόκειται οὗτοι ν' ἀποκτοῦν διὰ τῆς προσθήκης ὀργανωτικῶν μαθημάτων ;

'Απαντῶντες εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν διστάζομεν καθόλου νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀποφοίτους τῶν διαφόρων σχολῶν ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ὄχι βεβαίως μόνον τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ὅλου τοῦ κόσμου, ἀπουσιάζει ἡ συνθετικὴ κατάρτισις. Ἕνεκα τούτου οὗτοι ἀποδίδονται εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ εἰδικότητας μέν, ἀλλὰ μονομερῶς καταρτισμένοι καὶ συνεπῶς ἀνίκανοι διὰ καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων.

Πράγματι τὰ Πανεπιστήμια, τὰ Πολυτεχνεῖα, καὶ αἱ πάσης ἄλλης φύσεως καὶ κατηγορίας σχολαὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἱδρύματα εἰδικῆς κυρίως ἐκπαιδεύσεως καὶ ὄχι γενικῆς μορφώσεως καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς καταρτίσεως. Διότι πιστεύεται ὅτι ἡ τελευταία αὐτὴ κατάρτισις γίνεται εἰς τὰ Γυμνάσια, τὰ Λύκεια καὶ τὰ λοιπὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως. Οὕτω αἱ σχολαὶ ἀνωτάτης παιδείας ἀποδίδουν νομικούς, φιλολόγους, θεολόγους, ἰατρούς, μηχανικούς, οἰκονομολόγους κλπ. ὄχι ὅμως γενικῶς μορφωμένους ἀνθρώπους καὶ συνθετικῶς καταρτισμένους ἐπιστήμονας. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν οὗτοι εἶναι μὲν ἱκανοὶ ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ζητήματα τῆς εἰδικότητός των, ἀλλὰ πάντως ὄχι ἐπαρκῶς μορφωμένοι διὰ ν' ἀντιμετωπίζουν, μὲ καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.

'Η ἀντίληψις ὅτι ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ κατάρτισις καὶ ἡ συνθετικὴ μόρφωσις γίνεται εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης παιδείας, εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ἐσφαλμένη. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὰ σχολεῖα αὐτὰ μόνον ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ κατάρτισις καὶ ἡ γενικὴ μόρφωσις. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη ἑπομένως νὰ συνεχίζεται αὕτη καὶ εἰς τὰς σχολὰς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδίκευσιν, μέχρι πέρατος τῶν σπουδῶν των, ὁπότε μέλλει ἀσφαλῶς κάτι νὰ γίνῃ.

Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἐπιβάλλεται τὸ μέτρον τοῦτο. 'Ως κυριώτεροι ὅμως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν δύο, ἤτοι : Πρῶτον τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης παιδείας στοιχεῖα μόνον ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως παρέχονται, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαρκοῦσαν εἰδίκευσιν εἰς ἀνωτάτας σχολὰς λησμονοῦνται καὶ χάνονται. Καὶ δεύτερον τὸ ὅτι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ διδάσκονται εἰς νεαροὺς ἐφήβους, οἱ ὁποῖοι διέρχονται τὴν κρίσιμον ἡλικίαν καὶ ἑπομένως φυσικὸν εἶναι νὰ μὴ δύνανται νὰ τὰ συγκρατοῦν καὶ νὰ ἐμβαθύνουν εἰς αὐτά. Διὰ τοῦτο ἡ γενικὴ μόρφωσις ὀφείλει νὰ συνεχίζεται καὶ εἰς τὰς ἀνωτάτας σχολάς, παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδίκευσιν, νὰ εἶναι δὲ ὁμοιόμορφος δι' ὅλους. Νὰ ὑπάρχῃ δηλαδὴ ἕνας κύκλος σπουδῶν, ὃν νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ παρακολουθοῦν πάντες οἱ φοιτηταί, ὅλων τῶν ἀνωτάτων σχολῶν. Διότι οἱ σπουδασταὶ τῶν σχολῶν τούτων διελθόντες τὴν κρίσιμον ἡλικίαν, εἶναι πλέον ὥριμοι διὰ εὐρυτέραν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν. 'Ο

κύκλος δὲ οὗτος τῶν γενικῶν μαθημάτων, προτείνομεν νὰ εἶναι τὰ ὀργανωτικά, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς των εἰς τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της.

Ἕνας ἄλλος σπουδαῖος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται ἡ μεγάλη αὐτὴ μεταρρύθμισις, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι μὲ τὸν συνεχιζόμενον καταμερισμὸν τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἐπιστήμης εἰς πλῆθος εἰδικῶν ἢ ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, βαδίζομεν ὁλοταχῶς πρὸς τὴν ἀποβλάκωσιν, τρόπον τινά, τῶν συνεχῶς καὶ περισσότερον εἰδικευομένων ἐπιστημόνων. Διότι ἡ διαρκὴς εἰδίκευσις, χωρὶς παράλληλον γενικὴν μόρφωσιν τῶν εἰδικῶν, δημιουργεῖ τοὺς ἐξημμένους ἠμιμαθεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Πράγματι ἡ διαρκὴς παραγωγὴ εἰδικῶν ἀκόμη καὶ διὰ τὰ μηδαμινότερα τῶν πραγμάτων, ἔχει ἤδη καὶ μέλλει ἀσφαλῶς νὰ ἔχῃ περισσοτέρας τραγικὰς συνεπείας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐπιστήμης εἰς πολλὰς ἐπὶ μέρους εἶχε βεβαίως σκοπὸν τὴν εἰδίκευσιν καὶ τὸν καταρτισμὸν εἰδικῶν διὰ κάθε κλάδον τῆς γνώσεως ἐπιστημόνων. Πλὴν ὅμως συνεχιζόμενος ἀκαταπαύστως καὶ ἐξιχθεὶς μέχρις ἐπουσιωδῶν κατατμήσεων, ὁδηγεῖ εἰς ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Διότι ἔχομεν μὲν σήμερον εἰδικοὺς ἐπὶ λεπτομερειακῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, πλὴν ὅμως οὗτοι στεροῦνται γενικῆς μορφώσεως καὶ συνεπῶς εἶναι ἀκίνανοι διὰ καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων.

Τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι ἡ συνεχὴς εἰδίκευσις καὶ ὁ καταμερισμὸς ἀποδίδει μὲν εἰδικούς, κατέχοντας ἄριστα ἴσως τὰ ζητήματα τοῦ κλάδου των, συγχρόνως ὅμως τοὺς ἀποξενώνει ἀπὸ τὰ γενικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἕνεκα τούτου οἱ «εἰδικοὶ» οὗτοι δὲ παρουσιάζονται ξένοι μόνον πρὸς τὰ γενικὰ ζητήματα, ἀλλὰ συχνὰ ἀγνοοῦν καὶ ἐκεῖνα τῶν ὑποδιαιρέσεων τοῦ ἰδίου ἐπιστημονικοῦ κλάδου τὸν ὁποῖον ἐσπούδασαν. Οὕτω οἱ εἰδικοὶ ἰατροὶ ἑνὸς κλάδου τῆς ἰατρικῆς λ.χ. εἶναι ξένοι πρὸς τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἰδίας ἐπιστήμης καὶ ἀνίκανοι νὶ ἀντιμετωπίζουν τὰ ζητήματα αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει μὲ τοὺς νομικούς, τοὺς φιλολόγους, τοὺς θεολόγους, τοὺς τεχνικοὺς κλπ.

Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι νὰ ἔχουν οἱ εἰδικοὶ οὗτοι νηπιώδεις συχνὰ ἀντιλήψεις ἐπὶ τῶν γενικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Μεταδιδόμεναι δὲ αὗται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, προκαλοῦν τὴν σύγχισιν καὶ τὸ χάος, τὴν πνευματικὴν ἀνισορροπίαν, τὴν ἠλιθιότητα, καὶ ἐν γένει τὴν ἀνεπάρκειαν, τῆς ὁποίας συνέπεια εἶναι ἡ καταβαράθρωσις τῶν ἀνθρωπίνων ἱδανικῶν... Διότι ὁ κόσμος πού τοὺς ἀκούει ἢ καὶ τοὺς βλέπει νὰ διαπρέπουν εἰς ἕνα ἐπιστημονικὸν κλάδον, τοὺς θεωρεῖ ἐξ ἴσου «διαπρεπεῖς» καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα: Καὶ φυσικὰ ἀσπάζεται τὴν γνώμην καὶ τοὺς ἀκολουθεῖ, διότι δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἐλέγξῃ τὰς βλακείας των...

Δὲν εἶναι μόνον ἰδική μας ἡ γνώμη αὐτή. Τὸ γεγονὸς ἐσημείωσεν ἤδη πρὸ τοῦ β΄ παγκοσμίου πολέμου καὶ ὁ παγκοσμίου φήμης Γαλλο-Ἀμερικανὸς

βιολόγος Alexis Carrel, εἰς τὸ ἔργον του : L'homme cet inconnu [1] καθὼς καὶ ἄλλοι. Οὕτω τὸ πρόβλημα ἐτέθη μὲν ἔκτοτε, ἀλλὰ δὲν ἀντιμετωπίσθη εἰσέτι, καίτοι ἡ εἰδίκευσις καὶ ὁ κατακερματισμὸς τῆς ἐπιστήμης ἔλαβεν ἔκτοτε τεραστίας διαστάσεις. Ἴσως διότι δὲν προετάθη πρακτικὸς τρόπος ἀντιμετωπίσεως τούτου ἢ δι' ἄλλους λόγους.

Ἀλλ' ὅτι δὲν ἔγινε τότε, εἶναι νομίζομεν καιρὸς καὶ πρέπει ν' ἀρχίσῃ νὰ γίνεται ἤδη, ὁπότε τὸ πρᾶγμα ἐπιβάλλεται ν' ἀπασχολήσῃ τοὺς ἁρμοδίους, δεδομένου ὅτι ἔχει πλέον ὡριμάσει. Ὡς συμβολὴ δὲ εἰς τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως ἂς θεωρηθῇ, ἂν ἀξίζῃ κάτι, καὶ ἡ παροῦσα πρότασις. Διότι ἂν ἀφεθοῦν τὰ πράγματα νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν δρόμον των, μοιραίως μίαν ἡμέραν μέλλει νὰ ἔλθῃ τὸ ἀναπόφευκτον, ἤτοι ἡ παρακμὴ καὶ ἡ χρεωκοπία τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Πῶς πρέπει ὅμως ν' ἀντιμετωπισθῇ τὸ ζήτημα ; Ἐρωτᾶται. Βεβαίως ὄχι δι' ἀποκλεισμοῦ τοῦ διαρκοῦς καταμερισμοῦ τῆς ἐπιστήμης. Διότι ὁ καταμερισμὸς καὶ ἡ εἰδίκευσις εἶναι κατ' ἀρχὴν χρήσιμος καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὅπως καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ὁπουδήποτε ἄλλου δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ὑπὸ ἕνα ὅμως ὅρον : Μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται δηλαδὴ ἑκάστοτε τρόπος συνδέσεως τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον. Διότι τότε μόνον ὁ καταμερισμὸς ἀποβαίνει καρποφόρος. Ἄλλως καθίσταται ἐπιβλαβὴς ἢ τουλάχιστον εἶναι ἀνάξιος προσοχῆς καὶ πρακτικῆς σημασίας.

Διὰ νὰ γίνῃ τὸ πρᾶγμα καλλίτερον ἀντιληπτόν, ἂς φέρωμεν ἕνα παράδειγμα. Ἔστω λ.χ. μία βιομηχανία κατασκευῆς αὐτοκινήτων. Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἐκεῖ κάθε ἐργάτης ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς ἐργαλείου, ἢ τεμαχίου τοῦ αὐτοκινήτου, παράγει δὲ συνεχῶς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Τὸ τεμάχιον ὅμως ἢ τὸ ἐργαλεῖον ποὺ παράγει, τότε μόνον εἶναι χρήσιμον, ὅταν συνδεόμενον πρὸς ἄλλα τεμάχια, τὰ ὁποῖα κατασκευάζουν ἄλλοι ἐργάται τοῦ ἰδίου ἐργοστασίου, ἀποτελεῖ τὸ αὐτοκίνητον. Ἄλλως εἶναι ἄχρηστον...

Ὅ,τι συμβαίνει ὅμως μὲ τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας εἰς μίαν βιομηχανίαν αὐτοκινήτων, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας βιομηχανίας, τὸ ἴδιον ὀφείλει νὰ γίνεται καὶ μὲ τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐπιστήμης... Εἶναι δηλαδὴ ἀνάγκη συνδέσεως τῆς συνεχῶς καταμεριζομένης καὶ ἀποτελούσης τοὺς διαρκῶς αὐξανομένους κλάδους τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν μὲ τὴν μίαν, ἐνιαίαν καὶ ἀδιαίρετον ἐπιστήμην... Διότι οὕτω μόνον ἀπαρτίζεται τὸ ὅλον, καὶ συνεπῶς ἔχει ἀξίαν ἡ ἐπιστήμη. Ἄλλως, ἂν δηλαδὴ ἀφεθῇ εἰς τὸ συνεχῆ καταμερισμόν, χωρὶς οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες νὰ εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀντιλαμβάνωνται τὰ γενικὰ ζητήματα εἶναι ἄχρηστοι...

Κατὰ ποῖον ὅμως τρόπον ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ σύνθεσις, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ εἰδικοὶ εἰς τὰς διαφόρους ὑποδιαιρέσεις τῆς ἐπιστήμης, νὰ διατηροῦν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδιαιρέτου αὐτῆς, ν' ἀποκτοῦν γενικὴν μόρφωσιν καὶ νὰ σχηματί-

1. Paris, Plon, 1937. Τοῦ ἔργου ὑπάρχει καὶ Ἑλληνικὴ μετάφρασις.

ζουν καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων ; Ἐρωτᾶται. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι, ὀφείλει δηλαδὴ νὰ εἶναι καθ' ἡμᾶς : Μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὀργανωτικῶν μαθημάτων εἰς τοὺς σπουδαστὰς ὅλων τῶν ἀνωτάτων σχολῶν, παραλλήλως πρὸς ἐκεῖνα τῶν εἰδικῶν σπουδῶν των. Διότι τὰ μαθήματα τῶν ἐπὶ μέρους ὀργανωτικῶν ἐπιστημῶν περιέχουν στοιχεῖα ἀπὸ πολλὰς εἰδικὰς ἐπιστήμας, εἶναι χρήσιμα εἰς τὸν πρακτικὸν βίον καὶ ἐπομένως φωτίζουν καὶ εὐρύνουν τὸ πνεῦμα των. Κατὰ τὸν τρόπον δὲ αὐτὸν τοὺς βοηθοῦν ν' ἀποκτοῦν γενικὴν μόρφωσιν νὰ σχηματίζουν καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς ἐμποδίζουν νὰ κλείωνται εἰς τὰ στενὰ πλαίσια τῶν ὑαλίνων πύργων τῆς εἰδικότητός των καὶ νὰ ἔχουν μεσάνυκτα διὰ τὰ ἄλλα ζητήματα.

Μερικὰ παραδείγματα μέλλουν ἀσφαλῶς νὰ καταστήσουν τὸ πρᾶγμα περισσότερον σαφές. Ὅπως εἴπομεν τὰ ὀργανωτικὰ μαθήματα περιλαμβάνουν ἐνώσεις πολιτικῆς οἰκονομίας, παιδαγωγικῆς, κοινωνιολογίας, ἠθικῆς. ὑγιεινῆς, πρακτικῆς διδασκαλίας, φιλοσοφίας κλπ. Εἰς τὰ σχολεῖα δὲ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως μόνον ἐλάχιστα τινὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν κλάδων τούτων τῆς γνώσεως διδάσκονται καὶ μάλιστα ὄχι ἐξ ὅλων. Εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἐξ ἄλλου, ὅπου αἱ σπουδαὶ εἶναι εἰδικαί, οἱ κλάδοι αὐτοὶ διαμοιράζονται καὶ χωρίζονται κατὰ εἰδικότητας, διὰ νὰ διδαχθοῦν εἰς τὰς διαφόρους σχολάς.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ πολιτικὴ οἰκονομία λ.χ. διδάσκεται εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς νομικῆς ἐν ᾧ εἶναι χρήσιμος καὶ εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἄλλων σχολῶν. Ἡ παιδαγωγικὴ συγκεκριμένως δὲ τὰ περὶ χαρακτῆρος, διδάσκονται μόνον εἰς τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς θεολόγους, ἐν ᾧ εἶναι χρήσιμα καὶ εἰς τὰς ἄλλας κατηγορίας καὶ εἰδικότητας τῶν σπουδαστῶν. Ἡ ἠθικὴ διδάσκεται μόνον εἰ τοὺς θεολόγους, ἐν ᾧ εἶναι χρήσιμος εἰς ὅλους τοὺς φοιτητάς. Ἡ ὑγιεινὴ διδάσκεται μόνον εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ἐν ᾧ εἶναι ἀπαραίτητος εἰς πάντας. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ ἀρκετοὺς ἄλλους κλάδους τῆς γνώσεως, οἵτινες ἀποτελοῦν ἐπὶ μέρους ἐπιστήμας, καὶ αἱ ὁποῖαι διδάσκονται εἰς ὡρισμένους μόνον σπουδαστὰς ἀνωτάτων σχολῶν, ἐν ᾧ αἱ γνώσεις των ἀναγκαιοῦν εἰς ὅλους. Τοιαῦται εἰδικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι ἡ φιλοσοφία, διὰ ὡρισμένα στοιχεῖα, ἡ ψυχολογία, ἡ κοινωνιολογία, ἡ ἀπολογητική, αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου κ.ἄ.

Ἡ παράλειψις τῆς διδασκαλίας ὡρισμένων στοιχείων τῶν εἰδικῶν τούτων κλάδων τῆς γνώσεως εἰς ὅλους τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἀνωτάτων σχολῶν, ἐν ᾧ εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀναγκαιότατα, οἱανδήποτε ἐπιστήμην καὶ ἂν σπουδάζουν, ἀποτελεῖ λάθος μέγα. Καὶ ὄχι μόνον λάθος, ἀλλὰ καὶ σφάλμα, μὲ ὀδυνηρὰς καὶ ἐπιζημίας συνεπείας εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Διότι ἀποδίδει μὲν εἰς τὴν κοινωνίαν εἰδικοὺς ἐπιστήμονας (νομικούς, φιλολόγους, θεολόγους, ἰατρούς, φυσικούς, τεχνικούς, κ.ἄ.), ἀλλὰ στερουμένους γενικῆς μορφώσεως ἀνθρώπους.

Δὲν ἀναπληροῦται δὲ ἡ ἡμιμάθεια αὐτὴ ἀπὸ τίποτε, οὔτε συμπληρώνεται

εἰς τὸν μετέπειτα βίον τῶν ἐπιστημόνων, ὅπως εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις. Διότι ὅσοι ἐκ τούτων ἔχουν ἔφεσιν διὰ περαιτέρω μάθησιν — διότι πολλοὶ στεροῦνται τῆς ἐφέσεως αὐτῆς καὶ παραιτοῦνται τῆς περαιτέρω ἐπαφῆς μὲ τὰ βιβλία—ἀσχολοῦνται μὲ μελέτας τῆς εἰδικότητός των... Οὕτω διαπρέπουν μὲν ἴσως εἰς αὐτήν, ὅπως καὶ προηγουμένως εἴπομεν, ἀλλὰ παραμένουν πολὺ ὀπίσω εἰς τὰ γενικὰ ζητήματα καὶ τὴν καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων...

Κάτι πρέπει νὰ γίνῃ ἐπομένως, διὰ νὰ ἐκλείψῃ ἡ μεγάλη αὐτὴ παράλειψις, νὰ γεφυρωθῇ τὸ χάσμα καὶ νὰ συμπληρωθῇ τὸ κενόν. Καὶ τὸ κάτι αὐτὸ εἶναι ἡ διδασκαλία ὡρισμένων μαθημάτων γενικῆς μορφώσεως καὶ εἰς τὰς ἀνωτάτας σχολάς, πρὸς συνέχισιν τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς καταρτίσεως τῶν σπουδαστῶν τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν. Οὕτω παραλλήλως πρὸς τὸν καταρτισμὸν των ὡς ἐπιστημόνων, θὰ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ γενικὴ μόρφωσις αὐτῶν, συμπληρουμένων τῶν κενῶν τὰ ὁποῖα ἀφήνει ἡ διδασκαλία εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, τὰ ὁποῖα συνήθως εἶναι πολλὰ καὶ μεγάλα. Κατὰ συνέπειαν θὰ γίνεται ἡ πληρεστέρα κατάρτισις τῶν ἐπιστημόνων, περὶ τῆς ὁποίας ἔγινε λόγος προηγουμένως.

Θὰ ἐρωτηθῇ ὅμως ἴσως εἰς τὸ σημεῖον αὐτό : Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατὴ καὶ εὔκολος ἡ γενικὴ μόρφωσις τῶν ἐπιστημόνων ; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντῶμεν προκαταβολικῶς : Μὲ τὴν προσθήκην εἰς κάθε Πανεπιστήμιον ἢ ἄλλο ἵδρυμα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως μιᾶς Σχολῆς Ὀργανωτικῶν Ἐπιστημῶν (Ἰνστιτοῦτον Ὀργανωτικῆς θὰ ἐλέγομεν), εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτοῦν οἱ σπουδασταὶ ὅλων τῶν ἄλλων σχολῶν. Διότι ἡ Σχολὴ αὐτὴ δὲν πρόκειται ν' ἀποδίδῃ εἰδικοὺς ἐπιστήμονας, ἀλλὰ νὰ παρέχῃ γενικὴν μόρφωσιν εἰς τοὺς ἀποφοιτοῦντας ἀπὸ τὰς ἄλλας σχολάς, μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὀργανωτικῶν μαθημάτων.

Τὸ θέμα τοῦτο ὅμως χρειάζεται εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν, τὴν ὁποίαν ἐπιχειροῦμεν ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ.

4. Αἱ εἰδικαὶ Ὀργανωτικαὶ Σχολαί.

Αἱ εἰδικαὶ ὀργανωτικαὶ σχολαί, (Ἰνστιτοῦτα Ὀργανωτικῶν Ἐπιστημῶν, ὅπως τὰ ἀποκαλοῦμεν) διὰ τὰς ὁποίας ἔγινε λόγος καὶ προηγουμένως, μέλλει νὰ εἶναι ἄλλο ἀποτέλεσμα τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης. Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν κάπως εὐρύτερα τὸ ζήτημα τοῦτο ἤδη.

Τί πρόκειται νὰ εἶναι αἱ σχολαὶ αὐταὶ καὶ πῶς νὰ λειτουργοῦν ; Ἐρωτᾶται. Ποίους πρέπει νὰ δέχωνται δηλαδὴ ὡς σπουδαστὰς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία ;

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ εἴπομεν ἤδη ὀλίγας λέξεις. Αἱ σχολαὶ αὗται (τὰ Ἰνστιτοῦτα Ὀργανωτικῶν Ἐπιστημῶν δηλαδή), ὀφείλουν καθ' ἡμᾶς νὰ εἶναι ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, αὐτοτελῶς μὲν λειτουργοῦντα, ἀλλὰ πάντως συνδεδεμένα μὲ τὰ Πανεπιστήμια. Νὰ ἔχουν δὲ ἕνα ἐπιτελεῖον καθηγη-

τῶν, ἱκανῶν νὰ διδάσκουν ὡρισμένα μαθήματα γενικῆς μορφώσεως, ἀναγκαῖα εἰς ὅλους τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους, μὲ κοσμήτορας, γραμματείαν κλπ. ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ ὅλας τὰς σχολὰς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Τὰ μαθήματα δὲ αὐτὰ πρέπει νὰ κατανέμωνται εἰς μίαν τετραετίαν ἤτοι ὅσον χρόνον διαρκοῦν αἱ σπουδαὶ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀνωτάτας σχολὰς κατὰ κανόνα.

Εἰς τὰ 'Ινστιτοῦτα αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ φοιτοῦν οἱ σπουδασταὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀνωτάτων σχολῶν, ἀσχέτως εἰδικότητος. Εἴτε δηλαδὴ πρόκειται περὶ φοιτητῶν τῆς νομικῆς, τῆς φιλολογίας, τῆς ἰατρικῆς, τῶν πολυτεχνείων κλπ. Ὄχι ὅμως μετὰ τὴν λῆξιν τῶν σπουδῶν των εἰς τὰς σχολὰς τῆς εἰδικότητός των, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκεῖ φοίτησίν των, κατὰ χρόνον ὁρισθησόμενον κατὰ τρόπον μὴ παρεμποδίζοντα τὴν κυρίαν ἐπιστημονικήν των ἐκπαίδευσιν. Ἡ διδασκαλία δηλαδὴ εἰς τὰ 'Ινστιτοῦτα τῶν 'Οργανωτικῶν 'Επιστημῶν νὰ γίνεται εἰς χρόνον καθ' ὃν οἱ φοιτηταὶ νὰ μὴ εἶναι ἀπησχολημένοι μὲ τὴν παρακολούθησιν τῶν μαθημάτων τῆς ἐπιστήμης των.

Ἡ παρακολούθησις τῶν μαθημάτων τῶν 'Ινστιτούτων ὀφείλει νὰ εἶναι ἀπαραίτητος, τόσον διὰ τὰς τμηματικὰς, ὅσον καὶ διὰ τὰς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεις τῶν σπουδαστῶν. Μὲ μίαν μόνον διαφοράν, τὴν ἑξῆς: 'Εὰν εἰς τὰ 'Ινστιτοῦτα 'Οργαντικῶν 'Επιστημῶν διδάσκεται ἡ ὑγιεινὴ λ.χ. νὰ μὴ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τὴν διδάσκωνται ἐκ νέου καὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς, δεδομένου ὅτι παρακολουθοῦν τὸ μάθημα τοῦτο εἰς τὰς ἰατρικὰς σχολάς. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ λεχθῇ διὰ τοὺς φοιτητὰς τῆς νομικῆς, ἐφόσον οὗτοι διδάσκονται τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν ἢ καὶ ἄλλα μαθήματα, τὰ ὁποῖα μέλλουν τυχὸν νὰ διδάσκωνται εἰς τὰ 'Ινστιτοῦτα. 'Ομοίως δι' ὡρισμένα μαθήματα τὰ ὁποῖα διδάσκονται οἱ θεολόγοι, οἱ φιλόλογοι, καὶ ἄλλοι, ἐφόσον ταῦτα μέλλουν νὰ διδάσκωνται καὶ εἰς τὰ 'Ινστιτοῦτα 'Οργανωτικῶν 'Επιστημῶν.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἕκαστος σπουδαστὴς μιᾶς ἐπιστήμης μὲ τὴν λῆξιν τῶν ἐπιστημονικῶν του σπουδῶν μέλλει ν' ἀποκτᾶ αὐτομάτως καὶ γενικὴν μόρφωσιν καὶ νὰ ἔχῃ συνθετικὴν κατάρτισιν. Νὰ συμπληρώνῃ ἑπομένως τὰ κενά, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀφήνουν τόσον ἡ μέση ἐκπαίδευσις, ὅσον καὶ αἱ εἰδικαί του σπουδαὶ μιᾶς ἐπιστήμης. Οὕτω θὰ ἔχωμεν τὸν ἰατρὸν ὀργανωτὴν, τὸν φιλόλογον τοιοῦτον, τὸν νομικόν, τὸν μηχανικόν, τὸν θεολόγον-ὀργανωτὴν κ.ο.κ. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες νὰ καθίστανται ἁρμόδιοι καὶ ἱκανοί: τὸ μὲν νὰ ὀργανώνουν καὶ νὰ διευθύνουν καλῶς τὴν ἰδίαν των ζωὴν εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις της. Τὸ δὲ νὰ ἐκπληρώνουν ἐπιτυχῶς τὰ καθήκοντά των εἰς οἱανδήποτε θέσιν τῆς δημοσίας ζωῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς δράσεως ἤθελον τυχὸν κληθῇ νὰ ὑπηρετήσουν.

Τρεῖς κυρίως λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν προτεινομένην μεγάλην μεταρρύθμισιν: Ἡ ἀνάγκη τῆς πληρεστέρας καταρτίσεως τῶν ἐπιστημόνων, ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ συνεχοῦς καταμερισμοῦ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἀναγκαιότης τῶν ὀργανωτικῶν σπουδῶν διὰ τὸν πρακτικὸν βίον.

5. 'Οργανωταί, οἱ νέοι ἐπιστήμονες τοῦ μέλλοντος.

Ἕτερον ἀξιόλογον ἀποτέλεσμα τῶν ἐφαρμογῶν τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης μέλλει νὰ εἶναι ἡ ἐμφάνισις τῶν ὀργανωτῶν, ὡς εἰδικῶν ἐπιστημόνων, τῶν ὁποίων τόσην ἀνάγκην ἔχει ἡ σύγχρονος ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἤδη τὸ ζήτημα τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἤδη ὁμιλήσει καὶ πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, εἰς εἰδικὸν ἄρθρον μας, τὸ ὁποῖον ἐμνημονεύσαμεν προηγουμένως.

Τί εἴδους ἐπιστήμονες μέλλουν νὰ εἶναι οἱ ὀργανωταί ; Ποῖα χαρακτηριστικὰ πρόκειται νὰ ἔχουν καὶ εἰς τί συνίσταται ἡ ἀποστολή των ; Ποίας δὲ ὑπηρεσίας μέλλουν νὰ προσφέρουν ; Καὶ πῶς δὲν ὑπάρχουν ἤδη ὀργανωταί, ἀφοῦ εἷς τε τὴν ἰδιωτικὴν δρᾶσιν—τὴν ἐπαγγελματικὴν κυρίως — ἀλλὰ καὶ τὴν δημοσίαν ζωὴν ὑπάρχει ἤδη ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴ ὀργάνωσις ; Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀνάλογα ἐρωτήματα μέλλουν ἴσως νὰ μᾶς ἀπευθυνθοῦν. Ἂς προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ διασαφίσωμεν κἄπως τὰ ζητήματα αὐτά.

Καὶ ἐν πρώτοις ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τῶν ἐπιστημόνων-ὀργανωτῶν, οὗτοι δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἐπιστήμονας, μέλλοντες νὰ κατέλθουν ἀπὸ τὸν Ἄρην ἢ ἄλλον τινὰ πλανήτην... Δὲν φανταζόμεθα δηλαδὴ ὅτι μέλλουν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰδικοὶ ἐπιστήμονες 'Οργανωταί, σπουδάζοντες μόνον τὴν 'Οργανωτικὴν 'Επιστήμην. Θὰ εἶναι κατ' ἀρχὴν τοὐλάχιστον καὶ διὰ μίαν σειρὰν ἐτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακράν, οἱ ἴδιοι οἱ σημερινοὶ ἐπιστήμονες. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι οὗτοι μέλλουν νὰ ὑποχρεοῦνται καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ὀργανωτικῶν μαθημάτων. Οὕτω θὰ ἔχωμεν, ὅπως καὶ προηγουμένως εἴπομεν, τοὺς ἰατροὺς-ὀργανωτάς, τοὺς νομικοὺς-ὀργανωτάς, τοὺς φιλολόγους-ὀργανωτάς, τοὺς θεολόγους-ὀργανωτάς, τοὺς μηχανικοὺς-ὀργανωτάς, κ.ο.κ. Εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον δυνατὸν νὰ προκύψῃ ἀνάγκη ἀποκλειστικῶν ὀργανωτικῶν σπουδῶν. Διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ ἄμεσον μέλλον ὅμως τὸ θεωροῦμεν ἀπίθανον.

Τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῶν ἐπιστημόνων-ὀργανωτῶν μέλλουν νὰ εἶναι : τὸ μὲν ἡ συνθετικὴ των κατάρτισις, ἡ ὁποία εἶναι σήμερον ἀνύπαρκτος, καὶ ἥτις πρόκειται νὰ τοὺς ἐπιτρέπῃ νὰ σχηματίζουν καθολικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα θ' ἀναλαμβάνουν νὰ διαχειρίζωνται. Τὸ δὲ ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἁρμοδιότης των νὰ συντελοῦν εἰς τὴν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της. Νὰ κατευθύνουν ἑπομένως ἐπιτυχῶς τὰς δυνάμεις, τὰ μέσα καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν ὁριζομένων σκοπῶν καὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὴ πρόκειται νὰ εἶναι, εἰς τὰς μεγάλας της βεβαίως γενικὰς γραμμὰς ἡ ἀποστολή των.

'Οργάνωσις βεβαίως ὑπάρχει σήμερον εἰς τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις

τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας ζωῆς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. Μάλιστα δὲ πολλαχοῦ ἔχει ἐξιχθῆ εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν τελειότητος. Ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ ὅμως νὰ πιστεύωμεν, ὅτι αὕτη εἶναι ἐντελῶς ἐμπειρική, μὴ στηριζομένη ἐπὶ ἐπιστημονικῶν κανόνων. Διότι ἐξαιρέσει τῆς Ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας (Rationalisation), ἡ ὁποία εἰσήχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τεχνικὰς τινας καὶ οἰκονομικὰς ἢ ἐμπορικὰς σχολὰς καὶ διδάσκεται ὡς ἐπιστήμη, ὡς καὶ προηγουμένως εἴπομεν, οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει. Καὶ ὁ κλάδος ὅμως οὗτος τῆς ὀργανωτικῆς διδάσκει στοιχεῖα ὀργανώσεως ἀναγκαῖα διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν κυρίως καὶ ὄχι δι' ἄλλον σκοπόν. Ἐ ᾧ οἱ Ὀργανωταὶ εἶναι ἀπαραίτητοι εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων.

Πράγματι ὀργανωταὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ πλαισιώνουν κάθε ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως, προκειμένου νὰ συνθέτουν τὸ οἰκοδόμημα εἰς τὸ ὁποῖον καταδαπανᾶται καὶ ἀναλοῦται σήμερον ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Ὀργανωταὶ μέλλουν νὰ μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῆς ζωῆς καὶ ν' ἀλλάξουν τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου. Διότι, τίποτε ὀλιγώτερον, τίποτε περισσότερον, οὗτοι πρόκειται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὅρων τῆς ζωῆς εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις της. Νὰ συμβάλλουν ἑπομένως ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας τάξεως πραγμάτων εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων ἑδραίωσιν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Πάντα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμᾶς σημαίνει, εἰμὴ ὅτι οἱ Ὀργανωταὶ ὡς εἰδικοὶ ἐπιστήμονες τοῦ μέλλοντος προορίζονται νὰ ἐξαγάγουν τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ χάος, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος παραπαίει σήμερον, καὶ νὰ τὴν ὁδηγήσουν εἰς τὰς λεωφόρους τῆς ἀνωτέρας ζωῆς... Νὰ δημιουργήσουν ἑπομένως ἀπὸ ἕνα ἀνοργάνωτον σύνολον ὀργάνωσιν καὶ σήστημα ἁρμονίαν καὶ τάξιν καὶ νὰ δώσουν εἰς ὅλους, ἄτομα ὁμάδας ἔθνη, λαούς—εὐκαιρίας καὶ δυνατότητας διὰ χρήσιμον γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον... Διότι καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λείπει ἀπὸ τὸν παραπαίοντα κόσμον σήμερον. Ἀπόδειξις εἶναι αἱ διαρκεῖς ἀναταραχαί, αἱ ἐπαναστάσεις καὶ αἱ ἀνατροπαὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν λαῶν, τὰς ὁποίας καθημερινῶς σχεδὸν βλέπομεν ἢ ἀκούομεν ἐν ᾧ αὗται δὲν ἔχουν θέσιν εἰς τὴν καλῶς ὠργανωμένην ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῶν ἀνθρώπων.

Ἴσως ὅλ' αὐτὰ νὰ εἶναι, διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοὐλάχιστον, οὐτοπίαι καὶ ν' ἀποτελοῦν ἀπάτην τῆς σκέψεως καὶ πλάνας τῆς φαντασίας τοῦ γράφοντος... Νομίζομεν ἐν τούτοις ὅτι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι ὀφείλουν ν' ἀποβλέπουν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ λαοὶ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον... Διότι κάποτε πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ πρόκειται νὰ μείνῃ ἀπραγματοποίητον, δὲν δύναταί τις ν' ἀγνοήσῃ τὴν ἀρνητικήν

του τοὐλάχιστον ὠφέλειαν. Διότι τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐμπνέῃ, νὰ ἐλκύῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν, νὰ ἠλεκτρίζῃ τὰ πλήθη καὶ νὲ διδάσκῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς λαούς, ὅτι πέραν τοῦ νὰ τρώγουν, νὰ πίνουν καὶ νὰ διασκεδάζουν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, ἀνώτερα πράγματα εἰς τὸν κόσμον... Συνίστανται δὲ ταῦτα εἰς ἀγῶνας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν εὐγενῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων...

Ὁ κόσμος εἶχε, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ πάντοτε ἀνάγκην ἀνθρώπων ἱκανῶν καὶ προθύμων νὰ ἀγωνίζωνται καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ θυσιάζωνται διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἀνωτέρων καὶ εὐγενῶν ἰδανικῶν, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὁποίων ἀνήκει καὶ τὸ προμνημονευθέν. Τιμὴ καὶ δόξα ἑπομένως εἰς ἐκείνους ποὺ μέλλουν νὰ ἐπωμισθοῦν τὰς εὐθύνας καὶ ν' ἀναλάβουν τὸ μέγα καὶ δύσκολον ἔργον ποὺ ἐμνημονεύσαμεν, τὴν ἐπαύριον τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου. Οὗτοι δὲ δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας ὀργανωτάς, οἱ ὁποῖοι ἀργὰ ἢ γρήγορα πρόκειται νὰ κληθοῦν νὰ παίξουν τὸν ρόλον των. Διότι εἴτε σύμβουλοι ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ ὀργανισμῶν ἀναδειχθοῦν, εἴτε τὸ ἐλεύθερον στάδιον τοῦ ἐπιστήμονος-ὀργανωτοῦ ἀκολουθήσουν διὰ νὰ προσφέρουν τὰς ὀργανωτικὰς κατευθύνσεις καὶ συμβουλάς των, θὰ ἔχουν πάντοτε εὐρύτατον προορισμὸν νὰ ἐκπληρώσουν.

Οὕτω διαγραφομένη ἡ εὐρυτέρα ἀποστολὴ τῶν ἐπιστημόνων-ὀργανωτῶν τοῦ μέλλοντος, δὲν εἶναι πρᾶγμα μικρὸν καὶ ἀσήμαντον. Ἀποτελεῖ ἀντιθέτως, γεγονὸς μέγα, βαρυσήμαντον καὶ σπουδαῖον, τὴν ὑψίστην συμβολὴν τοῦ ὁποίου διὰ μία καλλιτέραν ζωὴν καὶ ἀνωτέραν τάξιν πραγμάτων εὐχόμεθα νὰ ἐκτιμήσουν ἐγκαίρως πάντες οἱ ἁρμόδιοι.

6. Ὠργανωμένη Ζωή.

Τέλος ἄλλο μέγα καὶ σπουδαῖον ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὰς ἐφαρμογὰς τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιστήμης εἶναι ἡ ὀργανωμένη εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις της ζωὴ καὶ δρᾶσις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἀλλ' ἂς προσπαθήσωμεν νὰ διαγράψωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ζωῆς αὐτῆς, ὅπως τὰ συλλαμβάνει ἡ φαντασία.

Τί πρόκειται νὰ ἐπιτευχθῇ συγκεκριμένως, ἂν ποτε ἡ ἀνθρωπότης φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ ὀργανώσῃ πλήρως τὴν ζωήν της : Ἐρωτᾶται. Πολλά, εἶναι ἡ ἀπάντησις. Πάρα πολλά. Ἰδοὺ δ' ἐλάχιστα τινὰ μόνον : Ἐν πρώτοις κάθε πρᾶγμα μέλλει νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν θέσιν του τὴν ὥραν ποὺ χρειάζεται, κάθε ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ τί θέλει καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ ἐνεργῇ, διὰ νὰ τὸ ἐπιτυγχάνῃ. Νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίζῃ καὶ πῶς νὰ τελειώνῃ καὶ νὰ βαδίζῃ σταθερῶς πρὸς τὸν σκοπόν του, μὲ αὐτοπεποίθησιν, θέλησιν, δύναμιν καὶ γνῶσιν, χωρὶς νὰ παραπαίῃ...

Οἱ ὑπάρχοντες σήμερον, πολιτικοί, οἰκονομικοὶ καὶ κοινωνικοὶ θεσμοὶ πρέπει ν' ἀρχίσουν βαθμηδὸν ἀντικαθιστάμενοι ἀπὸ ἄλλους, πληρέστερον

ὠργανωμένους καὶ συνεπῶς τελειοτέρους καὶ ὁ σκοπός των νὰ γίνῃ εὐρύτερος. 'Αντὶ δὲ ν' ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν κερδῶν καὶ ἄλλων ὑλικῶν ὠφελημάτων εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας καὶ τοὺς διευθύνοντας αὐτούς, πρόκειται νὰ ἐπιδιώκουν πρωτίστως τὴν προσφορὰν ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ συνόλου. Οἱ ἄνθρωποι μέλλουν νὰ γίνουν περισσότερον εὐσυνείδητοι, νὰ εἶναι πληρέστερον διαφωτισμένοι περὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν γεγονότων καὶ νὰ ἐκπληρώνουν παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ καθῆκον των...

'Η ἐπικράτησις ἀπολύτου τάξεως, συστήματος καὶ εὐγενοῦς καὶ ἀνωτέρας σκοπιμότητος εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων πρόκειται ν' ἀποτελέσῃ τὸν κανόνα, μὲ συνέπειαν τὴν ἐξαφάνισιν ἢ τοὐλάχιστον τὴν μείωσιν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς ματαιοφροσύνης, τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς κουφότητος. Κάθε κίνησις, ἐνέργεια ἢ δρᾶσις τῶν ἀνθρώπων θ' ἀποβλέπῃ εἰς ἀνωτέρους καὶ εὐγενεῖς σκοποὺς καὶ θὰ ἐπιφέρῃ τὰ ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένα ἀποτελέσματα, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ ἔδαφος θὰ εἶναι προετοιμασμένον...

Διὰ πᾶν ὅ,τι γίνεται, πρόκειται νὰ ὑπάρχουν σχέδια, προγράμματα καὶ προβλέψεις, ν' ἀκολουθῆται δὲ ὡρισμένη τακτική. 'Εν ὀλίγοις πρόκειται νὰ ὑπάρξῃ ὀργάνωσις καὶ σύστημα, ν' ἀποφεύγωνται τὰ ἄσκοπα καὶ τὰ περιττά, καὶ νὰ κυριαρχῇ ἡ εὐπρέπεια καὶ ἡ τάξις. Οἱ ἄνθρωποι μέλλουν ν' ἀναγνωρίζωνται ὡς ἀδελφοὶ μεταξύ των, νὰ εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε εἰλικρινεῖς καὶ νὰ παύσουν νὰ ψεύδωνται, νὰ εἶναι ἀκριβεῖς καὶ νὰ μὴ δίδουν ψευδεῖς ὑποσχέσεις, νὰ ὑπάρχῃ πλήρης σεβασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ ἐπίγνωσις τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου...

'Η δικαιοσύνη, ἐν συνεχείᾳ, μέλλει νὰ εἶναι εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ νὰ λειτουργῇ κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν. Οἱ ἄνθρωποι νὰ συνεργάζωνται ἁρμονικῶς μεταξύ των, οἱ χρησιμοποιοῦντες ἐργασίαν ἄλλων νὰ παρέχουν ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβήν, νὰ ἐπιδεικνύουν εἰς αὐτοὺς εὐγένειαν τρόπων καὶ αἰσθημάτων καὶ νὰ μὴν ἔρχωνται ποτὲ εἰς σύγκρουσιν μαζί των. Νὰ τοὺς ἀναγνωρίζουν τὰ δικαιώματα, νὰ μὴ διακρίνωνται διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν ἰδιοτέλειάν των, νὰ τοὺς βοηθοῦν, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν των καὶ νὰ τοὺς παρέχουν, ἐν ἐνὶ λόγῳ πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ δυνατότητα διὰ χρήσιμον, γόνιμον καὶ σκόπιμον βίον.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν μέλλει νὰ καταστῇ δυνατὸν ὥστε ν' ἀνυψωθῇ κατὰ πολὺ τὸ βιοτικὸν τὸ πνευματικὸν καὶ τὸ ἠθικὸν ἐπίπεδον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν καὶ νὰ ἱερουργῇ τὸ ἰδεῶδες πρὸς ἐξημέρωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. 'Εντεῦθεν ὁ βάναυσος ἐγωϊσμὸς πρόκειται ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ παύσουν κινούμενοι ἀπὸ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ πάθη των, νὰ οἰστρηλατοῦνται δὲ ἀπὸ τὴν ἄμιλλαν διὰ τὴν ἐπίδίωξιν καὶ τὴν πραγματοποίησιν ἀνωτέρων σκοπῶν.

Φυσικὴ συνέπεια ὅλων αὐτῶν μέλλει νὰ εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τῆς ἀδικίας

καὶ ἡ κατὰ σημαντικὸν βαθμὸν μείωσις, ἂν ὄχι ἐξάλειψις τῆς κακίας, ἡ ὁποία λυμαίνεται τὸν κόσμον. Οὕτω ἡ ὑπονόμευσις τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν πρόκειται νὰ παύσῃ, νὶ ἀνακοπῇ τὸ ρεῦμα τῆς ἀποσυνθέσεως, τῆς νοσηρότητος καὶ τῆς παρακμῆς καὶ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐκφυλισμὸς καὶ ἡ ἐπιπολαλάζουσα εἰς τὸν κόσμον ἁμαρ.ία... Αἱ σημεριναὶ διασκεδάσεις μέλλουν τότε ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ ἄλλας, ἀνωτέρας ψυχαγωγίας, νὰ ἐξαλειφθοῦν αἱ μελαναὶ κηλίδες τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ καὶ ν' ἀνοιχθῇ ἡ λεωφόρος τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας, τῆς ἀληθοῦς προόδου καὶ τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν πρέπει νὰ θεωροῦνται ὑπερβολαὶ καὶ οὐτοπίαι ὅλ' αὐτά. Διότι ἡ πλήρης καὶ τελεία ὀργάνωσις δύναται νὰ ρυθμίσῃ τὸ χάος, τὸ ὁποῖον διέπει κατὰ κανόνα σήμερον τ' ἀνθρώπινα πράγματα, ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν κλονισμένην ἰσορροπίαν καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.. Αἱ ἀπύθμενοι καὶ παθολογικαὶ φιλοδοξίαι νὰ παραχωρήσουν τότε τὴν θέσιν των εἰς ἄλλας, ὑγιεῖς καὶ καρποφόρους καὶ ἡ ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ εἰκών, ἡ ὁποία παρατηρεῖται σήμερον παντοῦ σχεδὸν γύρω μας, ν' ἀνήκῃ πλέον εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ἱστορίαν...

Ἰδοὺ μὲ κάθε δυνατὴν συντομίαν, τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς πλήρως ὠργανωμένης ζωῆς, τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀποδώσῃ κάποτε ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιστήμη, συνεχῶς προοδεύουσα καὶ διαρκῶς τελειοποιουμένη. Ἂν δὲ καὶ ὅταν ἡ ἀνθρωπότης φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, δὲν θὰ εἶναι πλέον μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδανικὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κάτι τὸ μέγα, τὸ ὑψηλόν, τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ τέλειον... Καὶ εἶναι μὲν ἀσφαλῶς ὑπερβολικὴ καὶ οὐτοπιστικὴ ἡ ἐλπὶς, ὅτι οἱ μικροὶ καὶ ἀτελεῖς καὶ γεμάτοι πάθη ἄνθρωποι θὰ καταστῇ ποτε δυνατὸν νὰ πλησιάσουν πρὸς τὰς μορφὰς τοῦ κάλλους τῆς ἀγάπης, τῆς ἐξημερώσεως καὶ τῆς τελειότητος... Τοῦτο ὅμως ὀφείλει ν' ἀποτελῇ τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς ἰδεῶδες πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τείνωμεν καὶ ὅπου κάποτε πρέπει νὰ πλησιάσωμεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ συστήματος καὶ τῆς πληρεστέρας καὶ ἐπὶ ἐδραίων βάσεων ὀργανώσεως τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μὲ ὅσα εἴπομεν εἰς τὰς προηγουμένας σελίδας, ἐπεδιώξαμεν νὰ θεμελιώσωμεν καὶ νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὸ πνευματικὸν στερέωμα τῆς ἀνθρωπότητος, ἕνα νέον κλάδον τῆς γνώσεως, γενικῆς μορφῆς, ἄγνωστον ἐν πολλοῖς μέχρι τῆς στιγμῆς. Νὰ προβάλωμεν δηλαδὴ τὴν Ὀργανωτικὴν Ἐπιστήμην τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς ὁποίας ἐπιβάλλουν πλέον : τὸ μὲν τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν κενά, τὸ δὲ ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς πληρώσεως των, διότι εἶναι ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν σημερινὴν πρόοδον καὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν. Διότι ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐπιστήμης συνίσταται, ὅπως εἴπομεν, εἰς τὸ νὰ δώσῃ κανόνας ὀργανώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ δράσεως κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις της καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐξυγίανσιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν γνωρίζομεν φυσικά, ἂν ἐπιτύχομεν ἢ ὄχι τὸν ἐπιδιωχθέντα σκοπόν, οὔτε ἄλλωστε ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ τὸ εἴπωμεν. Ἐκεῖνο ποὺ ἠξεύρομεν, εἶναι ὅτι ἠκολουθήσαμεν μοιραίως τὸν δρόμον τῶν πρωτοπόρων-δημιουργῶν, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἔχει καθωρισμένα ὅρια. Διότι ἄλλοτε μὲν εἶναι εὐρὺς καὶ βραχύς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ταχέως τὸ ἔργον των ἀναγνωρίζεται καὶ ἐπιβάλλεται. Καὶ ἄλλοτε μακρός, στενὸς καὶ ἀνάντης, ὡς ἐκ τῶν ἐμποδίων καὶ τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας οὗτοι συναντοῦν.

Μᾶς εἶναι ἄγνωστον τί πρόκειται νὰ συμβῇ μὲ τὴν ἰδικήν μας ὑπόθεσιν. Ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζομεν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦν νὰ βεβαιώσωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας, εἶναι ὅτι μὲ τὴν σειρὰν τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας φέρομεν εἰς τὴν δημοσιότητα, δὲν ἐπιδιώκομεν προσωπικοὺς σκοπούς. Θέλομεν ἁπλῶς νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν διεύρυνσιν τῶν πνευματικῶν ὁριζόντων τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸ πνευματικόν της οἰκοδόμημα μικρόν τινα λίθον, ὅσου βάρους ἐπιτρέπουν αἱ ἀσθενεῖς μας δυνάμεις. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ρίπτομεν εἰς τὸν στίβον ἕνα ἰδεῶδες, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν μᾶς ἐφάνη ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα καὶ σπουδαία.

Ὅπως εἶναι γενικὰ γνωστόν, οἱ πρωτοπόροι σπανίως γνωρίζουν τὸ μέτρον, διότι ἄλλοτε μὲν προχωροῦν πολύ, περισσότερον τοῦ δέοντος καὶ ἄλλοτε ὀλίγον. Ἂν καὶ ἐφόσον, ἑπομένως, δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ καταταχθῶμεν εἰς τὴν χορείαν αὐτῶν καὶ συνέβη καὶ μὲ ἡμᾶς τοιοῦτον τι, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλωμεν μίαν παράκλησιν, εἰς ὅσους μέλλουν τυχὸν νὰ κρίνουν τὴν προσπάθειάν μας : Νὰ προχωρήσουν δηλαδὴ αὐτοὶ περισσότερον, ἂν ἡμεῖς ἐβαδίσαμεν ὀλίγον, ἢ νὰ περιορίσουν τὴν ὑπόθεσίν μας εἰς τ' ἁρμόζοντα πλαί-

σια, ἂν ἐπροχωρήσαμεν πολύ... Διότι κατὰ κανόνα οἱ μαθηταί, οἱ βοηθοὶ καὶ οἱ συνεργάται τῶν πρωτοπόρων καθορίζουν τὸ μέτρον καὶ ὄχι οἱ ἴδιοι.

Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ μὲ ἄλλους λόγους ν' ἀναμένωμεν, νὰ συμπληρωθοῦν αἱ ἐλλείψεις καὶ τὰ κενὰ τῆς προσπαθείας μας, νὰ διορθωθοῦν τὰ λάθη, νὰ βελτιωθοῦν αἱ προτάσεις μας. Ἢ καὶ νὰ ἐγκαταλειφθοῦν τελείως καὶ ν' ἀγνοηθοῦν, ἂν ἤθελον τυχὸν διαπιστωθῇ ὡς ἀσύμφοροι καὶ ἀνάξιοι προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος τινός, παρὰ τὴν ἰδικήν μας πεποίθησιν περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς ἀναγκαιότητός των. Ἂν ὅμως ἤθελεν ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἔχουν ἔστω καὶ μικράν τινα ἀξίαν, θὰ θεωρήσωμεν ἑαυτοὺς ἱκανοποιηθέντας καὶ θὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ κόποι, αἱ προσπάθειαι καὶ αἱ δαπάναι εἰς μόχθον κυρίως εἴκοσιν καὶ πλέον ἐτῶν, καθ' ἃς μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ ὑπόθεσις τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιστήμης, δὲν ἀπέβησαν ἐπὶ ματαίῳ... Γνωρίζομεν ἐξ ἄλλου ὅτι αἱ ἀπάται τῆς σκέψεως καὶ αἱ πλάναι τῆς φαντασίας εἶναι συχναὶ εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ δὲν πρόκειται νὰ ἐκπλαγῶμεν ἂν καὶ ἡμεῖς ἐπλανήθημεν. 'Αρκεῖ τὰ λάθη καὶ αἱ πλάναι ποὺ μέλλουν νὰ μᾶς ἀποδειχθοῦν νὰ εἶναι βέβαιαι καὶ συγκεκριμέναι.